

AGERNÆS

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

Navn: Agernæs	Navnetype: -næs
------------------	--------------------

Bemærkninger:

Agernæs er nævnt første gang i 1200'tallet i formen akarnæs. Forleddet er gl'da. akær, som betyder ager måske her i betydningen græsning. Efterleddet er -næs, gl'da. -næs, som betegner stort kystfremspring.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Agernæs har sammen med Tørresø udgjort et selvstændigt sogn, hvor Agernæs var kirkebyen.

Historiske tildragelser:

I Agernæs findes en i jern støbt æresstøtte for J.G. Moltke, rejst af U.W. greve Roepstorff. Den stod opr. i Egebjerggårds park og flyttedes 1912 til Agernæs.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten slynget vejby

Byens 12 gårde ligger langs den slyngede terrænfølgende vej gennem byen, hvor der to steder er gadekær. Gårdene deler sig i to grupper, en N omkring det største gadekær med en række huse og 6 gårde og en S med 6 gårde og plads til kirkegården samt nogle huse.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering
 Store engarealer op til byen på begge sider.

c. Udskiftning

år: 1800 figur: Blokudskiftning, regelmæssige, firkantede blokke.

d. Udflytning indtil 11 gårde

☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen Indtil 11 gårde er udflyttet fra byen rundt i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: rotation: Alsædebrug

vangeantal: 2

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten, marint forland mod S og V og med enkelte grusbakker ved landsbyen.

jordbund: Saltvandssand og -ler med moræner og -sand.

naturlig afgrænsning:

☐ overvejende
☐ overvejende eng med større indhold af ager
☐ blandingsøkonomi med

Meget store engarealer i området V for byen, omkring byen og i den ø ende af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

11 ud af 12 gårde udflyttet (evt. nedlagt). Der er ikke sket nogen videre nybebyggelse i byen, som derved er skrumpet meget ind. Bebyggelsen er nu koncentreret omkring vejen fra S mod NV. Der er ikke an-tydning af, at der har været bebyggelse i den NØ ende af byen (i form af veje og tofter). Skelsystemet er delvis opløst.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Agernæs	Otterup	Krogsbølle

STATISTIK

Areal: 527 ha, heraf opdyrket 1688: 31%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	181	56	63	

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		15	21	22	21	12	5
Huse:			4		14		
Huse m/ jord:				1		13	24
Huse u/ jord:				4		0	2
I alt:		15	25	27	35	25	31

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(80)	1664		4	16	9,1
(95)	1688	21	1		2,5
	1844		12		5,3
	1903	1	3	1	6,2

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	101	160	133
Børn:	48	57	57
I alt:	149	217	190

1 + en gård på 9 td. htk.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
-----------------	------------------------	----------------------------	----------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		20	4		
1844	1				11	13		
1903	2	4			3	22		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 527 ha. store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 31%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets store indhold af strandenge samt dyrkningssystemet: alsædebrug i to vange. Ejerlavet takseredes i 1688 til 56 tdr. htk. og i 1844 tilsvarende til 63 tdr. htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 abnormt højt. Muligvis er der ikke sket landgildenedsættelser i forbindelse med oprettelsen, under Kørup gods, af avlsgården Egebjerggård, der omkring 1660 fik hovedgårdsstatus. I 1673 blev Egebjerggård skilt ud fra Kørup gods og de to hovedgårde blev gjort lige i hartkorn. At dømme ud fra ejerlavsgrensene har Egebjerggård (eller Einsidelsborg) lagt beslag på ganske store dele af bondejorden ved denne lejlighed. Også grænsen mod Tørresø bærer præg af regulering og gårdene i begge byer blev da også egaliseret på ét niveau inden 1664. To marknavne på Agernæs Søndermark, Strøby og Esperup, vidner formentlig om en tidlig centralisering af bebyggelsen. Byen blokudskiftedes år 1800 og siden er næsten samtlige gårde flyttet ud.

I løbet af 1500-tallet samlede Kørup gods i Agernæs by og i 1617 var godset nået op på 22 gårde, 5 små bol og 1 hus. I 1664 tilhørte hele byen, på nær præstegården, Kørup/Einsidelsborg og denne situation holdt sig endnu i 1844, ligesom langt størstedelen af byen endnu var i fæste i 1903.

Antallet af gårde i 1610 er formentlig eksklusive en række skattefri hoveribønder. I øvrigt synes gårdtallet svagt faldende fra 1617 til 1664 givetvis i forbindelse med Egebjerggårds oprettelse. Med sikkerhed vides 13 tdr. htk. lagt under Egebjerggård omkring denne tid. I 1669 nævnes det, at nogle gårde har været øde i lang tid.

Mellem 1774 og 1800 daler gårdtallet fra 21-22 til 12, et antal der falder til 5 i 1903. Ganske vist opvejer hustallets ekspansion fra 1844 til 1903 en del af gårdtallets fald, med alligevel ses befolkningens antal at være taget af fra 1845 til 1901.

Denne abnorme udvikling står i forbindelse med en række egaliseringer og omstruktureringer. Byen egaliseredes første gang mellem 1617 og 1664 og anden gang mellem 1773 og 1800. Den egaliserede struktur holdt sig endnu frem til 1844. Gårdstørrelsen var i 1688 påfaldende lille. Agernæs udgjorde, sammen med Tørresø, Agernæs sogn og birk i 1400-tallet og frem i 1600-tallet. Agernæs kirke blev nedrevet i 1600-tallet. Ved inddæmningsarbejder o. 1780 mistede Agernæs sit kystorienterede præg.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** særlig interesse

- 1) Anlægstype. Den middelstore kirke adelby er centralplaceret i sit ejerlav med strandenge/kyst orientering. I løbet af 1600-tallet har hovedgården Einsidelsborg gjort et stort indhug i det oprindelige ejerlav. Marknavnene Strøby og Esperup vidner om nedlagte middelalderbebyggelser. Byformen er den almindeligt forekommende slynget vejby type.
- 2) Udviklingstype. Landsbyen domineredes fra 1600-tallets begyndelse og endnu i 1903 af Kørup/Einsidelsborg. Den gennemløb som følge heraf flere egaliseringer og voldsomme omstruktureringer, hvoriblandt kan nævnes, at kirken (og birket) nedlagdes.

Sammenfattende drejer det sig om en noget speciel anlægstype, hvis udvikling på markant vis afspejler en serie bebyggelseshistoriske udviklingstrin.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er opløst.
- 2) Kulturlandskabet er i dag præget af inddæmningen.
- 3) Særlige relikter: hospital fra 1855?
- 4) Arkæologiske interesser: De middelalderlige landsbytomter Esperup og Strøby, Agernæs kirke og kirkegård, adskillige frilagte gårdtomter.

Agernæs

Trst

7

STRAND

BEDERSLEV

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Bederslev
----------	-----------------	---------------------	--------------------

Navn: Bederslev	Navnetype: -Lev
--------------------	--------------------

Bemærkninger:

Bederslev er nævnt første gang 1391 i formen Bedesløf. Forleddet er genitiv af et prsonnavn uvist hvilket. Efterleddet er -lev, glɔda. lef, som formentlig betyder arvegods. Bebyggelsesnavne på -lev anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby med kirke	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til udflytterlandsbyerne, ikke er anlagt ved udflytning. Bederslev er tillige kirkeby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Bederslev
----------	-----------------	---------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby

Byen er en uregelmæssig vejby, der ligger langs den NS-gående vej midt mellem flere højdedrag. Vejen deler sig midt i byen til 2 S-gående veje, hvorved dannes en fortelignende plads, men med en gård og flere huse inden i og kun 1 gård uden om. Gårdene ligger uregelmæssigt spredt langs vejene dog er der en vis regelmæssighed i gårdenes placering i den Ø af de S gående veje. Husene ligger mest omkring den fortelignende plads. Kirken ligger som en af de to nordligste bygninger i byen.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

En engområde på den Ø. side af byen.

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Stjerneudskiftning, marken V for byen og en del af markerne S og Ø herfor er stjerneudskiftet resten blokudskiftede.

d. Udflytning 0/2

☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 2 udflyttere S for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: trevangsbrug
2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten, gennemskåret Ø-V af to tunneldale og 2 ekstramarg. af-vandingsløb to Ø-V-løbende åse.

jordbund: Smeltevandssand med moræneler.

naturlig afgrænsning: Ja - til alle sider.

☒ overvejende agerjord

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med pletvis er der engområder, dels Ø. for byen, dels i det V. grænseområde.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Bederslev
----------	-----------------	---------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 2 af byens 15 gårde er flyttet ud, et par andre flyttet inden for deres gårdtomt. Enkelte huse nybygget i den V-del af den fortellende plads, men ellers ingen nybyggeri af betydning. Vejsystemet intakt. Skelsystemet delvis opløst, men også udvidet hvor der er nybyggeri. Kirken ligger stadig isoleret i den N-del af byen.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af stjerneudskiftningshegnene bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Et større areal i den NV-del af ejerlavet er plantet til med nåleskov.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Bederslev
-----------------	------------------------	----------------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: 468 ha heraf opdyrket 1688: 69%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	141	113	76				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	² 1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	19 ¹	15	15	17	15	15	14
Huse:		1	7		11		
Huse m/ jord:						13	19
Huse u/ jord:				9		0	4
I alt:	19	16	22	26	26	28	37
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(47) 1664	1		5		9		9,4
(41) 1688	4		9		4		6,6
1844	5		10				4,7
1903	8		6				3,8
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	95		110		145		
Børn:	42		38		30		
I alt:	137		148		175		

1. Evt. incl. Vellinge.
2. 1568-72 15 gårde.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Bederslev
-----------------	------------------------	----------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	3		11	7			1	
1844		1					15	12
1903	13	22					1	1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 468 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 69%. I overensstemmelse hermed rummer ejerlavet meget få og små engarealer. I 1688 vurderedes ejerlavet som følge af den høje opdyrkning til ikke mindre end 113 tdr htk, en taksering der i 1844 nedsattes til 76 tdr. Ejerlavet dyrkedes i 1688 i almindeligt trevangsbrug. Ejerlavet er overalt naturligt afgrænset og der er ingen spor efter grænseændringer eller udflytterbebyggelser. Byen stjerneudskiftedes i 1796 og siden er enkelte gårde udflyttede.

I 1447 omtales væbneren og herredsfogeden Knud Jensen af Bederslev. Han erhverver i 1451 et byggested (ødegård) i byen. Samtidig synes 1 gård i byen at have fulgt Krogsbøllegård. I senmiddelalderen domineredes byen imidlertid af selvejere, hvoraf der i 1502 var 6. Kronen besad herudover 1 fæstegård, medens Skt. Knuds Kloster og Bederslev kirke og præsten besad hver 1 gård. Endnu i 1664 var kronen totalt dominerende i byen, der stadig rummer 3 selvejerbønder, hvoraf den ene besad en gård på 17 tdr. htk. - måske den tidligere væbnergård.

Efter krongodsauktionen i 1700-tallet blev Gyldensteen dominerende godsbesidder med i 1783 ialt 13 gårde. Senere overgik byens gårde til Kørup. Overgangen til selveje skete i det 19. årh.'s anden halvdel.

Antallet af gårde synes stort set uforandret fra 1511 til 1903, idet der dog i 1688 nås et maksimum på 17 gårde (incl. 2 småbol). Hus- og befolkningstallets ekspansion ligger i underkanten af det normale for herredet.

Byens gårde var i 1688 noget større end herredsgennemsnittet, men med en meget betydelig størrelsesspredning. Byen synes egaliseret i forbindelse med udskiftningen.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Skam	Otterup	Bederslev

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

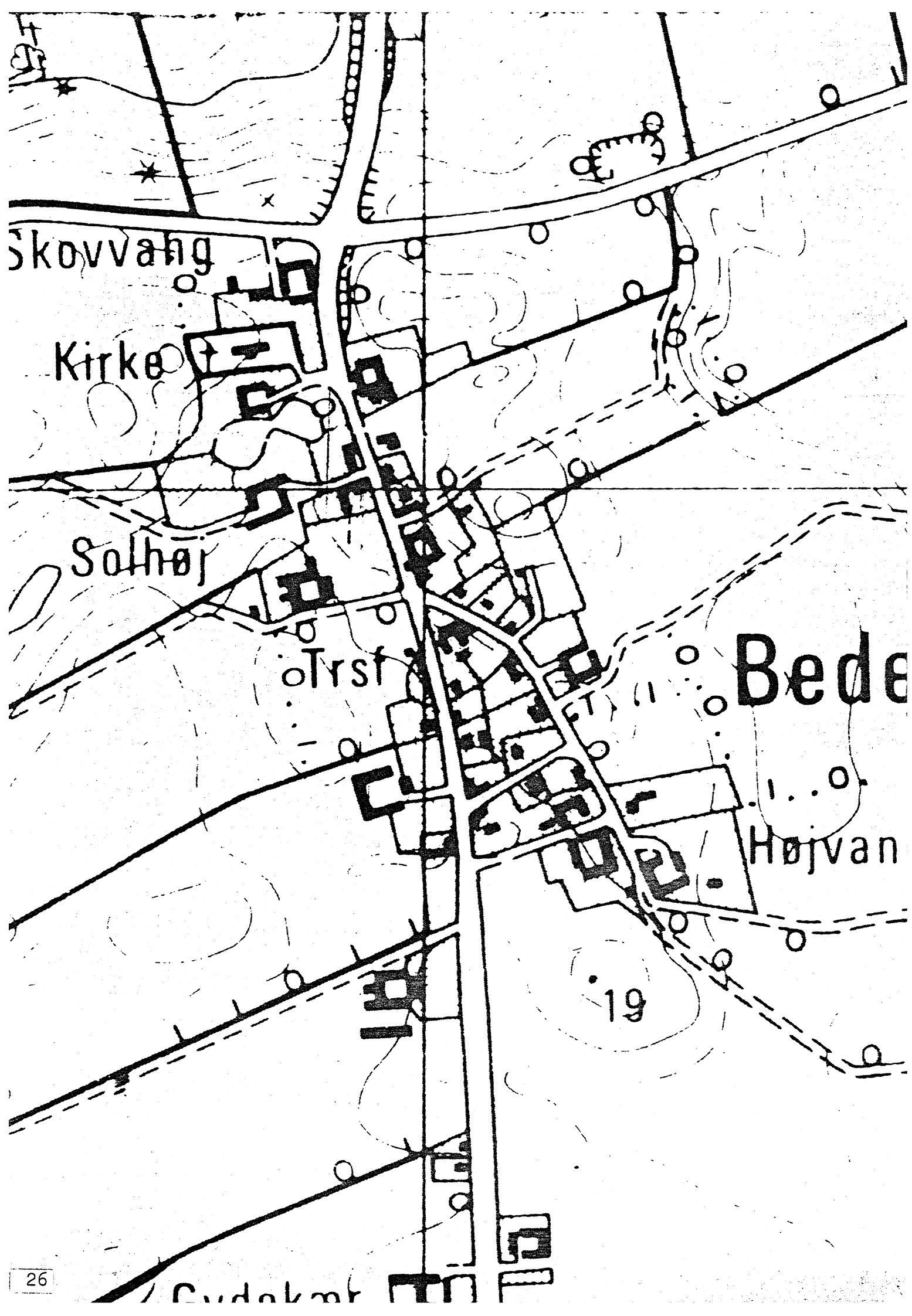
☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse**

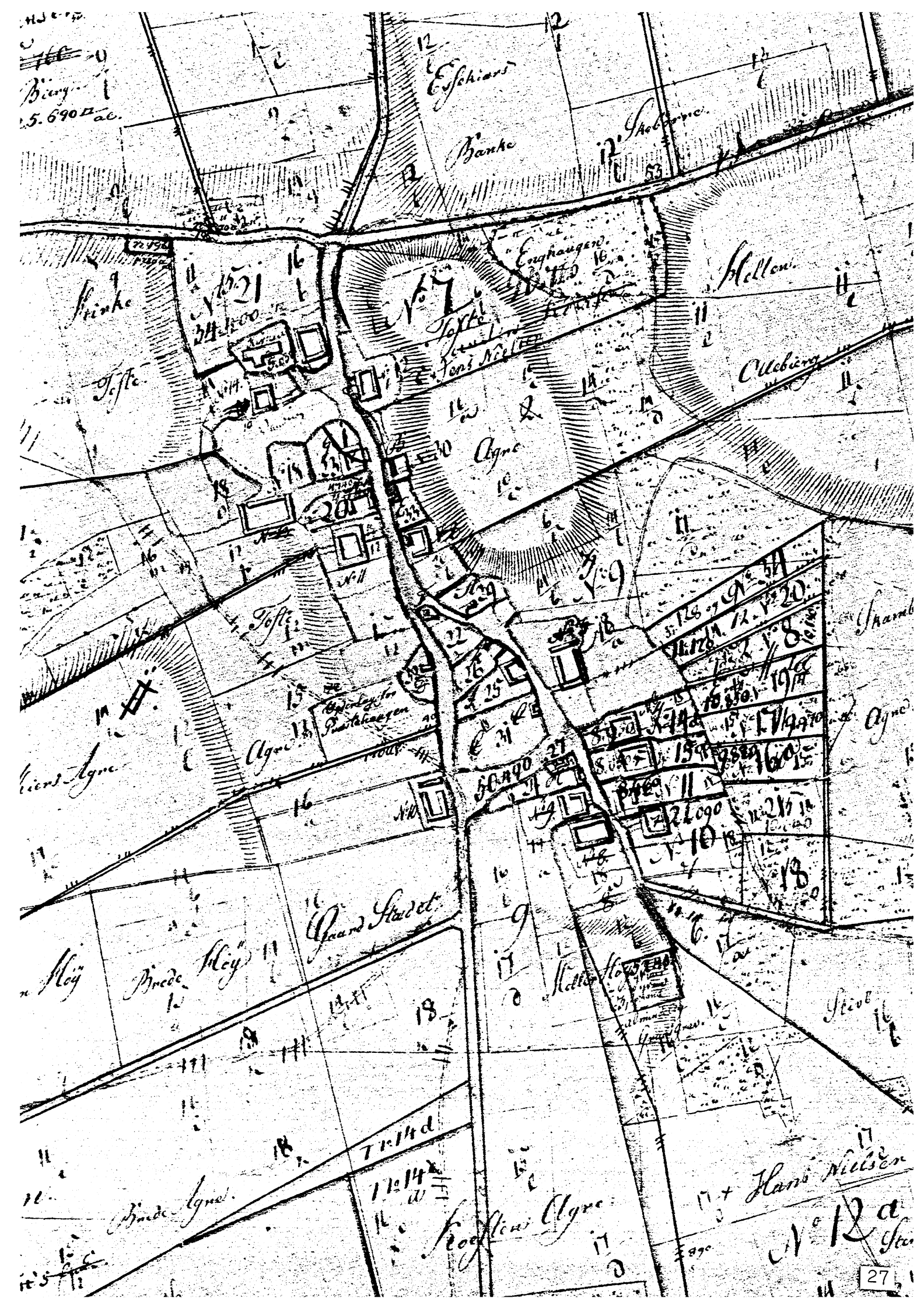
- 1) Anlægstype: Den middelstore kirke-adelby af den før-vikingetidige navnetype -lev er centralplaceret i sit ejerlav med en mindre engstrækning. Byformen er en regelmæssig og sluttet udgave af den slyngede-vejby type. Byen havde i 1688 alm. trevangsbrug.
- 2) Udviklingstype. Byen domineredes i senmiddelalderen af selvejerbønder, omend den i 1400-tallet husede en væbnergård. Efter reformationen var kronen dominerende godsbesidder og efter frasalget af krongodset i 1700-tallet overtog Gyldensteen, senere Kørup byen. Byen egaliseredes ved udskiftningen. Som følge af den sene overgang til selveje er byens udvikling i det 19. årh. meget træg.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typen anlægstype med en forholdsvis træg udvikling.

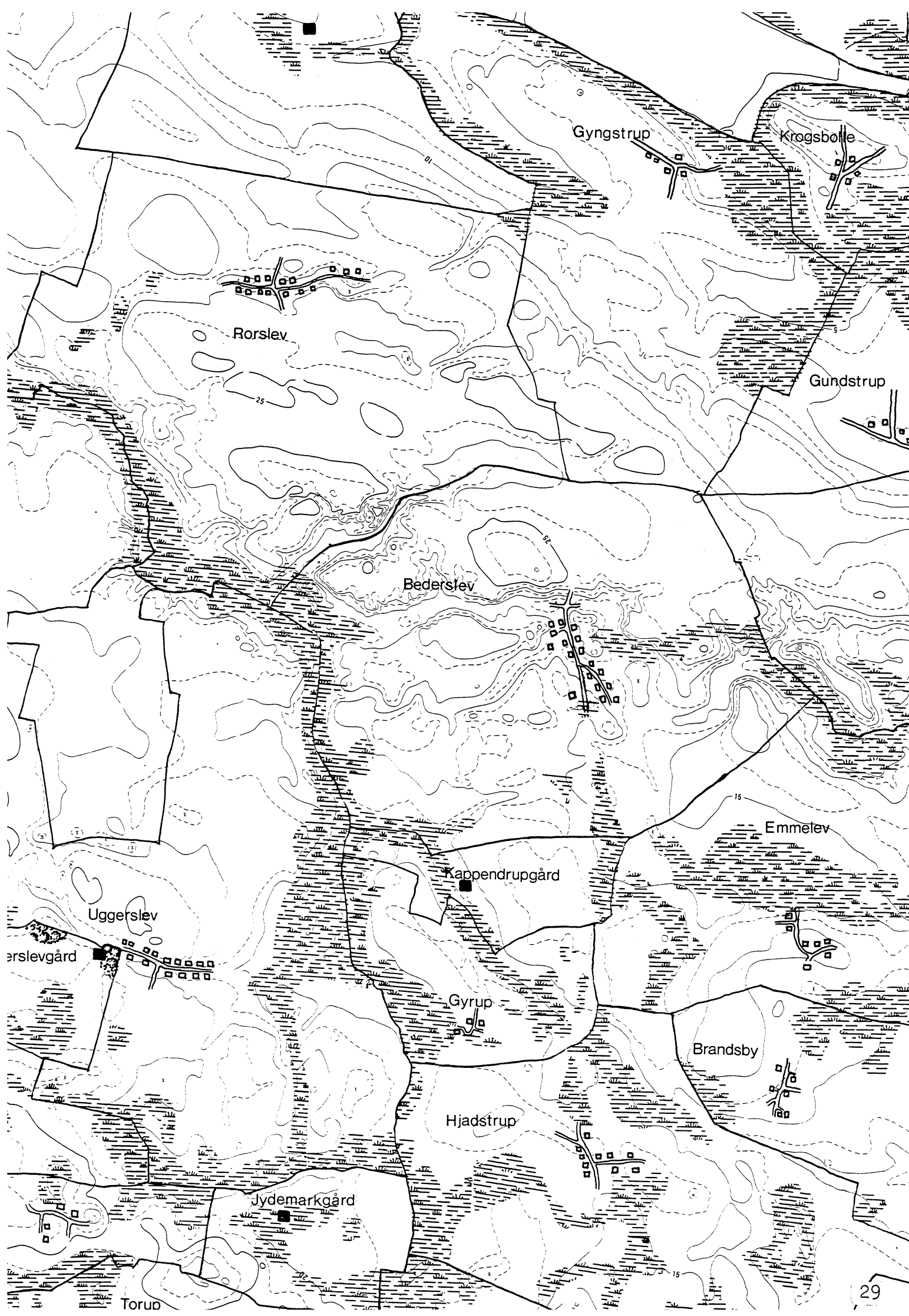
Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er velbevaret, idet dog en række gårde er flyttet over mindre afstande, foruden 2 helt udflyttede. Skelsystemet delvis opløst.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af stjerneudskiftningens hegn.
- 3) Særlige relikter: kirken - nybygget i 1880'erne.
- 4) Arkæologiske interesser: enkelte frilagte gårdtomter.

BELDRINGE

BELDRINGE

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

Navn: Beldringe	Navnetype: -inge
---------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Beldringe er nævnt første gang 1472 i formen Beldringæ. Forleddet er sandsynligvis et mandsnavn Baldær. Efterleddet er -inge, en afledningsendelse som sammen med forleddet kan være 1) Oprindeligt indbyggernavn. 2) Oprindelig stedbeteegnelse afledt af indbygger- eller slægtsnavn på -inge. 3) Oprindeligt naturnavn. 5) Oprindelig stedbeteegnelse. Bebyggelsesnavne på -inge anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby ?	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--------------------------------	--

Bemærkninger:

Beldringe er overvejende naturligt afgrænset, men dens lidt "udskudte" plads i et lille hjørne af sognet kunne måske tyde på, at den var en udflytterbebyggelse. En adelby er en landsby, som i modsætning til udflytterbebyggelserne ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
----------	------------------	---------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby.

Bebyggelsen ligger omkring en uregelmæssig forte med større og mindre veje ud fra. Bebyggelsen ligger nord/nordøst for 4-vejsnettet, som om den sydvestliggående større vej er meget ny.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering
 Byen ligger ikke klart op til et engområde.

c. Udskiftning

år: 1795 figur: Blokudsk. strimmeludsk. Udskiftningerne er store samlede stykker, hvad angår gårdenes jord. Husenes jord er blevet puttet ud i periferien af ejerlavet.

d. Udflytning 3 gårde.

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, med tunneldal mod S.

jordbund: Moræneler.

naturlig afgrænsning: Overvejende naturlig afgrænset.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med agerjord og engjord.

En mindre skov i ejerlavets sydøstlige del.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
----------	------------------	---------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

2 af de 5 gårde ligger på deres plads, de på org. I-kortet mærkede nr. 2 og 5. De resterende 3 er flyttet ud fra bykernen, men ikke mere end nogle få hundrede meter, hvilket sikkert skyldes udskiftningsformen. Der er tilsyneladende opstået en gård. Toften fra gård 1 er bebygget med huse. Tofterne fra gård 3 og 4 optaget af lufthavnsbygningen. Byen har mistet sit vejfortebypræg og ligner nu en usammenhængende bebyggelse.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Kun få er bevaret i den ø del.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

En stor del af ejerlavet er optaget af Beldringe flyveplads (1/5).

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Otterup	Lunde

STATISTIK

Areal: 210 ha, heraf opdyrket 1682: 58%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	34	46	44				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	¹ 1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	6	5	5	5	5	5	5
Huse:	2	1	3		5		
Huse m/ jord:						5	7
Huse u/ jord:							4
I alt:	8	6	8	5	10	10	16
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(60) 1664			4		1		6,8
(60) 1688			3		2		9,2
1844	1		2		2		8,2
1903			3		2		9,4
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	35		52		81		
Børn:	12		29		41		
- I alt:	47		81		122		

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		4	3				
1844		1					5	4
1903	5	11						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 210 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 52%. Byen havde da almindeligt trevangsbrug. Ejerlavet takseredes i 1688 til 46 tdr. htk. og i 1844 tilsvarende til 44 tdr. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende lavt. Den lille adelby er overvejende naturlig afgrænset, og der synes ikke at være tale om udparcelleringer (dog muligvis Tåstrup).

Byen blokudskiftedes i 1795 og siden er halvdelen af gårdene udflyttet/nedlagt.

I dag er byen og ejerlavet præget af lufthavnen Beldring.

Størstedelen af byen hørte i senmiddelalderen under kronen, nemlig 2 selvejergårde og 1 fæstegård. De to sidste gårde i byen hørte under henholdsvis Lumby Kirke og Dalum Kloster. Med reformationen blev kronen således enebesidder i byen. Med de store krongodsauktioner i 1700-tallet overgik byen til private godser, nemlig i 1844 Nislevgård, Dallund og Gyldensteen. Overgangen til selveje forløb således sent i byen.

Antallet af gårde er i overensstemmelse hermed stort set uforandret fra 1511 til 1903, ligesom hustallet kun vokser i beskedent omfang i det 19. århundrede. Ejendommeligt nok synes befolkningstallet derimod at vokse i mere end normalt omfang.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store. På trods af de centraliserede besiddelsesforhold synes byen aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Den lille adelby af før-vikingetids navneendelsen -inge er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby.

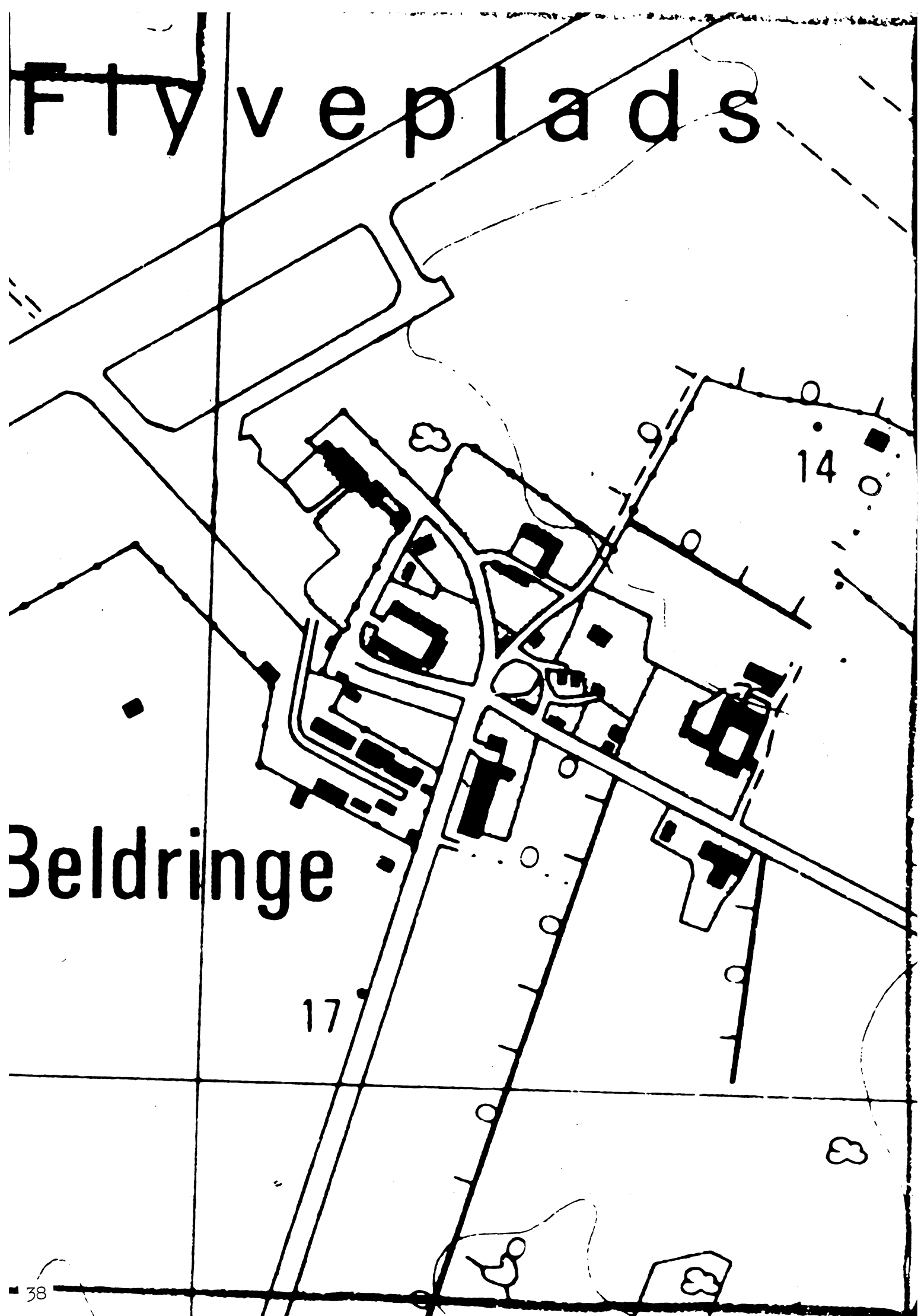
2) Udviklingstype.

Byen domineredes i senmiddelalderen af kronen og gejstlige institutioner. I 1664 var kronen endnu enebesidder. En meget sen overgang til selveje bevirker en forholdsvis træg udvikling i det 19. århundrede.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren anlægstype med træg udvikling.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er kun delvis bevaret og i dag præget af lufthavnsbygninger.
- 2) Ejerlavet er ligeledes præget af lufthavnsanlægget.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

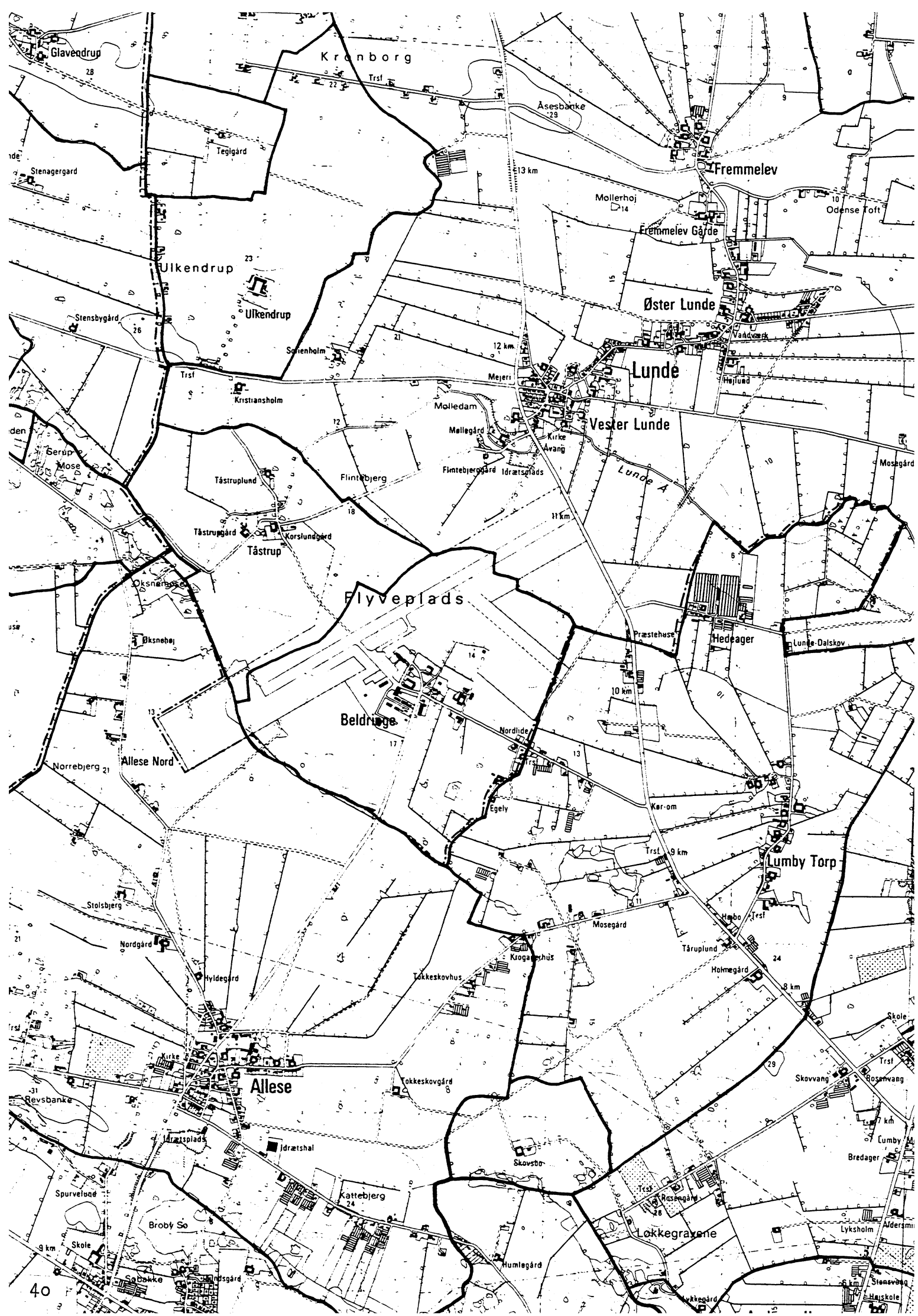

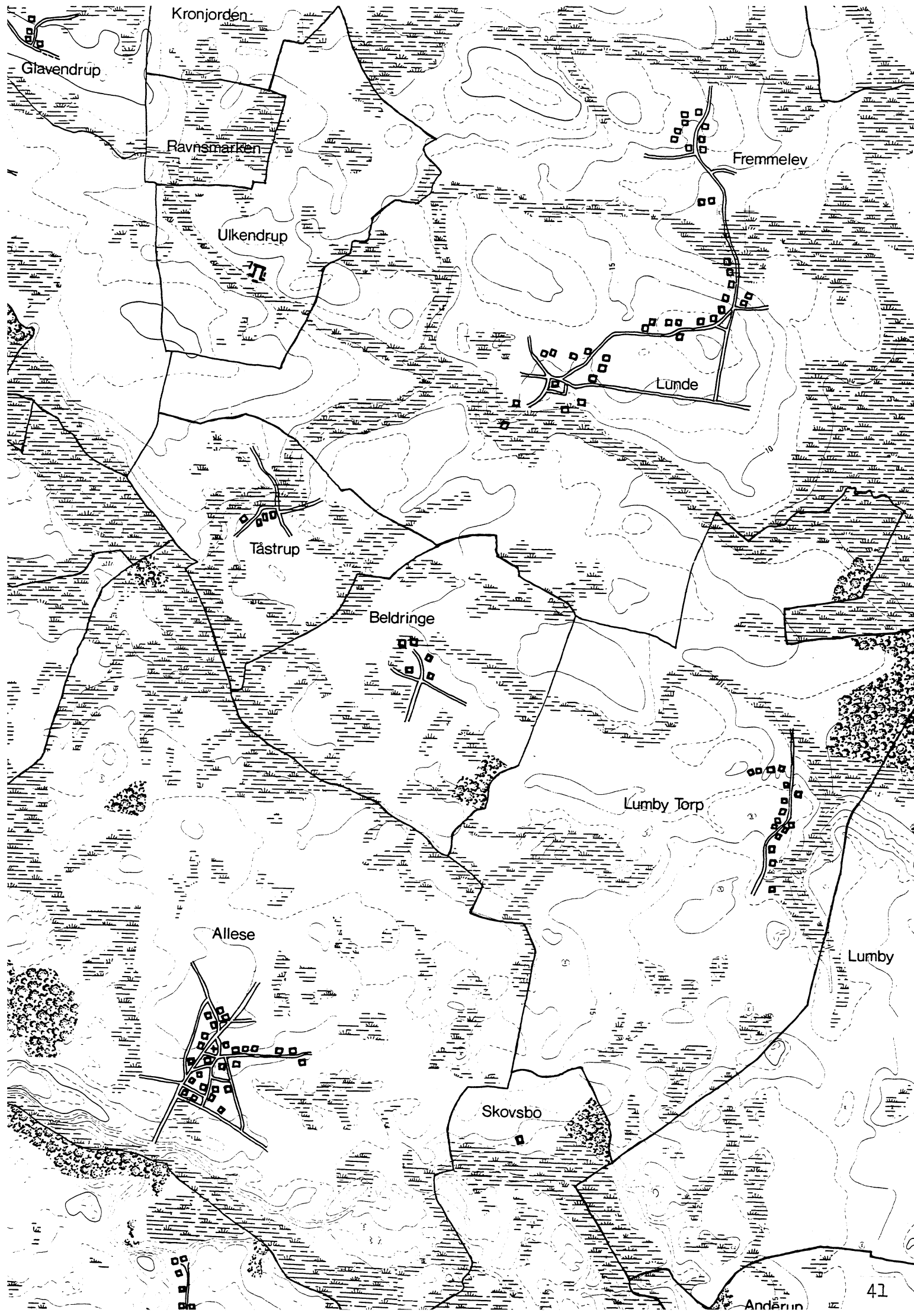
Fty veplads

14

Beldringe

17

BLADSTRUP

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
-----------------	-------------------------	----------------------------	---------------------------

Navn: Bladstrup	Navnetype: -torp
---------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Bladstrup er nævnt første gang 1443 i formen Blastorp. Forleddet er rimeligvis genitiv af et personnavn. Som en mulighed kan nævnes helgenavnet Blasius. Efterleddet er -torp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i middelalder eller vikingetid.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
---	--

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en fra adelbyen udflyttet bebyggelse. Bladstrup ser ud til at være udflyttet fra kirke-adelbyen Hjadstrup.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
-----------------	----------------------	-------------------------	------------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Rektangulær, reguleret vejby.

Byens gårde placerer sig alle 9 nogenlunde regelmæssigt på begge sider af den østvestgående vej, med 5 på den sydlige side og 4 på den nordlige. 3 af gårdene ligger dog tæt samlet i den vestlige ende af byen. Husene ligger spredt mellem gårdene. Byen er omgivet af højdedrag på 3 sider.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovororientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1800 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
- ☒ efter udskiftningen 4 gårde udflyttet, dels lige Ø for byen, nord-øst for denne og sydvest herfor.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, med en udtørret smeltevandssø mod V.

jordbund: Moræneler, med små forekomster af ferskvandssand og -tørv.

naturlig afgrænsning: Ja mod vest og øst, men ikke mod nord og syd.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med

Engområder i ejerlavets periferi.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
----------	------------------	---------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

4 ud af 9 gårde i landsbyen er flytter (evt. nedlagt) - den ene dog kun lige Ø for byen. Der er sket nybebyggelse på alle gårdtomter, men dog ikke nævneværdige nybebyggelse herudover. En vej gennemskærer fra SV mod NØ byen således, at den bliver delt i en østlig og mindre vestlig del. De fleste skel i byen bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

Størstedelen af u-hegnene ikke bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
-----------------	-------------------------	----------------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: 217 ha, heraf opdyrket 1682: 53%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	70	43 ¹	47				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	8	10	8 ¹	6	9	9
Huse:		1	2		3		
Huse m/ jord:				1		1	4
Huse u/ jord:				1		1	4
I alt:	8	9	12	10	9	11	17
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(50) 1664	1		6		3		7,0
(50) 1688	2		6				5,4
1844	2		7				5,0
1903	2		7				4,9
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	41		66		72		
Børn:	20		42		28		
I alt:	61		108		100		

1) Foruden Bladstrupholm ødegård med 4 tdr. htk.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup.	Sogn: Hjadstrup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			7	2			3	
1844	1						8	2
1903	9	8						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 217 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 53%, svarende til gennemsnittet for herredet. Byen havde da almindeligt trevangsbrug. Bladstrup synes at være udskilt fra Hjadstrup, hvilket stemmer overens med det regulerede - af terrænet ubundne - skelforløb mellem disse byer. Marknavnene "Lystrup" syd for Bladstrup peger på en nedlagt landsby. I Lystrup nævnes en væbner fra 1361-1365. Det regulerede skelforløb mod SØ står sandsynligvis i forbindelse med nedlæggelsen af Lystrup. Bladstrup blokudskiftedes år 1800, og siden er byen delvis opløst ved udflytning.

I 1400-tallet nævnes en væbnergård i Bladstrup, måske identisk med ødegården "Bladstrupholm", der omtales i 1600-tallet. I senmiddelalderen ejede Skt. Knuds Kloster, Antvorskov Kloster og Maribo Kloster hver 1 gård i byen, medens kronen i 1537 besad 2 fæstegårde og 2 selvejergårde i byen. Efter reformationen og fremt til krongodsauktionen i 1700-tallet forblev kronen dominerende godsbesidder i byen. Endnu i 1844 var næsten hele byen fæstegods under godserne Dallund, Nislevgård og Ørritslevgård.

Gårdtallet synes stort set uforandret fra 1511 til 1688, idet 2 af gårdene i 1664 var så øde og afbrudte, at ingen ejere kendtes. Det er muligt at gårdstallet synker fremt til 1774, men forklaringen kan også være at byens 2 småbol er regnet som huse af Pontoppidan. I hvertfald lå gårdtallet i 1844 og 1903 atter på det gamle niveau. Som følge af den langsomme overgang til selveje kommer også hustallet meget sent i gang med væksten, der kun får beskedent omfang, ligesom befolkningstallet var dalet lidt i 1901 i forhold til 1845.

Gårdstørrelsen var i 1688 forholdsvis lav og byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
----------	------------------	---------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore udflytterby af vikingetids-navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byformen er den på Fyn ret sjældne regulerede vejby. Ejerlavet omfatter den nedlagte landsby Lystrups tomt.

2) Udviklingstype.

Byen husede i senmiddelalderen er landsbyhovedgård "Blandstrupholm", men synes i øvrigt domineret af klostre og kronbesiddelser. Landsbyen rammes af den almindelige tilbagegang på sletten i senmiddelalder og nyere tid. Efter krongodsets afvikling fortsatte byen meget sent som fæstegods.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ren anlægstype med en speciel bytomtudformning, med en for området gængs udvikling.

Relikt-vurdering: interesse

1) Landsbytomten er opløst og nybebygget.

2) Kulturlandskabet har ikke i videre udstrækning bevaret opr. træk.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: tomten af "Bladstrupholm", tomten af middelalderlandsbyen "Lystrup".

Pengeten Jættastue!

19 KM

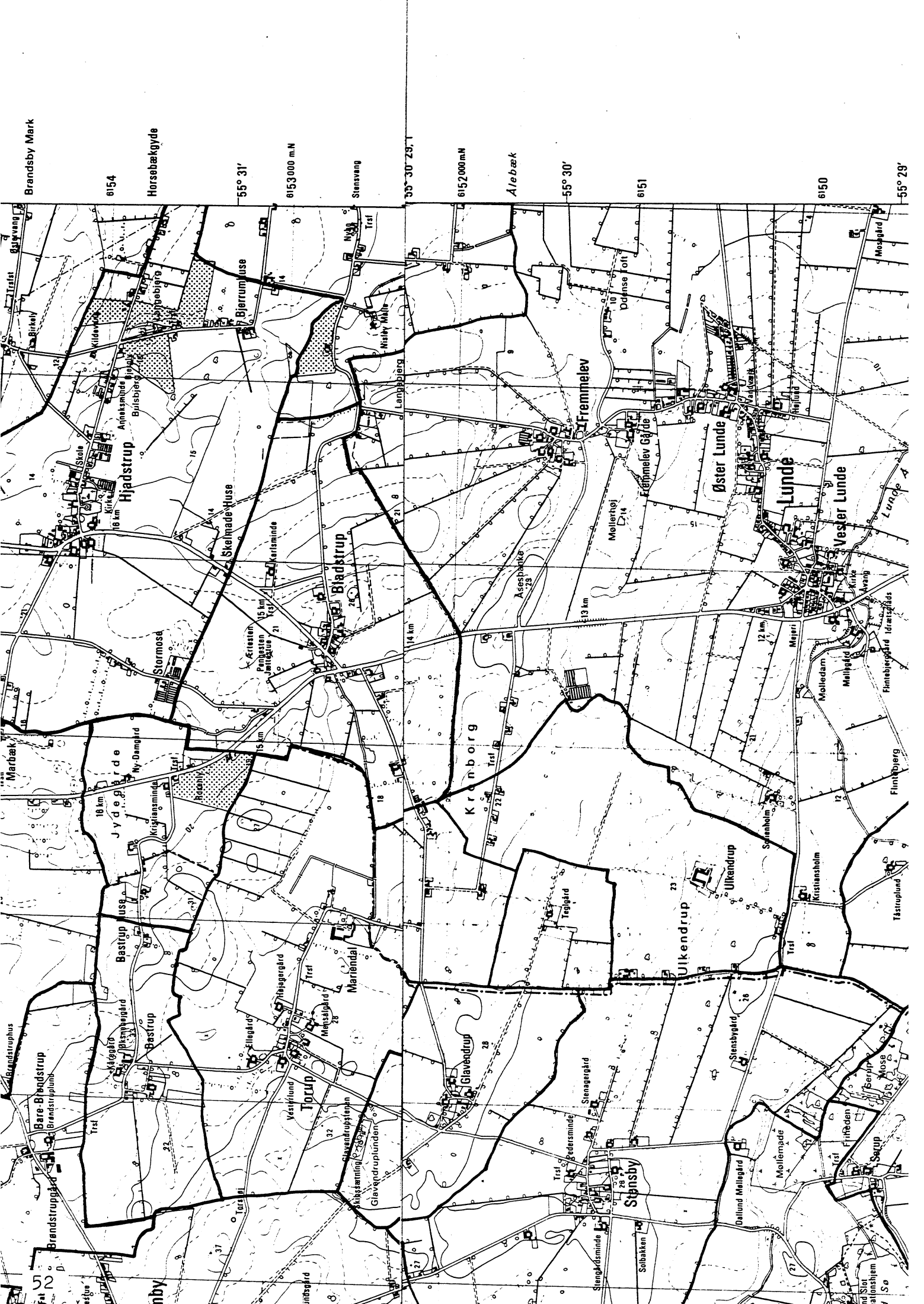
First

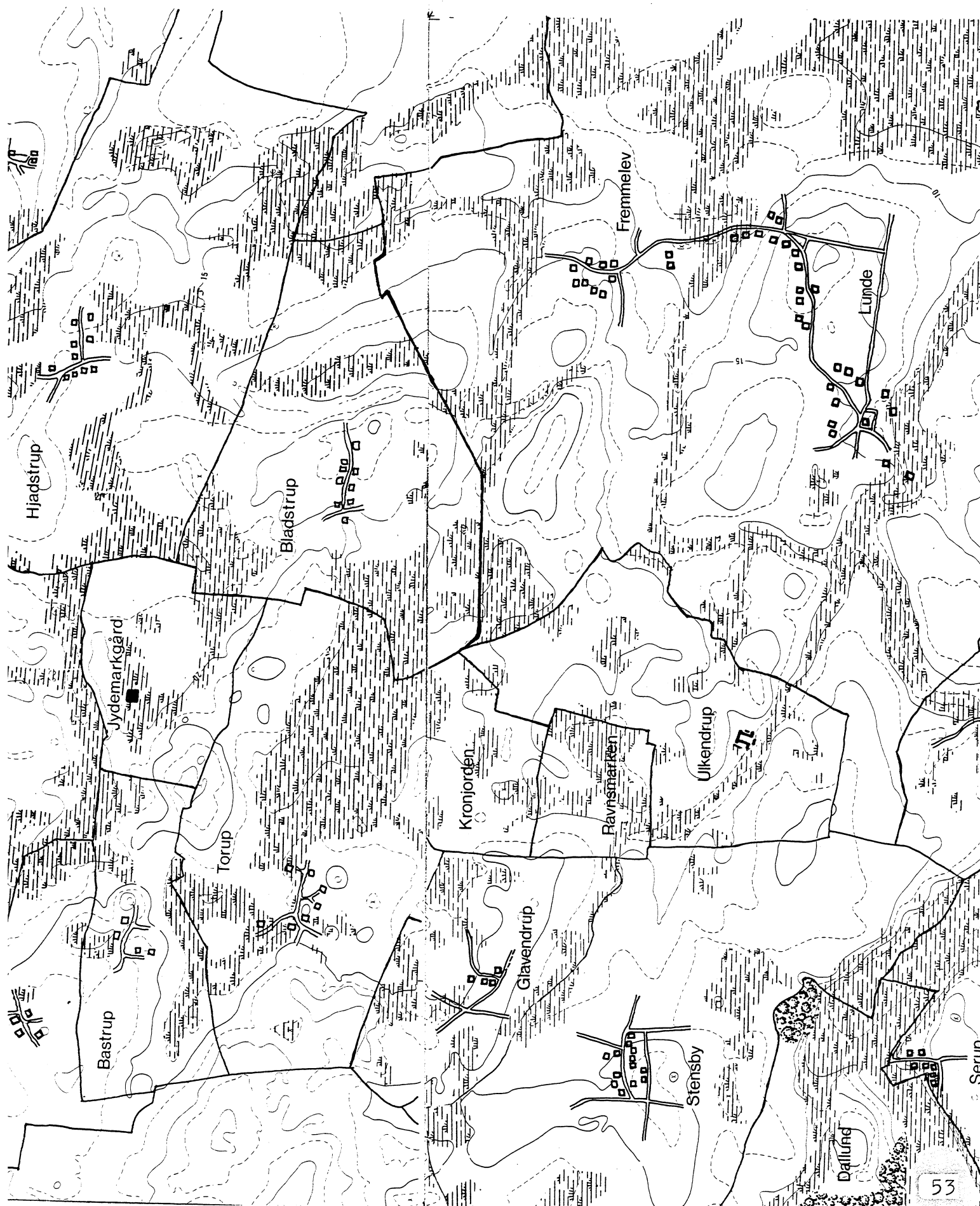
21

1911

28

BRANDSBY

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
----------	------------------	---------------------	--------------------

Navn: Brandsby	Navnetype: -by.
-------------------	--------------------

Bemærkninger:

Brandsby er nævnt første gang 1485 i formen Brandsby. Forleddet er enten genitiv af mandnavnet Brand eller af mandnavnet Brand. Efterleddet er -by, som betyder "landsby".

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
------------------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en fra moderbyen (adelby) udflyttet bebyggelse. Brandsby er udflyttet fra Hjadstrup.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
----------	------------------	---------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby. (!)

Byens 6 gårde placerer sig på alle sider af en mindre vejforte hvorfra veje går mod N, Ø, S og SV. I den S del af byen ligger en dobbeltgård.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger i den V ende af ejerlavet.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Stjerneudskiftning, en stjerneudskiftning med markerne nærmest byen, blokfigur i den Ø og SØ del.

d. Udflytning 2

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen

2 gårde udflyttet Ø for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, med en tunneldal mod SV.

jordbund: Moræneler der for 1/3 af ejerlavet er overlejret med sand.

naturlig afgrænsning: Ja mod Ø og V, men ikke mod N og S.

☒ overvejende agerjord.

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

I periferien af ejerlavet (mod Ø, SV og N (midtfor)) er der mindre eng-områder.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
----------	------------------	---------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

2 ud af 6 gårde er flyttet ud mens 1 gård (den ene del af dobbeltgården) er flyttet lidt S for sin oprindelige tomt. Intet nybyggeri af betydning. Vejforten er delvis forsvundet ved at vejen er rettet ud.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af stjernefigurens hegn er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
-----------------	-------------------------	----------------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: 188 ha, heraf opdyrket 1682: 68%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	47	45	39				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	5	5	5	6	9	10
Huse:	1				2		
Huse m/ jord:						3	10
Huse u/ jord:							2
I alt:	5	5	5	5	8	12	22
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(40) 1664	1	1	3	9,4			
(40) 1688	2	0	3	9,0			
1844	5	3	1	4,1			
1903	8	2		3,2			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	32	46	75				
Børn:	19	32	23				
I alt:	51	78	98				

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Otterup	Hjadstrup

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3				2	
1844	3		1	1			5	2
1903	10	12						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 188 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 68%. Omkring 1800 bestod ejerlavet da også så godt som udelukkende af agerjord. Byen havde i 1688 almindelig trevangsbrug. I 1688 takseredes ejerlavet til 45 tdr. htk. og i 1844 til 39 tdr. htk. Genitivendelsen "s" i Brandsby peger på, at navnet er ret ungt, hvilket stemmer overens med, at Brandsby er udflyttet fra og udskilt af Hjadstrup ejerlav. Grænsen mellem Brandsby og Hjadstrup har da også et reguleret præg. Brandsby blev stjerneudskiftet i 1797 - siden er i hvert fald 2 gårde udflyttet.

I senmiddelalderen erhvervede Skt. Hans Kloster 2 ejendomme i byen, hvoraf den ene dog var 1 øde byggested, hertil kommer en sognekirkegård. Endnu i 1664 var kronen dominerende godsbesidder i byen, men i forbindelse med 1700-tallets kron-godsauktioner overgik dominansen til private godsejere. Endnu i 1844 ejede Østrupgård 5 gårde og 2 huse i byen.

Antallet af gårde synes stort set uforandret fra 1511 til 1774, idet en af byens gårde dog deles og optræder som dobbeltgård på udskiftningstiden.

Ekspansionen i det 19. århundrede er stor for gårdstallets vedkommende, medens hustallets vækst har meget beskedent omfang. Befolkningens væksten har normalt omfang.

Gårdene var i 1688 af forholdsvis meget stor gennemsnitsstørrelse ikke mindst fordi der da i byen optræder 1 gård på 16 tdr. htk.

Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Otterup	Hjadstrup

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Den lille udflytterbebyggelse af navnetypen -by er centraltplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byformen er den på Fyn ret sjældne (uregelmæssige) vejforteby.

2) Udviklingstype.

Byen var fra senmiddelalder og igennem nyere tid domineret af først gejstlige og efter reformationen kronbesiddere. Efter 1700-tallets kronegodsauktion dominerer private godsejere og overgangen til selveje forløber ret sent. I det store og hele udviser byen dog normal ekspansion i det 19. århundrede.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig, ikke særlig typeren anlægstype med en speciel bytomt og en videre udvikling efter gængs mønster.

Relikt-vurdering: stor interesse

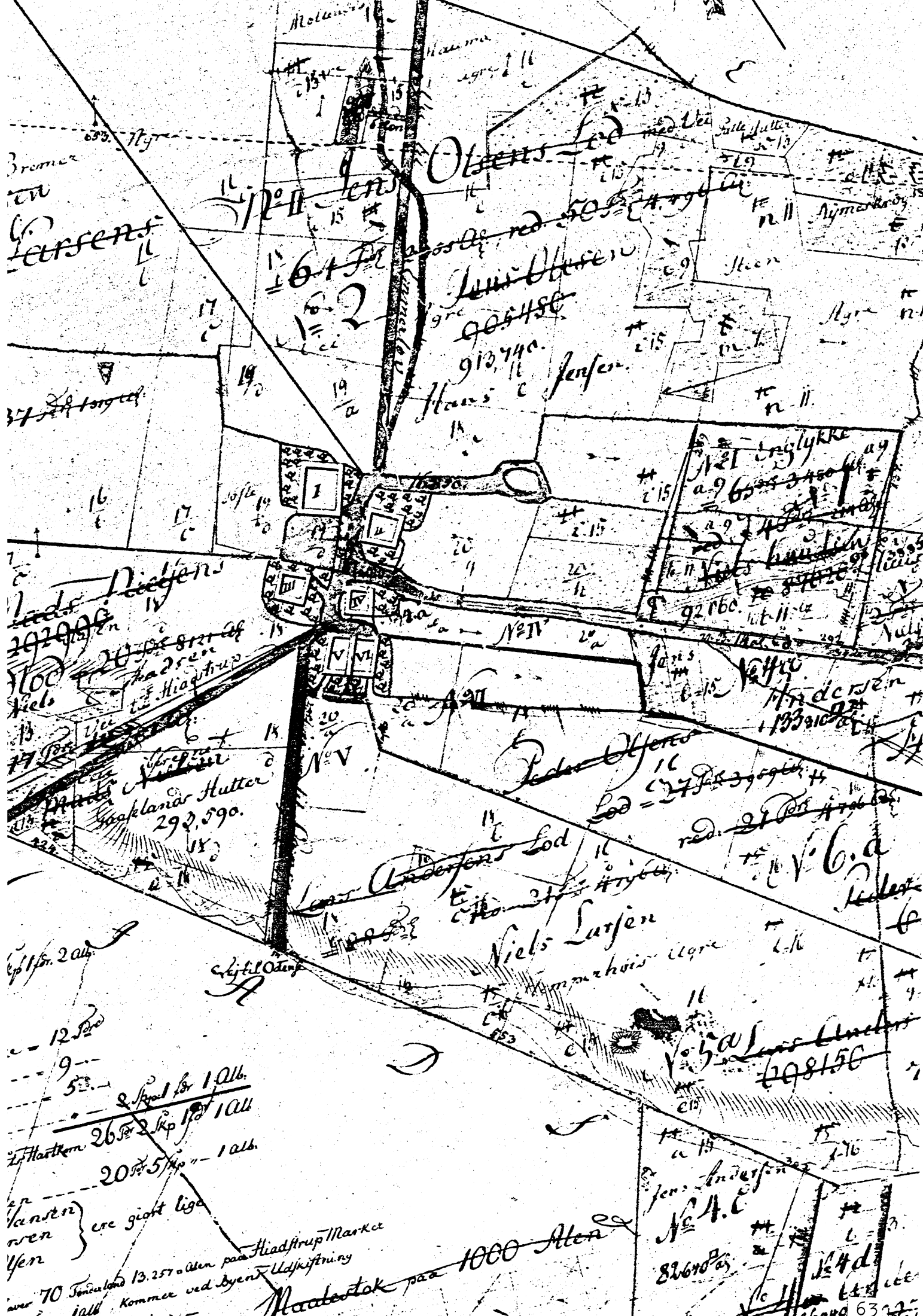
1) Bytomten delvis bevaret.

2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene.

3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: -

11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

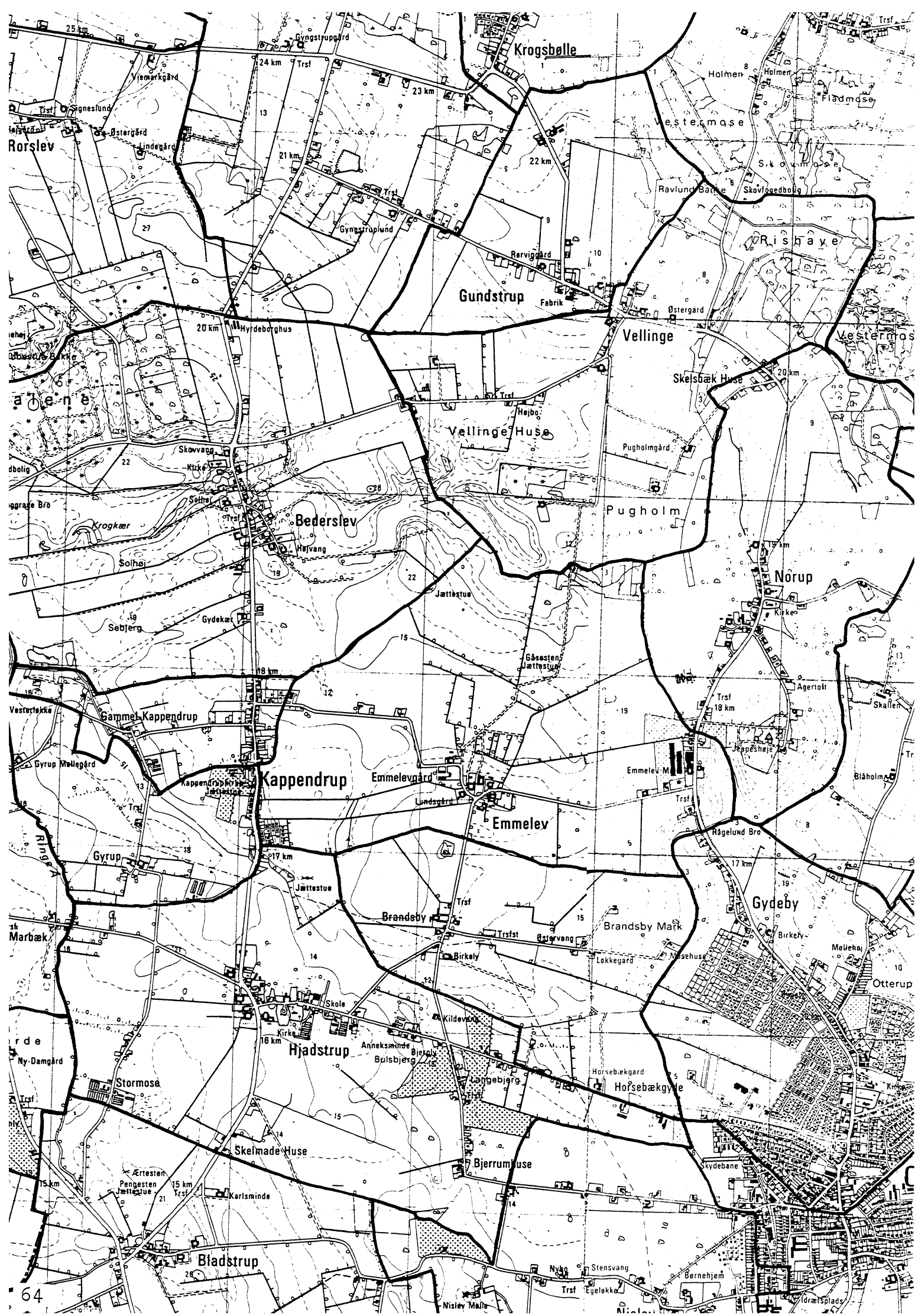
1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

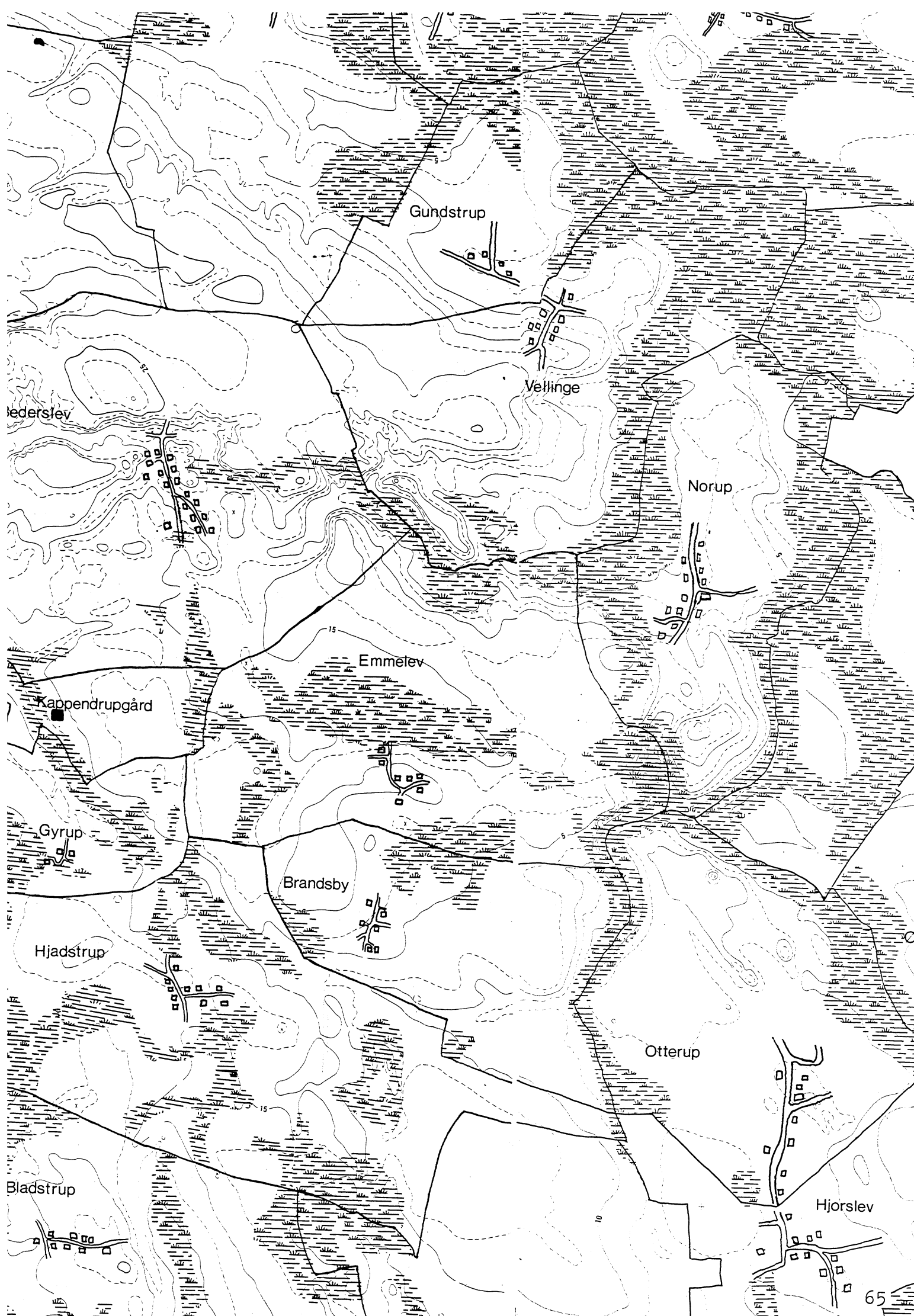
1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

Gundstrup

Vellinge

Norup

Emmetev

Kappendrupgård

Gyrup

Brandsby

Hjadstrup

Otterup

Bladstrup

Hjorslev

BÅRDESØ

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

Navn: Bårdesø	Navnetype:
----------------------	------------

Bemærkninger:

Bårdesø er nævnt første gang 1428 i formen Bordhssæ. Forleddet er glɔa. borth, som betyder planke, bræt. Efterleddet er næppe -sø af topografiske grunde. Muligvis er hele navnet flertal af et glɔa. appellativ borthus i betydningen "hus bygget af planker, fjælehis, bulhus".

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

I Bårdesø findes et gammelt bystævne.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten slynget vejby.

Byens gårde ligger ret regelmæssigt på begge sider af en vej der slynger sig gennem byen, følgende terrænet. Langs en sidevej mod S ligger også nogle gårde. Husene ligger spredt mellem gårdene, men i den V-ende er der en mindre koncentration.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger omgivet af store engarealer mod S og V.

c. Udskiftning

år: 1801 figur: Blokudskiftning, mange smalle og lange rektangulære blokke.

d. Udflytning 5 og 10 gårde.

- ☒ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 5 gårde flyttet ud i Ø-ende ved udskiftningen, 10 gårde flyttet senere, hovedparten langs vejen til de første udflyttere.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: Trevangsbrug

vangeantal: 3

2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten med marint forland mod N, V og SV.

jordbund: Moræner med ferskvandssand og -tørve og saltvandsler og smeltevandssand.

naturlig afgrænsning: Til alle sider - evt. dog ikke mod S

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager og eng.

Store engarealer i den V og S del af ejerlavet samt i den NØ-del.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogshøjle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

15 ud af 20 gårde er flyttet ud, samtidig med at der er sket en større nybebyggelse, både på de gamle tomter og langs den NS-gående vej V for spredte bebyggelse. Skellene er blevet yderligere opdelt i byen på grund af den øgede bebyggelse. Vejnettet stort set uforandret. Byen i dag er i høj grad præget af huse hvor gårdene tidligere dominerede.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En lille del af blokudskiftnings hegn.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Større eng- og vådområder SV for byen.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
-----------------	------------------------	----------------------------	----------------------------

STATISTIK

Areal: 733 ha, heraf opdyrket 1688: 30%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	155	90	74+15	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	14	14	16	16	19	16	22
Huse:	1	2	8		14		
Huse m/ jord:				3		15	31
Huse u/ jord:				+?		1	14
I alt:	15	16	24	19+?	33	32	67

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(38) 1664	2	3	11	9,7
(56) 1688	5	10	1	5,6
1844		16		5,6
1903		11	11	4,3

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	111	169	236
Børn:	92	75	89
I alt:	203	244	325

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Kogsbølle
----------	-----------------	---------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			11	3	5	4		1
1844					12	16		
1903	22	39				6		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 733 ha. store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 30%, hvilket er i overensstemmelse med forkomsten af store engarealer. Såvel i 1400- som i 1500-tallet omtales flere gange (større) skove i Bårdesø ejerlav, nemlig Vråskov og Bårde sø skov. Formentlig drejer det sig om senere ryddede strandskove. Byen takseredes i 1688 til 90 tdr. htk. og havde alm. trevangsbrug. Ejerlavet er naturlig afgrænset bortset fra mod sydøst - hvor et oprindelig naturligt afgrænset ejerlav synes delt mellem Bårdesø og Hasmark (muligvis en nedlagt bebyggelse). Byen blokudskiftedes i 1801 og østerst i ejerlavet dannedes en udflyttergård-koloni Jørgensø.

Bårdesø domineredes i senmiddelalderen af selvejere, hvoraf der i 1502 var 8. Herudover besad kronen 3 fæstegårde, medens Skt. Hans kloster i løbet af 1400-tallet kom i besiddelse af 2 gårde. I 1400-tallet ejede Kogsbølle hovedgård desuden gods i byen. Allerede fra 1428 omtales præstegården i Bårdesø. I 1664 havde selvejerne opgivet deres jordegnestatus, og byen domineredes nu af kronens fæstegods, medens den indensogns hovedgård Kørup ejede 5 gårde og 4 huse. I 1773 ejede hovedgårdene Einsidelsborg og Kørup tilsammen 16 gårde og 3 huse. I 1844 lå hele byen til Einsidelsborg og overgangen til selveje forløb stort set inden 1903.

Antallet af gårde stiger fra 1610 til 1664 med 2, hvilket er i overensstemmelse med at der i 1664 fandtes 2 småbol. a. 2-3 tdr. htk. Igenem det 19. århundrede stiger gårdtallet atter markant, ligesom hus- og befolkningstallet.

Byens gårde var i 1688 af normal størrelse. Byen synes egaliseret på udskiftnings-tiden.

I Bårdesø findes et gl. bystævne.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krøgsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

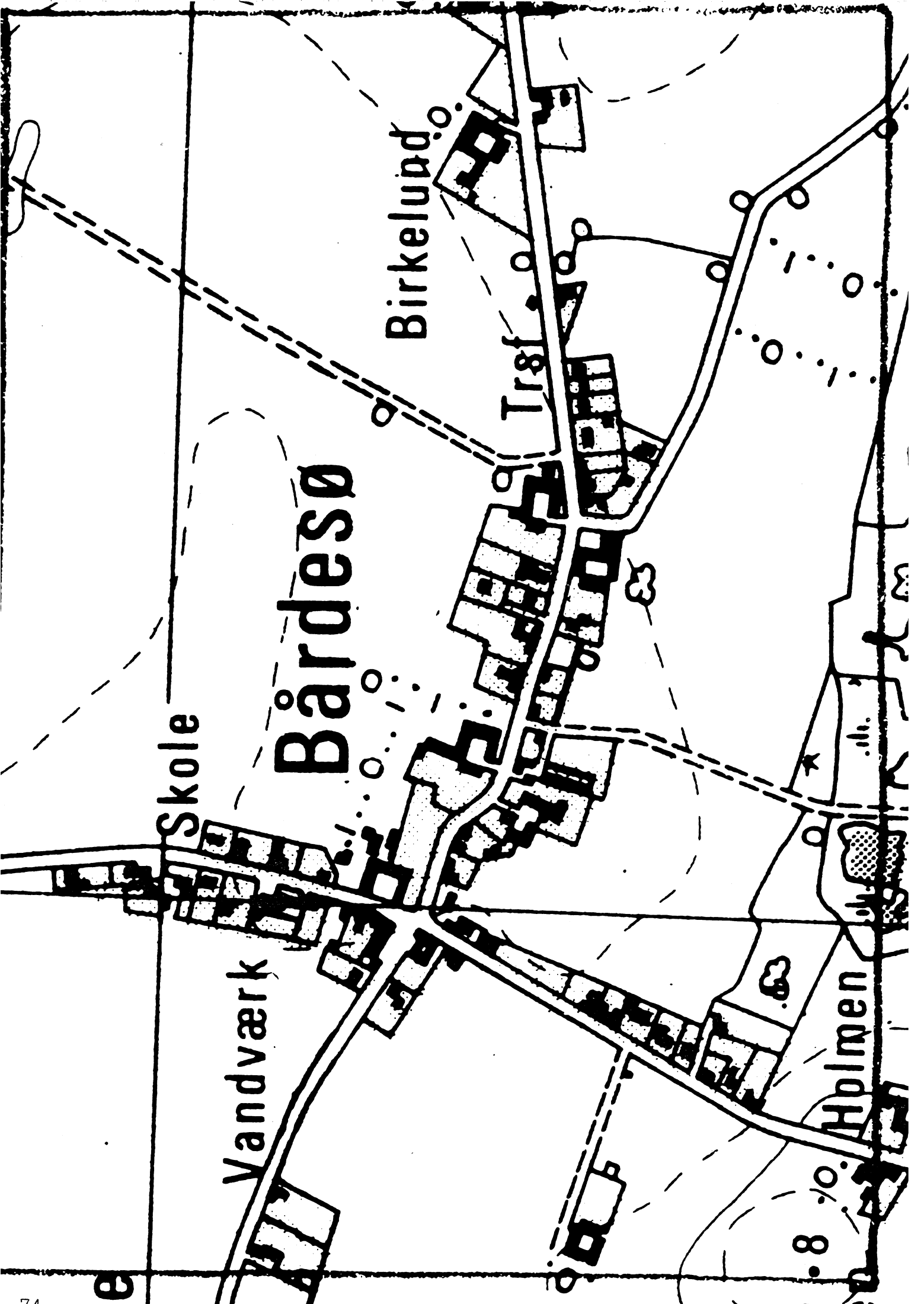
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

- 1) Anlægstype. Den middelstore adelby er randplaceret i sit ejerlav med engorientering. Byformen er den almindeligt forekommende slynget vejby type i en regelmæssig og sluttet form.
- 2) Udviklingstype. Byen domineredes i senmiddelalderen af selvejere. I 1700-tallet samledes gårdene under Kørup - Einsidelsborg og byen egaliseredes ved udskiftningen. Ekspansionen i det 19. århundrede havde normal omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig anlægstype uden særlig udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del hegn og større engområder.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: adskillige frilagte gårdtomter.

Bårdesø

Birkelund

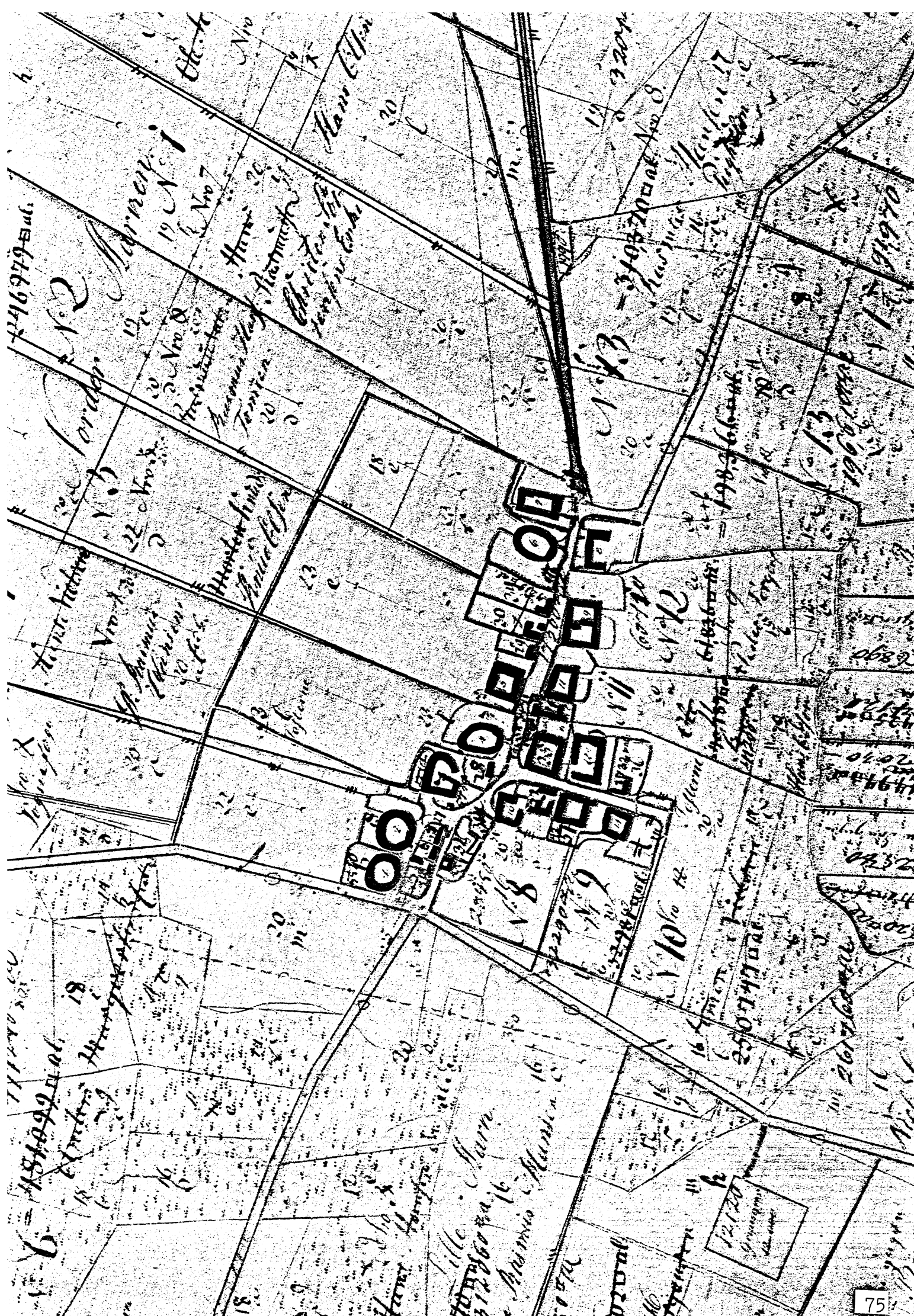
Trsf

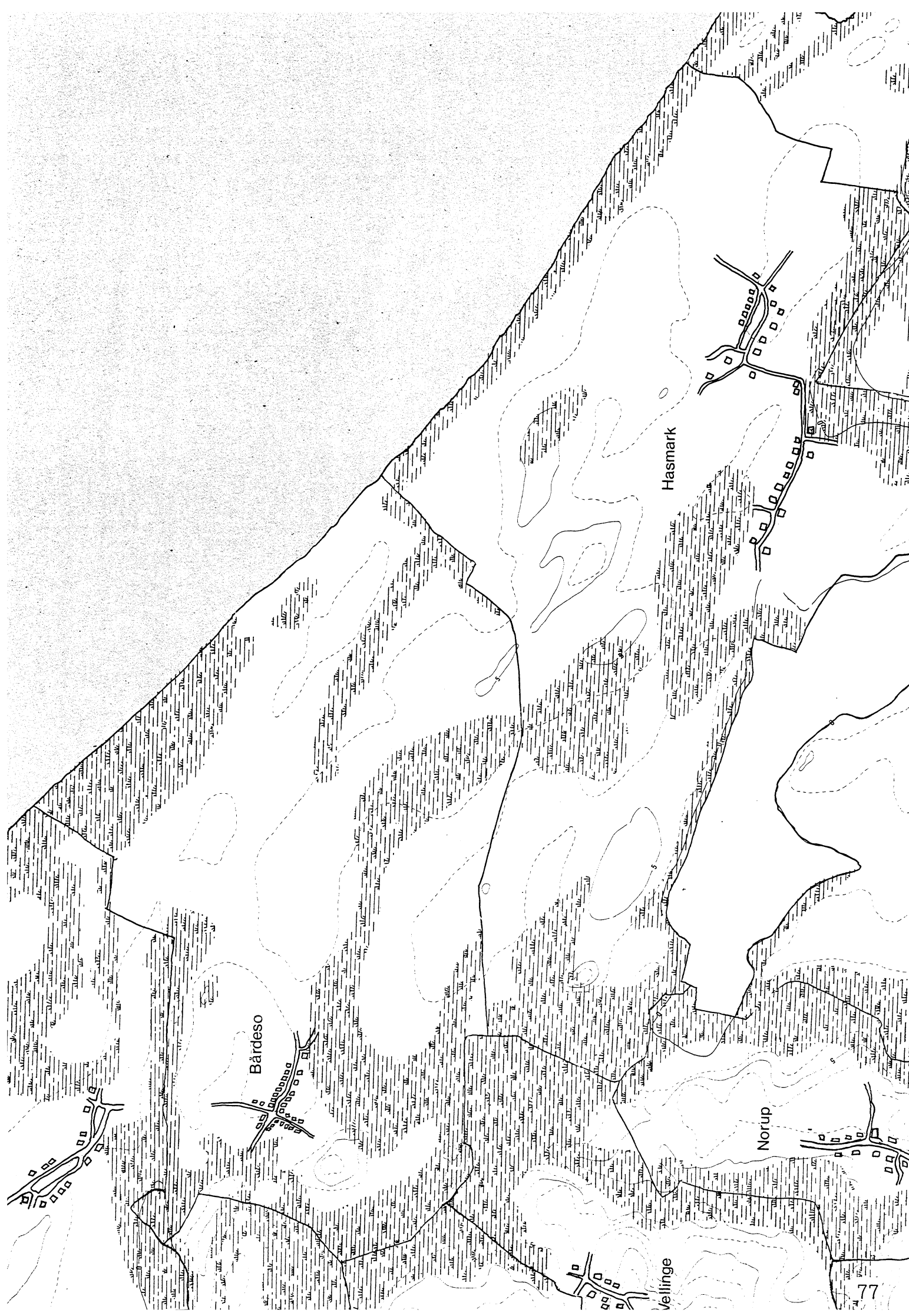
Skole

Vandværk

Holmen

8

Bardeso

Hasmak

Norup

Vellinge

DAUGSTRUP

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Østrup
----------	------------------	---------------------	-----------------

Navn: Daugstrup	Navnetype: -torp.
--------------------	----------------------

Bemærkninger:

Daugstrup er nævnt første gang 1391 i formen Daxtorp. Forleddet er glda. mandsnavnet Dagh. Efterleddet er -torp, glda. thorp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
------------------------------------	---------------------------------------

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Østrup
----------	------------------	---------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger i to afdelinger i byen, én i den syd-østlige del og én i den nordlige del. I hver afdeling findes en dobbeltgård.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

I bymarkens vestlige udkant findes nogle enkelte husmandssteder.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Blokudskiftning, strimmeludsk. i ejerlavets syd-vestlige del.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen nogle enkelte.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten.

jordbund: Moræneler med små forekomster af ferskvandstørv og ferskvands-sand.

naturlig afgrænsning: Mod V, S og delvis Ø, delvis mod N af eng og å.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Østrup
----------	------------------	---------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

3 gårde er udflyttet og måske den ene af dobbeltgården i den nordlige del af byen. Enkelte huse er blevet bygget langs bygaden. En del tofter bevarede. Vejsystemet intakt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Nogle bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Østrup
-----------------	-------------------------	----------------------------	------------------------

STATISTIK

Areal: 293 ha, heraf opdyrket 1682: 52%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	91	65	56				
Bebyggelsesenheder:							
	1511		1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8		9	9	8	8	7
Huse:					2		
Huse m/ jord:				1		8	14
Huse u/ jord:							6
I alt:	8		9	10	10	16	27
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(33) 1664	3				6		10,1
(67) 1688	2		5		2		7,2
1844			8				6,6
1903	1		5		1		6,7
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	47		71		95		
Børn:	28		29		35		
I alt:	75		100		130		

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Daugstrup
-----------------	-------------------------	----------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		7		1	
1844					8	8		
1903	6	18			1	2		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 293 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 52%, byen havde da alm. trevangsbrug og takseredes til 65 tdr. htk., mod 56 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet 1664 ret højt, hvilket kan stå i sammenhæng med tilstedeværelsen af et senmiddelalderligt væbnergods. Det regulerede skelforløb står sandsynligvis i forbindelse med delingen af ødebyen Tokkendrup og Ørkeby (se Hjorslev) marker, eftersom Daugstrup bønder i hvertfald havde andel heri. Byen blokudskiftedes i 1797 og siden er en del gårde udflyttet/nedlagt.

Fra 1391 til 1472 omtales væbnere i Daugstrup. I 1470- 1471 skødes 5 gårde i byen formentlig fra det oprindelige væbnergods til Skt. Hans Kloster i Odense. Muligvis er selve væbnergården havnet hos kronen, der i hvert fald i 1529 mageskiftede den bort til Busk Skenck. kronen "ejede" herudover 3 selvejergårde og 1 fæstegård i byen, som imidlertid i 1561 bortmageskiftedes til Østrupgård, der i 1664 dominerede byen med i alt 7 gårde. Kronen havde dog stadig en gård tilbage på 22 tdr. htk. - måske atter engang den middelalderlige væbnergård. Endnu i 1844 lå hele byen til Østrupgård, men overgangen til selveje var stort set afsluttet i 1903.

Antallet af gårde er stort set uforandret fra 1511 til 1903, dog med vigende tendens. Hus- og befolkningseksponation følger derimod stort set det almindelige vækstmønster.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store. Byen synes egaliseret på udskiftningstiden.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Østrup
----------	------------------	---------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

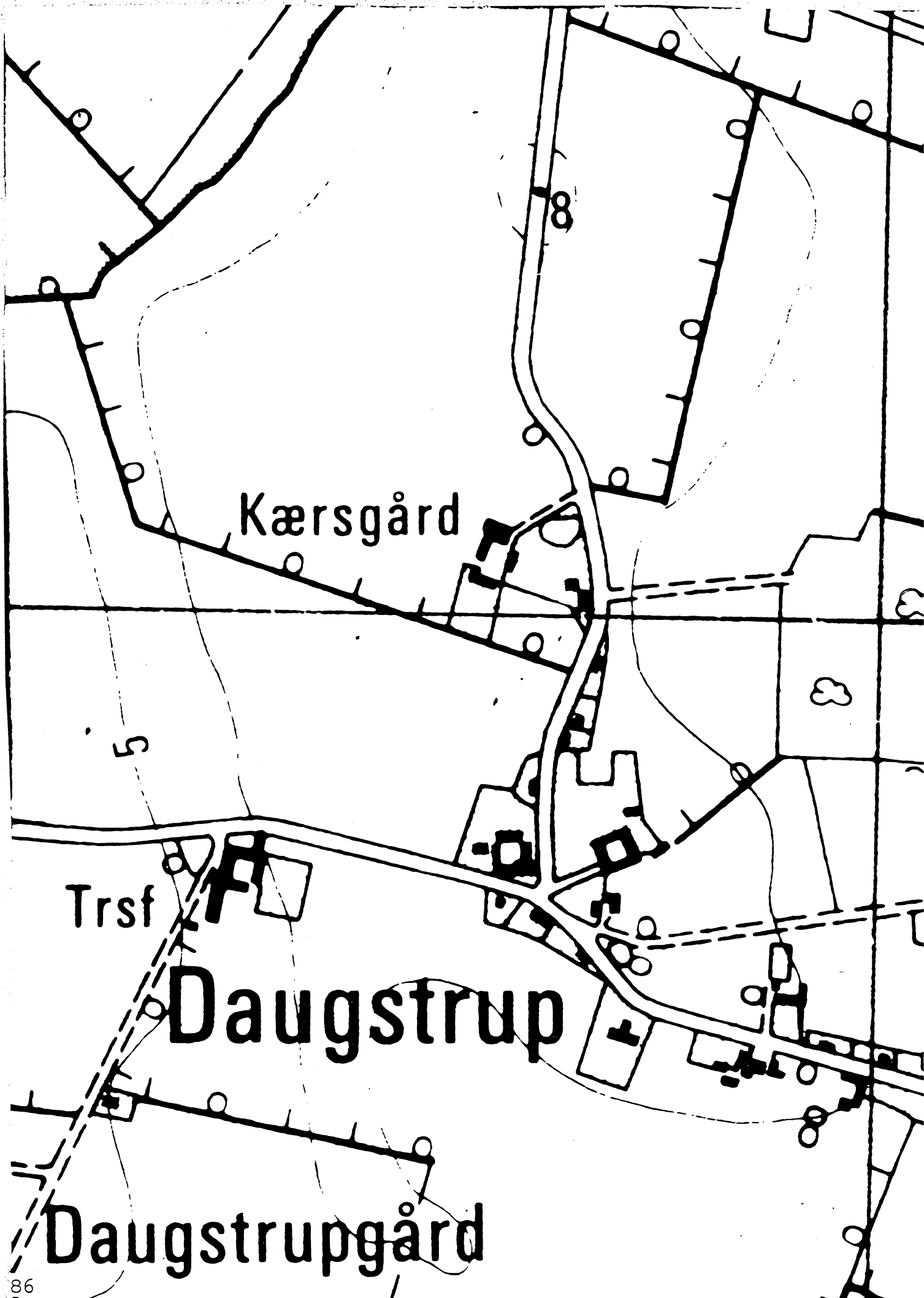
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

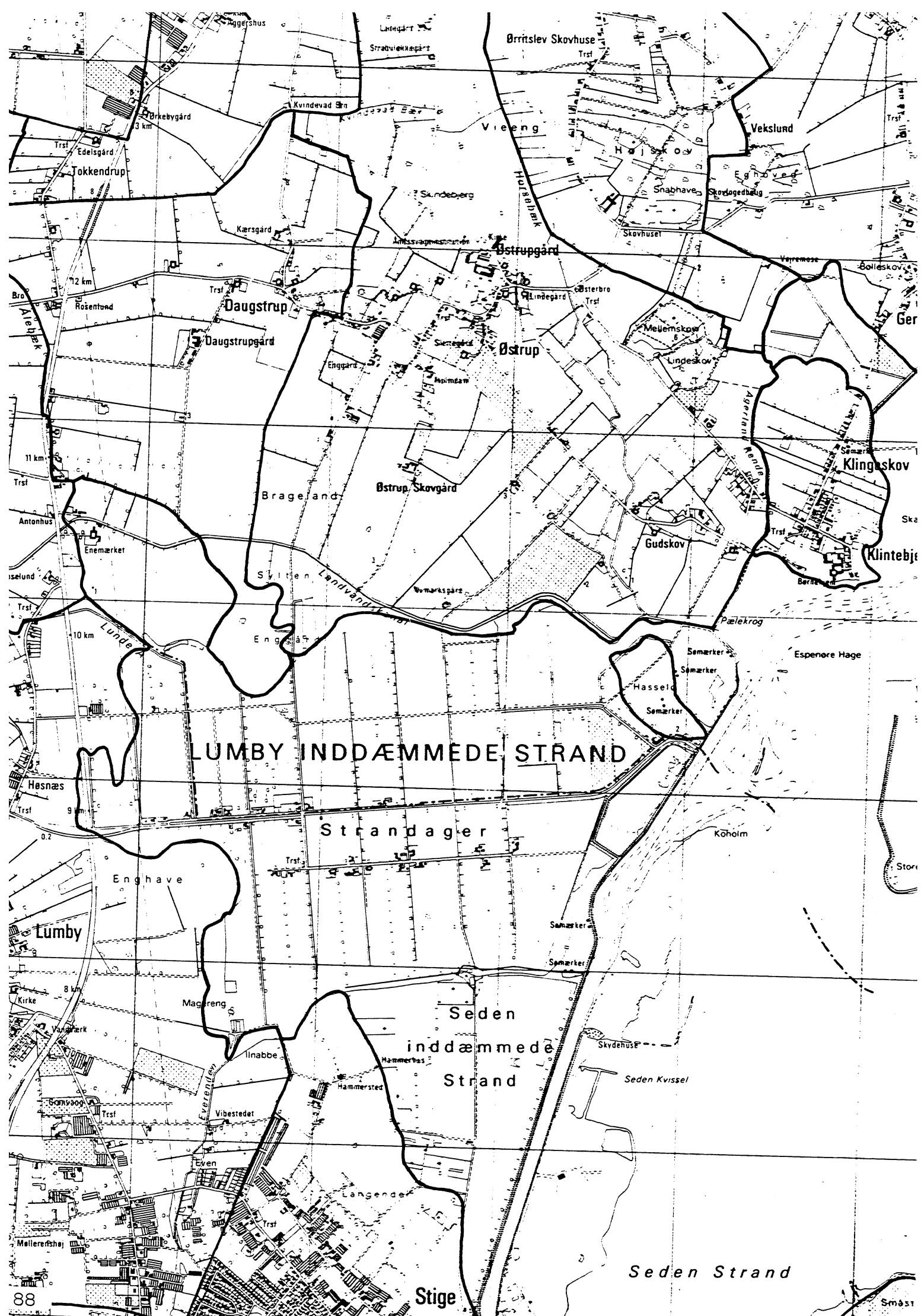
1. Anlægstype. Den middelstore udflytterbebyggelse af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav med skovorientering. Ejerlavet er formentlig reguleret mod NV som følge af nedlæggelsen af to middelalderbyer. Byformen er slynget vejby i en noget uregelmæssig form med to bydele.
2. Udviklingstype. Byen husede i senmiddelalderen et væbnergods, men samledes i nyere tid under nabogodset Østrupgård, der endnu besad hele byen i 1844. Byen egaliseredes ret sent.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis alm. anlægstype med en række karakteristiske udviklingstrin.

Relikt-vurdering: Interesse:

1. Bytomten er delvis bevaret.
2. Kulturlandskabet har ikke berørt eller skove/overdrev i større udstrækning.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: flere frilagte gårdtomter - formentlig også Dagstrupgård.

LUMBY INDDÆMMEDE STRAND

Strandager

Seden
inddæmmede
Strand

Seden Strand

Dagstrup

Østrup

Lomby

EGENSE

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Norup
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

Navn: Egense	Navnetype: -næs.
------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Egense er nævnt første gang 1427 i formen Egense. Forleddet er ek, som betyder eg. Efterleddet er næs, glda. -næs, som betyder "stort kyst-fremspring". Det næs, som byen er opkaldt efter, er det sydøst for Egense liggende areal, der tidligere var omgivet af vand på tre sider. Byen benævnes af og til Øster Egense til forskel fra (Vr.) Egense i Skam herred.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Egense har tidligere været kirkeby.

Historiske tildragelser:

Egense var i middelalderen selvstændigt kirkesogn, men ved klemmeblevet i 1555 befaledes kirkens nedbrydning, og sognet henlagdes til Norup. Kirken, der synes at have haft tårn, lå i byens sydøstlige udkant, hvor tomten stundom aftegner sig i den dyrkede mark ved afgrødernes stilling. 1931 blev store dele af fundamenterne optaget og slået til skærver. Kirkens font står muligvis i Norup kirke.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Norup
----------	------------------	---------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Lidt under halvdelen af gårdene er flyttet ud. Antallet af huse er kun steget svagt. Landsbytomten domineres af et sydvest-nordøst gående vejgennembrud, der skærer gennem den vestlige ende af bytomten og går umiddelbart vest om den gamle bebyggelse.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del udskiftningshegn er bevaret syd og sydøst for landsbyen, hvorimod der næsten intet er bevaret i den vestlige 2/3 af ejerlavet.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

De omfattende vådområder er tørlagte. Det samme gælder fjordarmen N for Egense, der er inddæmmet og tørlagt i nyere tid. Landskabet er i dag præget af spredt bebyggelse mod S og V.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Norup
----------	------------------	---------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 409 ha, heraf opdyrket 1682: 37%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	88	80	70	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	11	9	10	11	11	15	17
Huse:		2	8		?		
Huse m/ jord:						29	33
Huse u/ jord:				4		3	14
I alt:	11	11	18	15	11+?	47	64

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(50) 1664		4	6	8,8
(36) 1688	3	4	4	7,3
1844	10	5		3,4
1903	15	1	1	3,0

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	62	145	204
Børn:	30	75	87
I alt:	92	220	291

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Norup
----------	------------------	---------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		8	6			1	2
1844	13	13					2	19
1903	16	45					1	2

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 409 ha. store ejerlav var i 1682 kun opdyrket 37%, hvilket er i overensstemmelse med de udbredte (strand-) eng arealer i den tidligere kystby. Ejerlavet udgjorde indtil 1555 et selvstændigt sogn. Det takseredes i 1688 til 80 tdr. htk. og i 1844 til 70 tdr. htk. I 1682 havde byen almindeligt trevangsbrug. Der er ikke spor efter udflytterbebyggelser eller grænseændringer i området. Byen blokudskiftedes i 1787, og siden er omtrent halvdelen af byens gårde nedlagt/udflyttet.

I 1501 erhvervede Prædikebrødrene i Odense 2 gårde i Egense, medens Sct. Hans Kloster synes at have besiddet 3 gårde. Under Næsbyhoved Len hørte i senmiddelalderen 2 selvejere, hvortil kommer 1 gård til Nørup kirke samt præstegården. Med reformationen blev kronen således nærmest enebesidder i byen. I hvert fald fra 1642 ejede nabogodset Ørritslevgård den sidste gård i byen. Denne gård synes tidligere (i 1577) at have ligget til Kørupgård. Med de store krongodsauktioner overgik byen til private lodsejere, hvoraf Ørritslevgård i 1806 var den største. Der var da 9 fæstegårde i byen. Overgangen til selveje var dog for gårdens vedkommende stort set afsluttet i 1844, medens hovedparten af husene da stadig var i fæste.

Antallet af gårde synes stort set uforandret fra 1511 og til landboreformernes tid, hvorefter gårdtallet stiger ret kraftigt igennem det 19. århundrede. Denne stærke ekspansion følges tillige op af en kraftig hus og befolkningsstigning.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store, byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Norup
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

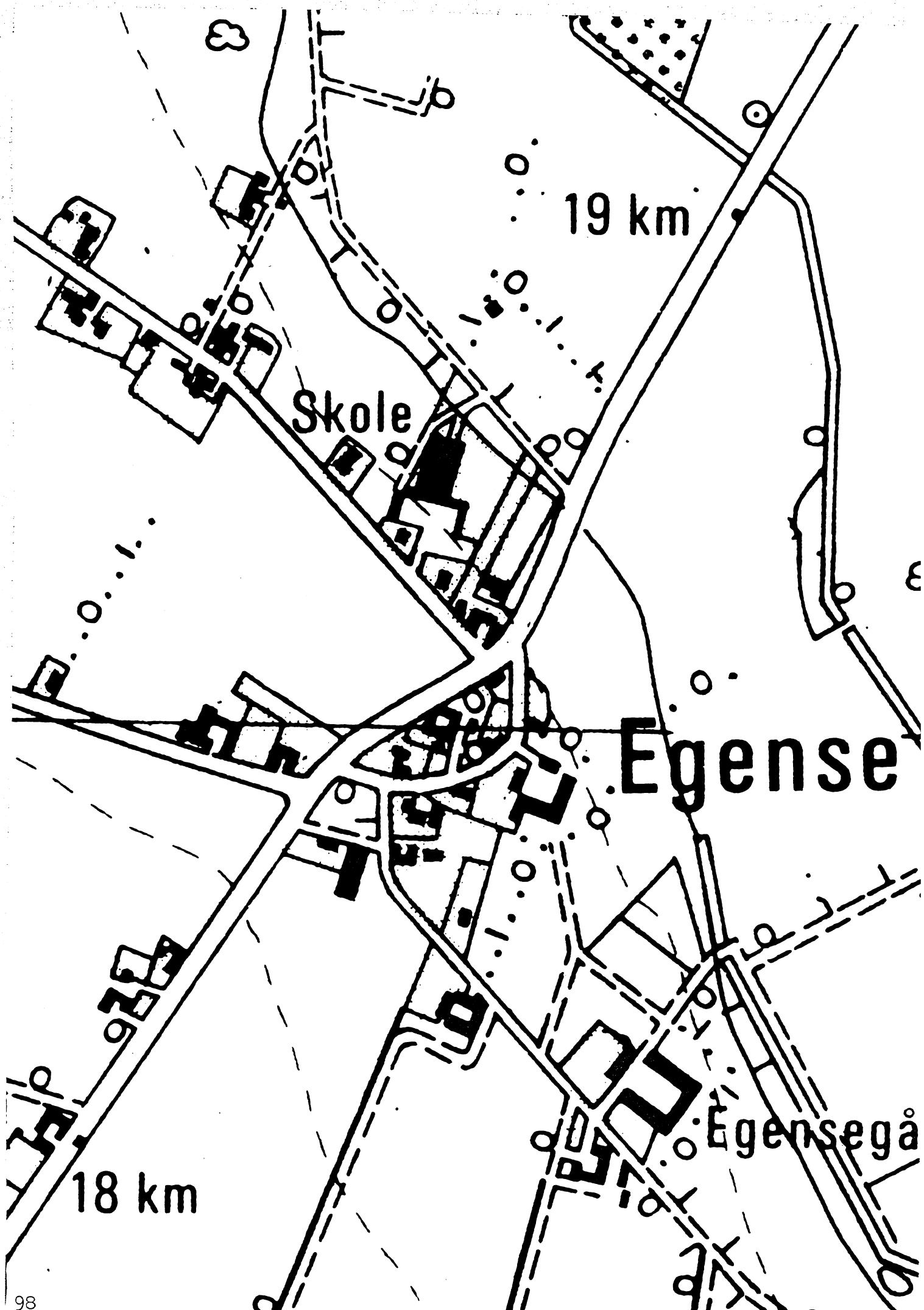
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.**

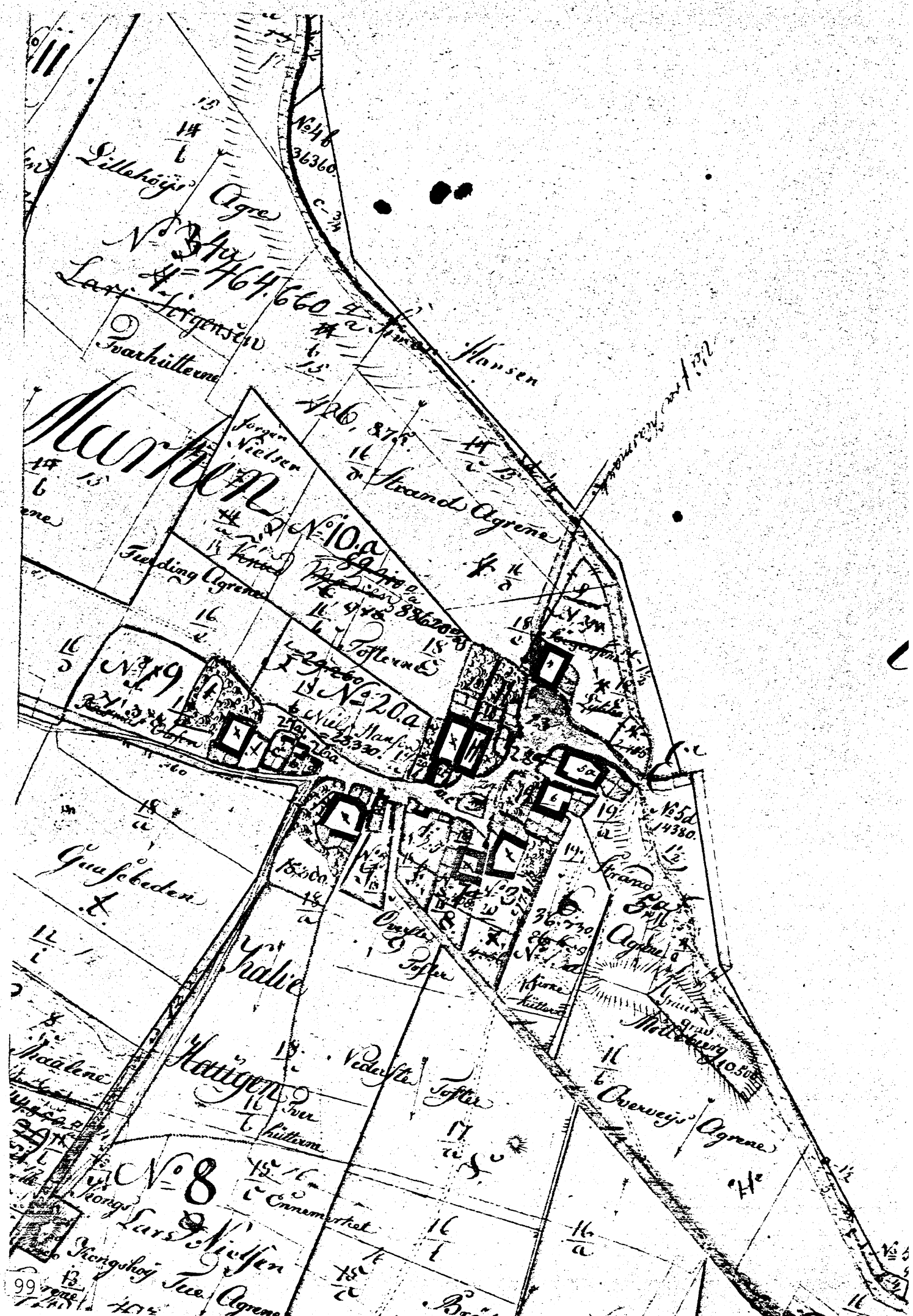
- 1) Anlægstype. Den middelstore kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering, men byen støder i øvrigt lige op til kysten. Byformen er uregelmæssig vejforteby.
- 2) Udviklingstype. Kirken og sognet nedlagdes ved kongelig befaling i 1555. Byen domineredes efter reformationen af kronen. En hurtig overgang til selveje ledsages af kraftig bebyggelse og befolkningsvækst.

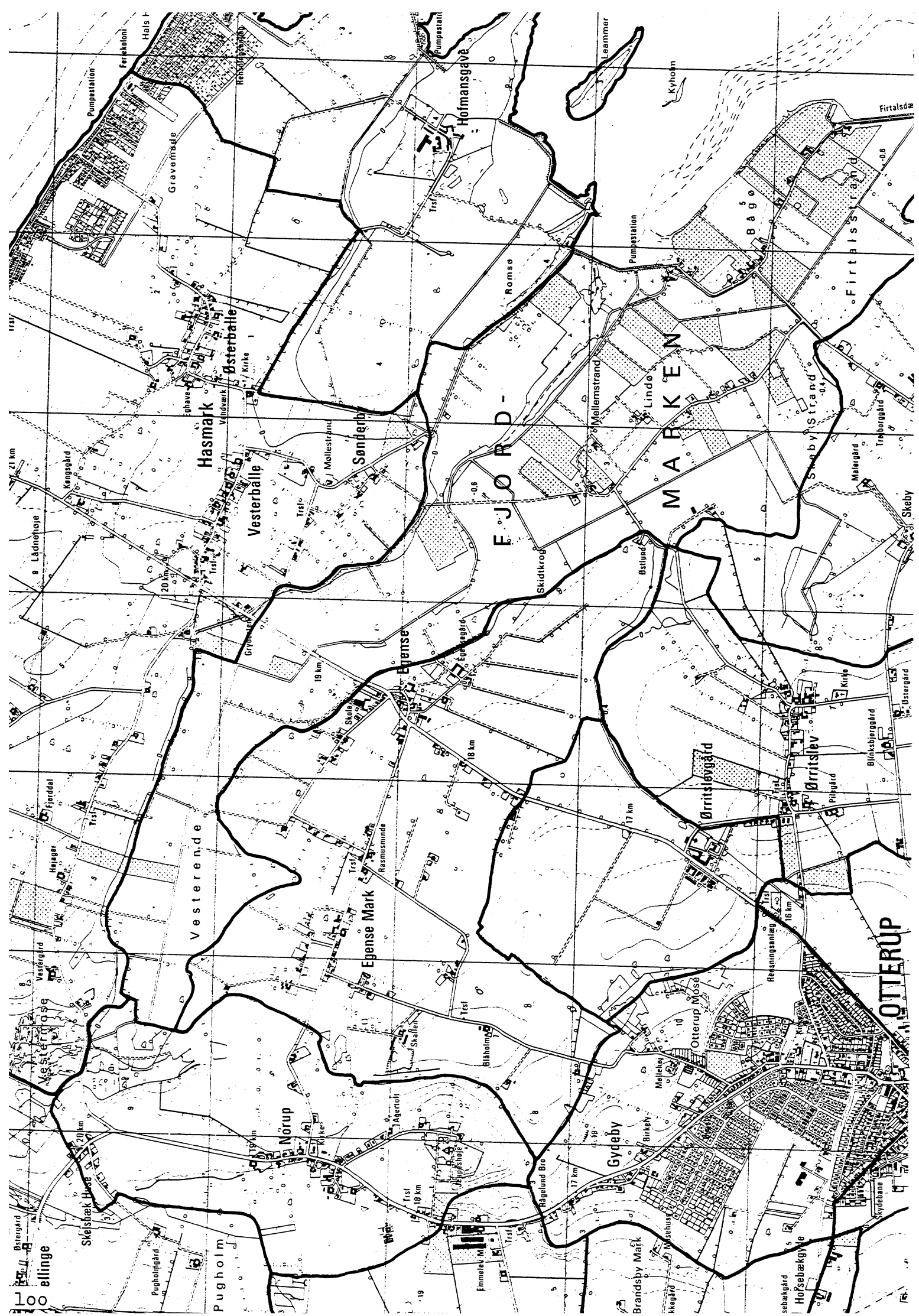
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype, der dog er speciel ved sin kystorientering. Udviklingen følger - bortset fra kirkenedlæggelsen - gangse mønstre.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præget af vejgennembrud.
- 2) Kulturlandskabet er præget af tørlagte vådområder og spredt bebyggelse.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: Kirketomt, enkelte frilagte gårdtomter.

EMMELEV

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
-----------------	-------------------------	----------------------------	---------------------------

Navn: Emmelev	Navnetype: -lev.
-------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Emmelev er nævnt første gang 1485 i formen Emmeløff. Forleddet er et mandsnavn Imbri, som oprindeligt betyder "indbygger fra Femern". Efterleddet er -lev, glda. lef, som formentlig betyder "arvegods". Bebyggelsesnavne på -lev anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er opstået ved udflytning.

Historiske tildragelser:

På Emmelev mark øst for byen har der været en helligkilde, kaldet Nårup kilde, som endnu til midten af 1800-tallet besøgte sankthansnat.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
----------	------------------	---------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby. (!)

Byen består af en bred vejforte der i en bugtet linie snor sig fra Ø mod V med veje gående ud mod Ø, SV, V og N. 6 af gårdene ligger rundt om vejforten i den Ø ende (heraf 1 dobbeltgård) mens de to øvrige ligger isoleret lands den V side af vejforten i den N ende.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger i den S ende S for engdraget midt gennem bymarken.

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke, forstyret af udsk. af engdraget. N for for dette store blokke.

d. Udflytning 0 gårde

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 3.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, med tunneldal mod N.

jordbund: Moræneler der for 2/3 vedkommende er overlejet af sand, samt ferskvandsler, sand og tørv.

naturlig afgrænsning: Mod Ø, NØ og V, men ikke mod S og NV.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng

☐ blandingsøkonomi med

Større engområder N for byen samt i den SØ og N udkant af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
----------	------------------	---------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Alle ejerlavs 8 gårde ligger endnu i byen, blot er den ene del af dobbeltgårdene flyttet længere op ad bygaden, sådan at byen får et mere samlet præg. Vejforten er udrettet, men ellers er vejnettet intakt. Tofterne og skellene i byen velbevaret. Ingen nybebyggelse af betydning.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af u-hegnene (i blokke) er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
-----------------	-------------------------	----------------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: 328 ha, heraf opdyrket 1682: 60%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	66	89	58				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	7	7	7	7	8	11	13
Huse:					2		
Huse m/ jord:						7	4
Huse u/ jord:						1	9
I alt:	7	7	7	7	10	19	26
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(100) 1664			2		5		9,4
(86) 1688					7		12,7
1844	5		6				5,1
1903	6		6		1		4,7
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	39		88		91		
Børn:	26		49		16		
I alt:	65		137		107		

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup.	Sogn: Hjadstrup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			7					
1844	11	6						2
1903	13	13						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 328 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket ikke færre end 60%. Byen havde da almindeligt trevangsbrug. Byen takseredes i 1688 til 89 tdr. htk. en taksering der i 1844 nedsattes til 58 tdr. htk. givetvis i forbindelse med den unormalt høje opdyrkning i 1682. I forhold til disse takseringer er landgildehartkornet fra 1664 ret lavt. Fra det oprindelige ejerlav synes udskilt udflytterbebyggelsen Kappendrup. Byen blokudskiftedes i 1796 og gårdsekspansionen tog herefter form af nyanlæggelser fremfor udflytninger.

Byen domineredes i senmiddelalderen helt af gejstlige besiddere, idet Skt. Hans Kloster ejede 2 gårde - måske de to, isolerede, nordlige - medens Odense Provsti ejede resten. Efter reformationen ejedes byen således helt af kronen. Overgangen til selveje var stort set afsluttet i 1844. Antallet af gårde er uforandret fra 1511 til 1688, hvorefter en af gårdene deles og optræder som dobbeltjord. I forbindelse med den store gennemsnitlige gårdstørrelse står givetvis den forholdsvis kraftige øgning i gårdstallet i det 19. århundrede. Hustallet spiller derimod en meget beskeden rolle i landsbyen ligesom befolkningsvæksten kulminerer tidligt. Skt. Hans Klosters 2 gårde og Odense Provsti 5 gårde var lodsejervis egaliserede inden 1664 - dog på et forholdsvis ensartet niveau.

Den gennemsnitlige gårdstørrelse i 1688 (127 tdr. htk.) er abnorm høj og vidner da formentlig også om en meget hård skyldsætning.

Tallet hidrørende imidlertid fra den første taksering i 1684 og ved den endelige skattematrikulering i 1688 nedsattes byens hartkorn til 71 tdr.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Otterup	Hjadstrup

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☒**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby af før-vikingetidssnavneendelsen -lev er randplaceret i sit ejerlav med engorientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby. Der er muligvis forbindelse mellem den todelte byform - og de senmiddelalderlige besiddelsesforhold. Fra det oprindelige Emmelev ejerlav - synes senere udskilt udflytterbebyggelsen Kappendrup.

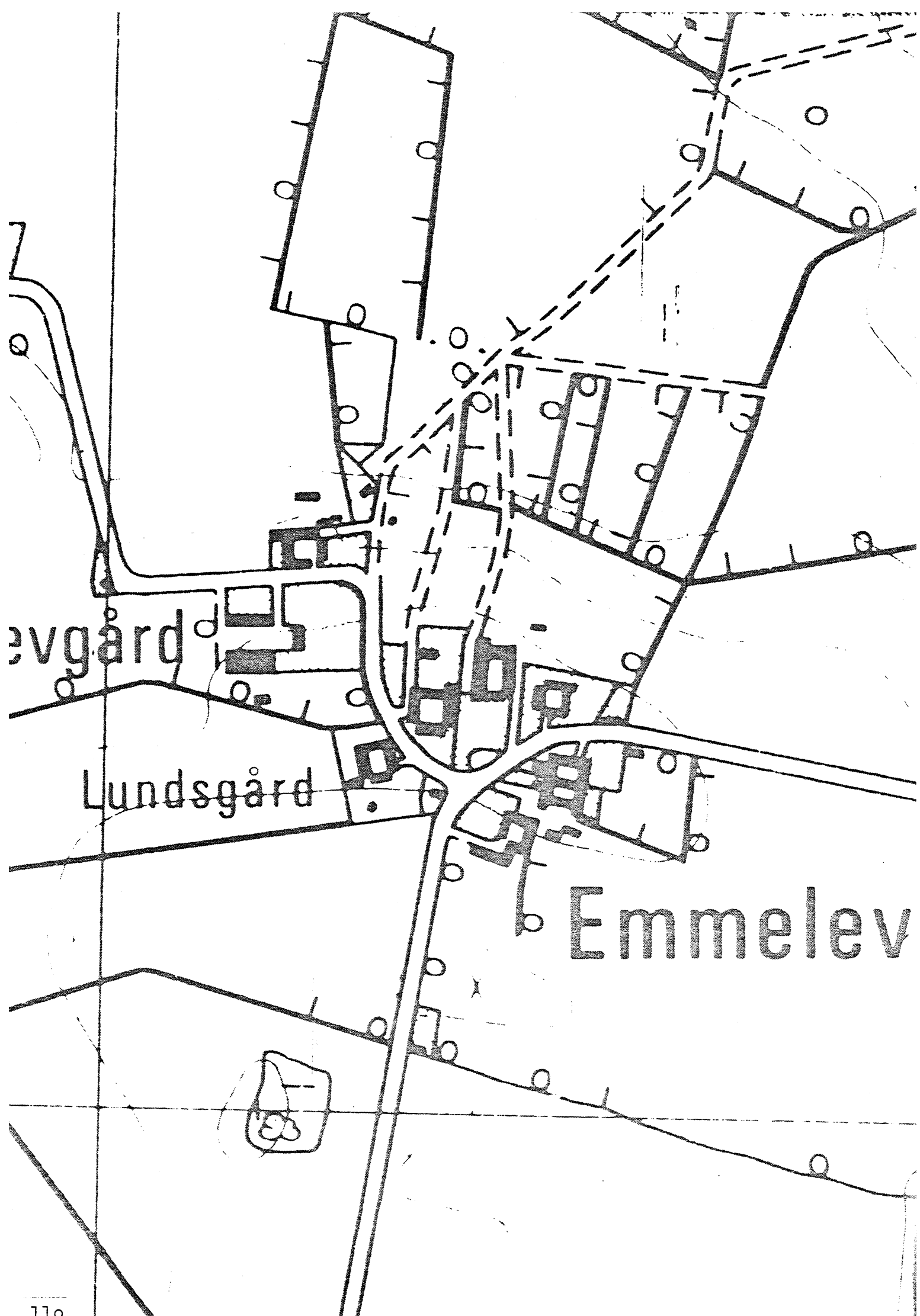
2) Udviklingstype.

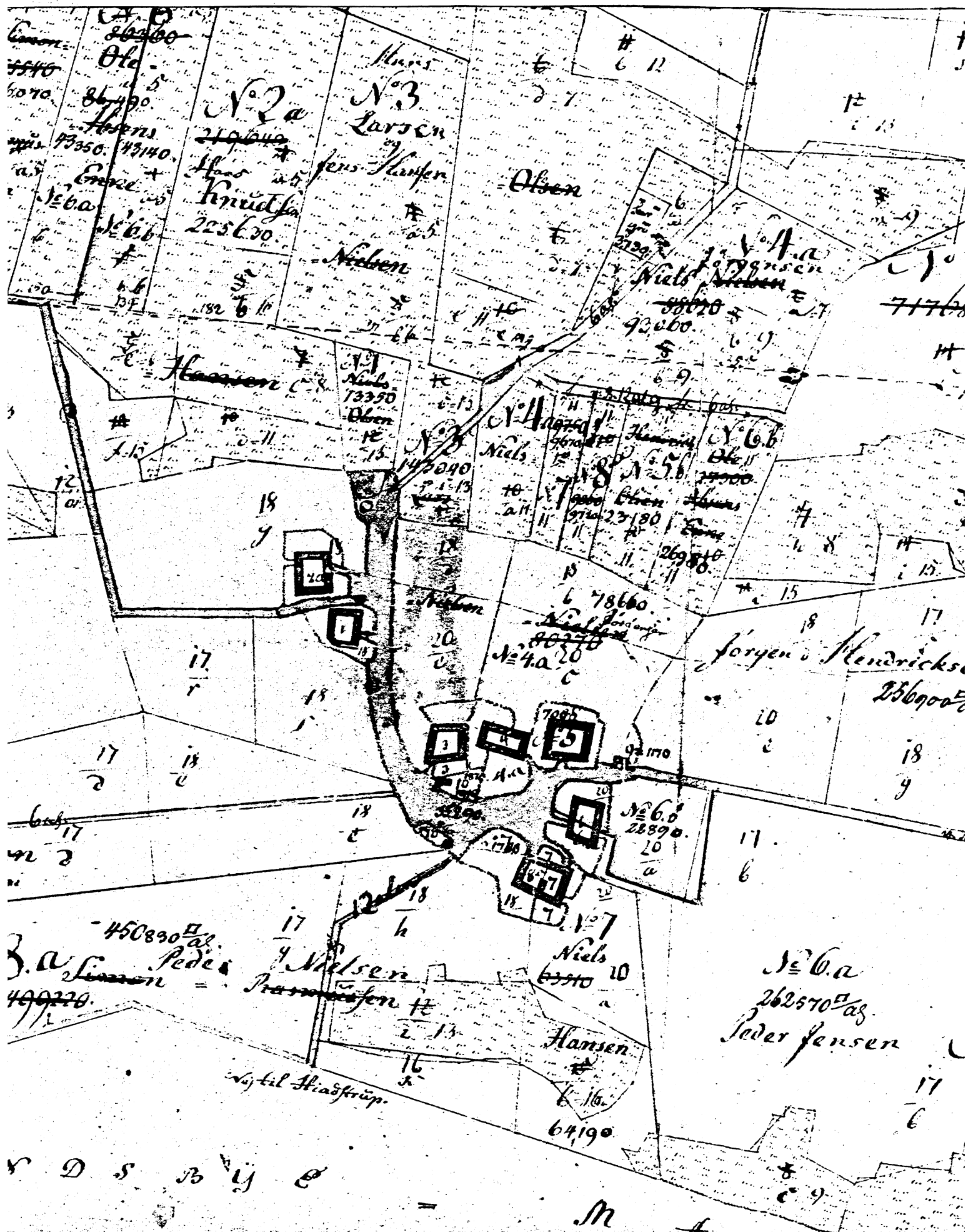
Byen ejedes fra senmiddelalderen af to gejstlige institutioner, og der foretoges tidlig egalisering på et meget højt hartkornsniveau. En tidlig overgang til selveje ledsages af kraftig gårdseksansion, medens hus- og befolkningstal sakker bagud.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med en interessant delvisreguleret-bytomt, og med en tidlig centralisering af besiddelsesforhold med tilhørende egaliserings.

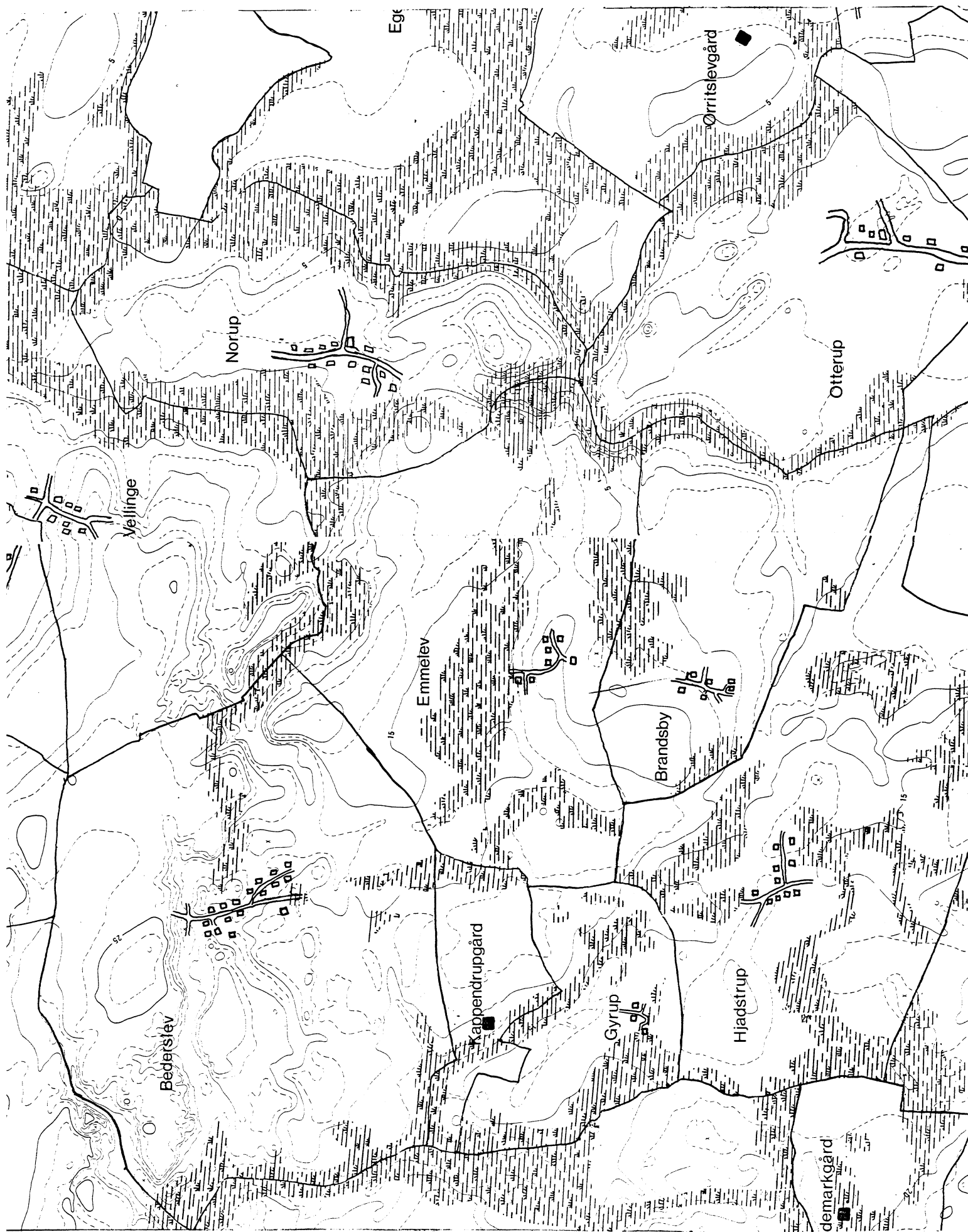
Relikt-vurdering: særlig interesse

- 1) Landsbytomten er velbevaret.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene.
- 3) Særlige relikter: Helligkilde.
- 4) Arkæologiske interesser: 1 frilagt gårdtomt.

FREMMELEV

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

Navn: Fremmelev	Navnetype: -lev.
---------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Fremmelev er nævnt første gang 1423 i formen Frammelef. Forleddets oprindelse er ikke helt afklaret. Det kan være navnet Frami, navnet Frammar, Frathmar, hvis forled er et i nordisk sprog ukendt ord - på oldtysk betyder det rask, kraftig. Efterleddet er -lev, glda. lef, som formentlig betyder arvegods. Bebyggelsesnavne på -lev anses for dannet før-vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen fra vikingetid - middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

Fremmelev er en adelby uden kirke. En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
-----------------	------------------	---------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejfor-teby.

9 af byens gårde ligger i en kreds omkring vejforten, dog ikke med regelmæssig afstand. Veje udgår fra fortens til gårdene. To gårde (Fremmelev-gård) ligger afsondret lidt syd for byen. To huse ligger lige nord for fortens.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby	☒ agerorientering	☐ skovorientering	☐ åorientering
☐ randby	☐ engorientering	☐ kystorientering	

c. Udskiftning

år: 1800 figur: Stjerneudskiftning, stjernefigur med blokfigurer i periferien.

d. Udflytning 1 ?

☐ ved udskiftningen	
☒ efter udskiftningen	1 gård udflyttet eller opløst.

ØKONOMI

a. Vangesystem	driftssystem:	3-vangsbrug	rotation:	2/1
	vangeantal:	4		

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten.

jordbund: Moræneler med små forekomster af smeltevandssand og ferskvands-sand, -dynd og -tørve.

naturlig afgrænsning: Ja undtagen mod N og V.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med Engområder mod S, Ø og N og NV.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
----------	------------------	---------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 1 ud af 11 gårde udflyttet (eller opløst). Ingen nybebyggelse overhovedet. Vejen vest om forten forsvundet, men ellers er vejssystemet intakt. Fortesystemet ligeledes intakt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Stjerneudskiftningshegnene velbevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

STATISTIK

Areal: 355 ha, heraf opdyrket 1682: 64%.							
Tønder hartkorn	1664	1688		1844		1903	
	141	89		79			
Bebyggelsesenheder:							
	1511	¹ 1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	12	12	13	12	11	10	12
Huse:		2	1		4		
Huse m/ jord:				1		4	8
Huse u/ jord:				1		1	4
I alt:	12	14	14	14	15	15	24
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(38) 1664	1		2		10		10,8
(50) 1688	1		6		5		7,4
1844			10				7,1
1903	2		10				6,3
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	71		87		92		
Børn:	42		38		25		
I alt:	113		125		117		

1. 1568-72: 11 gårde 1 hus.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup.	Sogn: Lunde
-----------------	-------------------------	-----------------------------	-----------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:							
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			13	1				
1844							10	5
1903	11	12					1	

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 355 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket ikke mindre end 64%. Hartkornet vurderedes i 1688 til 89 tdr. htk. og i 1844 til 79 tdr. htk. i forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 meget højt, hvilket kunne stå i forbindelse med tilstedeværelsen af et middelalderligt gods i byen. I 1682 havde byen treårig rotation, men 4 vange. Ejerlavet er naturlig afgrænset bortset fra den nordlige grænse mod Bladstrup, der bærer et reguleret præg. Netop i dette område nedlagdes i senmiddelalderen en landsby, Lystrup. Byen stjerneudskiftedes år 1800 og siden er 1 gård udflyttet/nedlagt.

I 1423 nævnes kort Hogenschiöld som ejer af en gård i byen, der i 1436 synes at have rummet en væbnergård, som Henneke Skinskel skrev sig til. Endnu i 1440'erne samlede Peder Marsvin rettigheder i byen, men snart efter må kronen have erhvervet godset, der herefter fungerede som et-ofte pantsat - smålen. Dette "Fremmelev-gods" bestod af Fremmelevgård, Fremmelev by og Kirkendrup by. Godset omtales som pantsat i 1480 og 1502. I 1611 lå godset under Nyborg Len. Byen bestod da af 12 gårde (hvoraf 6 separat forlenede) og 1 hus. Endnu i 1664 besad kronen hele byen, men efter 1700-tallets krongodsauktioner overgik byen til private lodsejere, med Nislevgård som dominerende. Endnu i 1844 var hele byen fæstegods.

Antallet af gårde er som helhed uforandret fra 1511 til 1903 med et lavpunkt i 1844. Antallet af huse i byen forbliver meget beskedent, ligesom befolkningen stort set står stille fra 1787 til 1901.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store. Byen synes egaliseret på udskiftningstiden.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
----------	------------------	---------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☒**Landsbytypologisk vurdering: særlig interesse**

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby af før-vikingetids navnetypen -lev er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Den middelalderlige hovedgård Fremmelev-gård er rykket ned mod engarealerne i ejerlavets udkant. Byformen er en lidt uregelmæssig udgave af fortebyen. Et reguleret grænseforløb mod nord synes at stå i forbindelse med en middelalderlig landsbyanlæggelse.

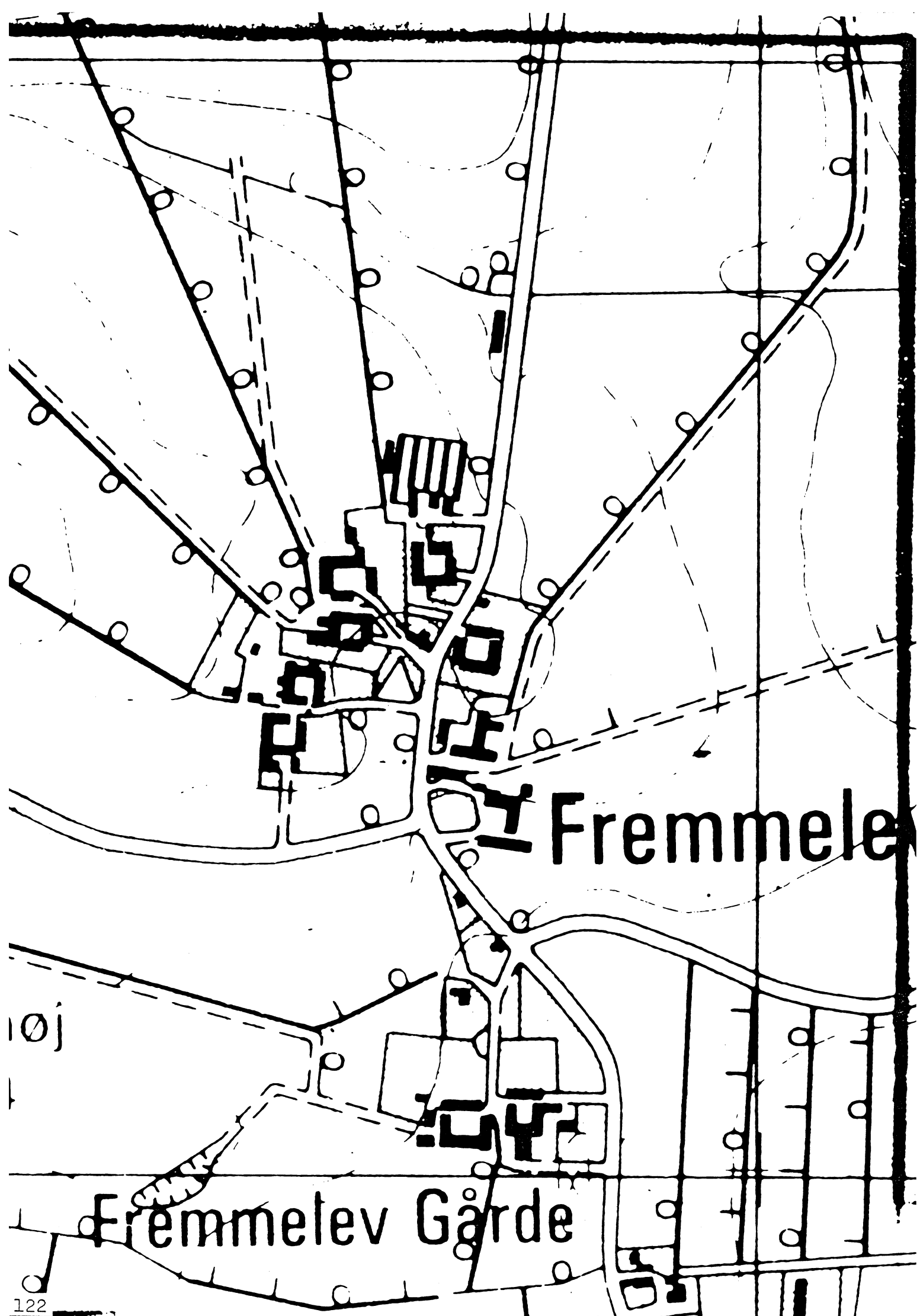
2) Udviklingstype.

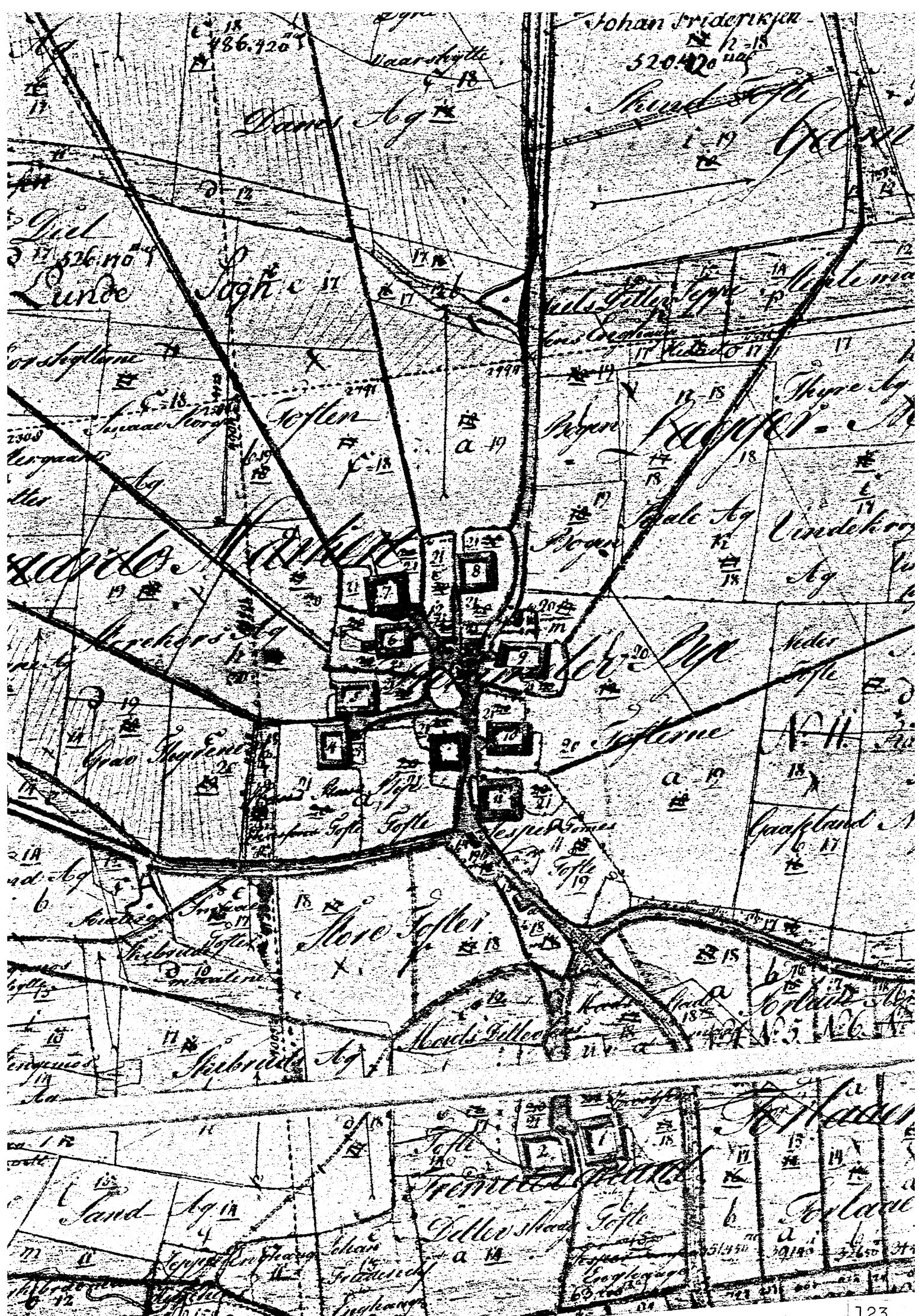
Byen samledes i middelalderen omkring væbnergodset Fremmelevgård, der i 1400-tallets anden halvdel overgik til kronen. Byen forblev samlet på en besidders hånd i århundereder, men egaliseredes først i forbindelse med udskiftningen. Den sene overgang til selveje ledsages af en meget træg ekspansion i det 19. årh.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis alm. anlægstype, hvis videre udvikling afspejler en række vigtige bebyggelseshistoriske trin og som i usædvanlig grad bevarede den oprindelige struktur frem til 1903.

Relikt-vurdering: særlig interesse

- 1) Landsbytomten er velbevaret.
- 2) Ejerlavet har bevaret stjerneudskiftningshegnene.
- 3) Særlige relikter: Fremmelevgårds "holm" placering.
- 4) Arkæologiske interesser: -

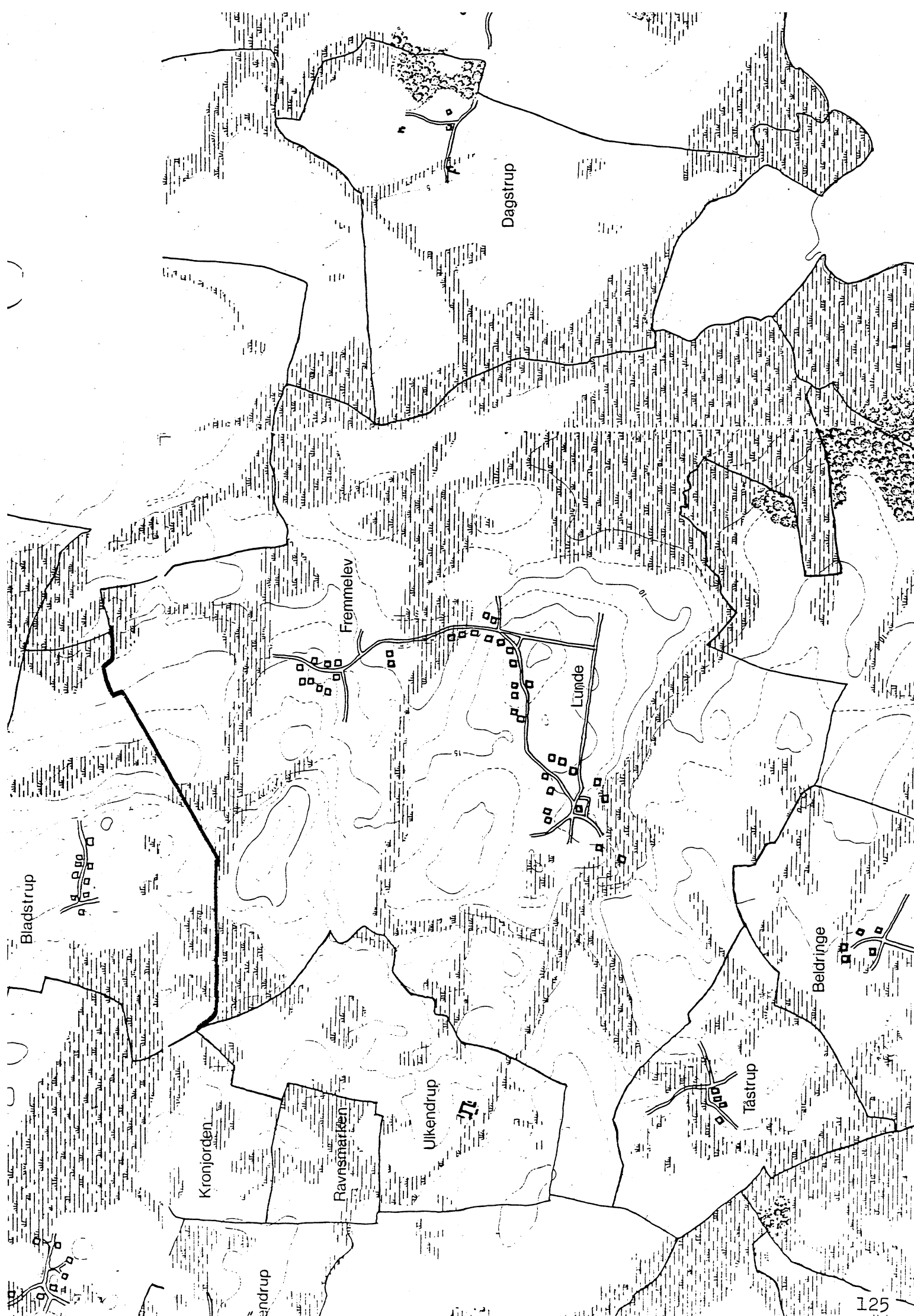

1:000

P 10° 24'

589 000 m E
589 000 m N

GERSKOV

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Skeby
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

Navn: Gerskov	Navnetype: -skov.
-------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Gerskov er nævnt første gang 1336 i formen Gerskow. Forleddet er glde. ger, som betyder spyd. Skoven og byen har navn efter den sydfor liggende spidse næs, der før inddæmningen var omgivet af vand på tre sider. Bebyggelsesnavne på -skov anses for dannet i vikingetid.

Anlægstype: Rydningsby.	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
-----------------------------------	--

Bemærkninger:

En rydningsby er en landsby, som er anlagt efter forudgående skovrydning på stedet.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Skeby
----------	------------------	---------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens 10 gårde ligger usystematisk langs den rundbueslyngende vej. 4 af gårdene ligger sammen to og to. Byens centrum er på toppen af et højdedrag. Husene ligger spredt midt inde i byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Skov tæt op til byen mod V og Ø.

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 1 gård udflyttet i den nordvestlige del.
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, marint forland mod vest.

jordbund: Moræneler med ferskvandssand og saltvandssand.

naturlig afgrænsning: Delvis, men ikke mod N.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

Engområder i udkanten af ejerlavet samt Ø for byen. Skov omkring byen.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Skeby
----------	------------------	---------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

8 ud af 11 gårde ligger på deres oprindelige tomt, én er udflyttet to andre gårde ("dobbeltgårdene") flyttet til en anden tomt i byen. En større nybebyggelse af huse rundt om i byen. Midt i byen nybebygget kirke. Veje og skel i vid udstrækning bevaret. Byen har bevaret sit præg af en spredt bebyggelse langs den slyngede vej.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Et hegn gående mod N fra midten af byen.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Skovareal i den vestlige del af ejerlavet bevaret, ligeså vest for byen.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Skeby
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

STATISTIK

Areal: 370 ha, heraf opdyrket 1682: 49%.							
Tønder hartkorn	1664	1688		1844		1903	
	77 + 50	42 + 30		57			
Bebyggelsesenheder:							
	1511		1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	9 ¹		12 ¹	8 ¹	11	12	13
Huse:			3		11		
Huse m/ jord:				4		15	32
Huse u/ jord:				3			31
I alt:	9		15	15	22	27	76
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(27) 1664	5		3		4		6,5
(63) 1688	4		3		1		5,1
1844	4		8				4,8
1903	7		6				4,0
Folketal: 2							
	1787		1845		1901		
Voksne:	95		127		227		
Børn:	50		60		105		
I alt:	145		187		332		

1) Foruden Gerskov hgd.
2) Foruden Klintebierg.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Otterup.	Skeby

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					11	3	1	
1844	4	2					8	13
1903	13	60				3		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 370 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 49%, byen havde da alm. trevangsbrug. Ejerlavet takseredes (incl. hovedgården) til 72 tdr. htk. i 1688 mod kun 57 tdr. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet 1664 (127 tdr.) meget højt - formentlig som følge af tilstedeværelsen af en landsbyhovedgård. Byen har til dels et løst opbygget skovbyspræg, og et skovbol Eghoved omtales allerede i 1664. En Gammeltofte vidner formentlig om byens eller måske hovedgårdens tidligere placering. Byen bløkdskiftedes i 1796, samtidig udflyttedes en enkelt gård.

Arealerne mellem Gerskov og henholdsvis Klintebjerg og Gersø indlånedes i 1809 og 1816. Fra 1834 begyndte Klintebjerg at fungere som ladeplads-by.

Gerskov omtales allerede i 1300-tallet. Hovedgården nedlagdes først i 1596, da den udparcelleredes til 4 bøndergårde, som bønder fra den nedlagte landsby Nislev overtog. Gerskov hovedgård synes dog ikke at have været enebesidder i senmiddelalderen, idet Johan Bjørnsen i 1460 erhvervede 2 gårde i Gerskov, medens Skt. Knuds Kloster ca. 1500 mageskiftede 1 gård til Poul Laxmand. Kronen ejede i 1537 en enkelt gård. I 1664 tilhørte hele byen - på nær et lille bol - imidlertid Gerskov godset, der altså opløstes kort tid herefter. Endnu i 1844 var hovedparten af byen i fæste under Nislevgård og Østrupgård, men i 1903 var overgangen til selveje stort set afsluttet. Foruden hovedgården var der i perioden 1511 til 1688 8-9 gårde i byen. Det høje 1664 tal skyldes 4 småbol på 1-2 tdr. htk., der i 1688 regnes som huse. Disse småbol er netop karakteristiske for kystzonen. Frem til 1774 stiger gårdtallet som følge af hovedgårdens udparcellering. Hustallet i byen er ret højt allerede i 1600-tallet, men stiger eksplosivt i det 19. årh.s anden halvdel i forbindelse med ladeplads-havnebyen Klintebjergs anlæggelse.

Gårdstørrelsen var i 1688 ret lav. Byen synes egaliseret på udskiftningsiden.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Skeby
----------	------------------	---------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐

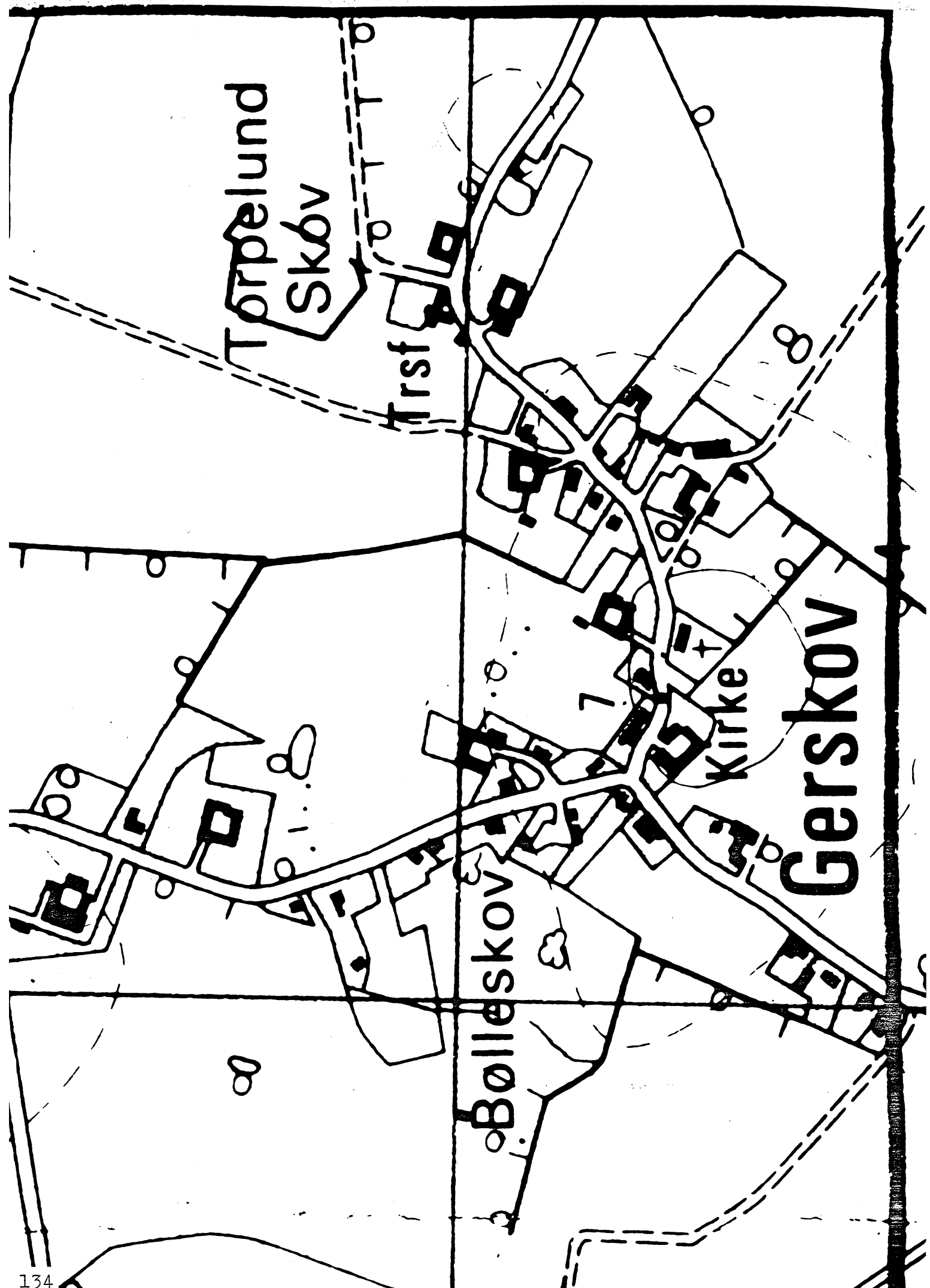
Landsbytypologisk vurdering:

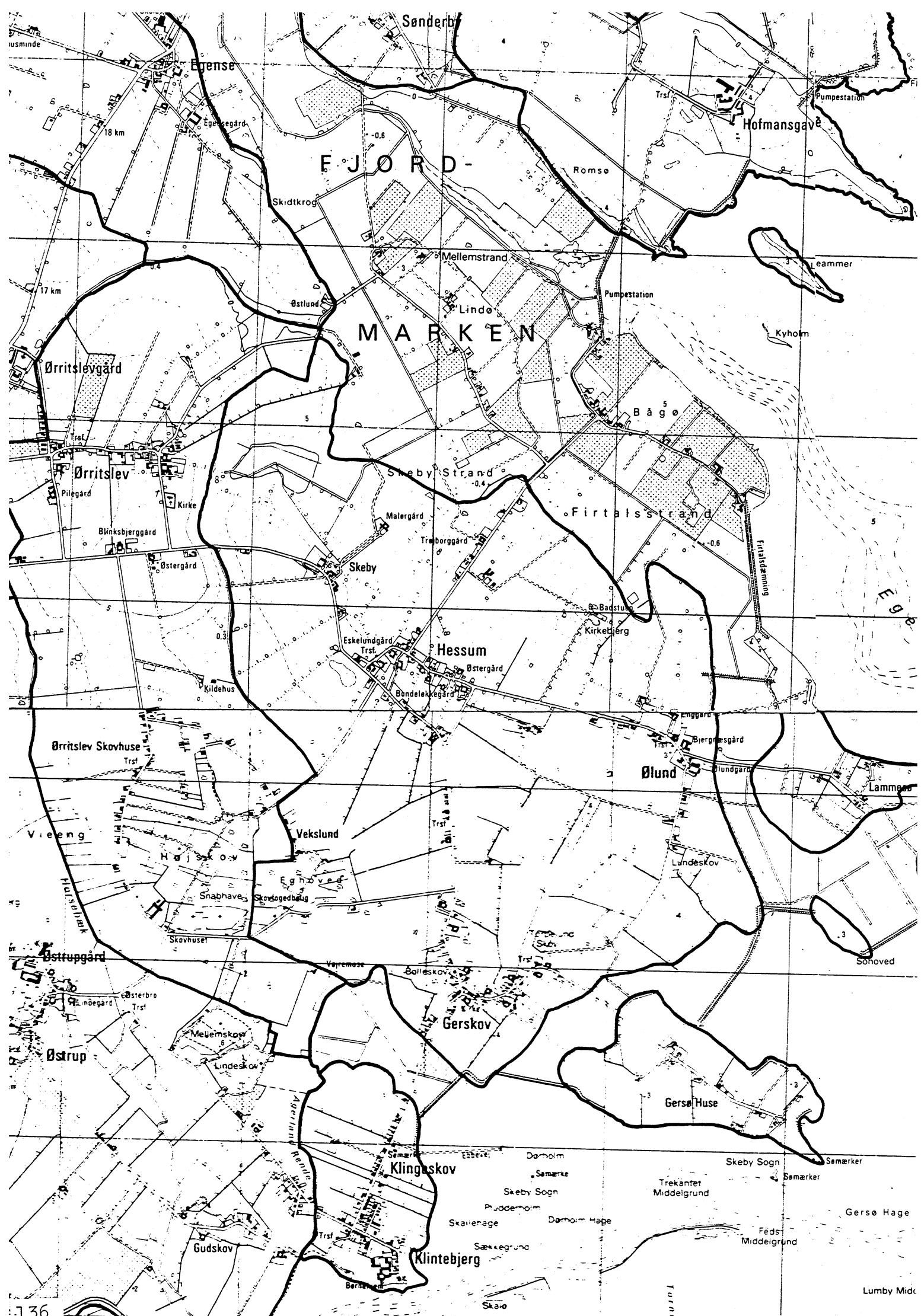
- 1) Anlægstype. Den middelstore skovrydningsby af den middelalderlige navnetype -skov er centralplaceret i sit ejerlav med skovorientering. Byformen er løst opbygget og havde oprindeligt et dominerende indslag af småbol i overensstemmelse med skovbyskarakteren. En Gammeltofte vidner om en tidligere bebyggelsesplacering.
- 2) Udviklingstype. Byen husede fra 1300-tallet en hovedgård, der i 1664 stort set var enebessidder i byen. Hovedgården udparcelleredes i 1696. I det 19. årh. udvikledes Klintebjerg ladeplads.

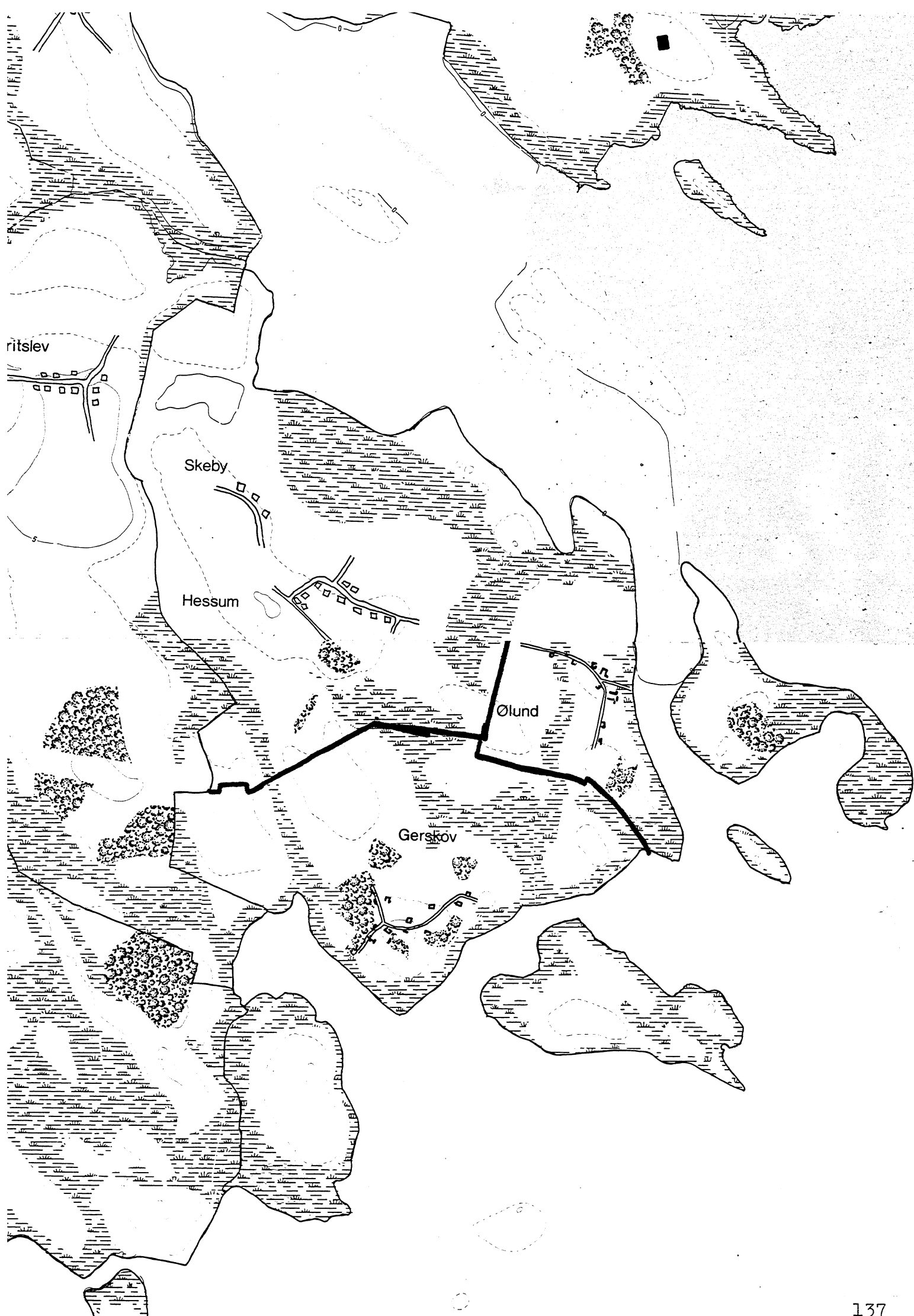
Sammenfattende drejer det sig om en typeren rydningsby med en række karakteristiske senere udviklingstrin.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præges af en del nybyggeri.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret et vangshegn og et par større skovarealer.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: tomt af Gerskovgård, Gammeltofte.

GUNDSTRUP

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

Navn: Gundstrup	Navnetype: -torp
--------------------	---------------------

Bemærkninger:

Gundstrup er nævnt første gang 1395-1418 i formen Godenstorp. Forleddet er det fra engelske Golwine lånte mandsnavn gl'da. Gotwin. Efterleddet er -torp, gl'da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
------------------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra moderbyen (adelby), som i dette tilfælde er Vellinge.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Hered: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	----------------	---------------------	---------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

2 af 4 gårde er flyttet ud, men der er ikke sket nogen videre nybebyggelse, hverken på de gamle tofter eller andetsteds. Der er dog opført en fabrik S for vejen og enkelte huse, men bebyggelsen har en meget åben og spredt karakter. I den V-ende er skelsystemet intakt, mens det er opløst i den Ø-ende. Vejnettet udrettet, men ellers intakt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

En del af engarealet NV for byen.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

STATISTIK

Areal: 148 ha, heraf opdyrket 1688: 59%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	42	32	26				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	7	5 ¹	5	5	4	4	5
Huse:		2	1		2		
Huse m/ jord:						3	6
Huse u/ jord:				+		0	0
I alt:	7	7	6	5	6	7	11
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(60) 1664			3		2		8,4
(60) 1688	1		3		1		6,4
1844			4				6,5
1903	2		3				5,0
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	25		33		50		
Børn:	9		17		12		
I alt:	34		50		62		

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krøgsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	2		3	1				
1844					4	3		
1903	5	5				1		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 148 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 59% og byen havde da almindeligt trevangsbrug og takseredes til 32 tdr. htk. mod 26 tdr. i 1844. Byen er udflyttet fra Vellinge i nabosognet Bederslev. De to byer har nærmest karakter af en sammenhængende dobbelt by, hvilket er i overensstemmelse med, at et mageskifte fra 1400-tallet taler om Lille Vellinge og Vester Vellinge (Gundstrup?). Byen blokudskiftedes i 1785 og siden er halvdelen af gårdene er flyttet ud.

I senmiddelalderen opkøbte Bernikte Skinkel gods i byen, og i 1548 ejede Johan Friis 1 gård. Men byen domineredes af kronen, hvorunder i 1502 lå 2 selvejergårde og i 1664 samtlige 5 gårde i byen. I 1773 ejede Kørup/Einsidelsborg 2 gårde, i 1844 samtlige gårde i byen. Overgangen til selveje var stort set afsluttet i 1903.

Antallet af gårde synes at falde fra 7 til 5 i løbet af 1500-tallet og holder sig herefter stort set på dette niveau frem til 1903. Husvæksten i det 19. århundrede har ligeledes begrænset omfang, medens befolkningsvæksten ejendommeligt nok ligger i overkanten af det normale.

Byens gårde var i 1688 af normal størrelse. Byen synes egaliseret i forbindelse med udskiftningen.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle.
----------	-----------------	---------------------	----------------------

Sammenfattende vurdering:mindre
interesse:☒

Interesse:

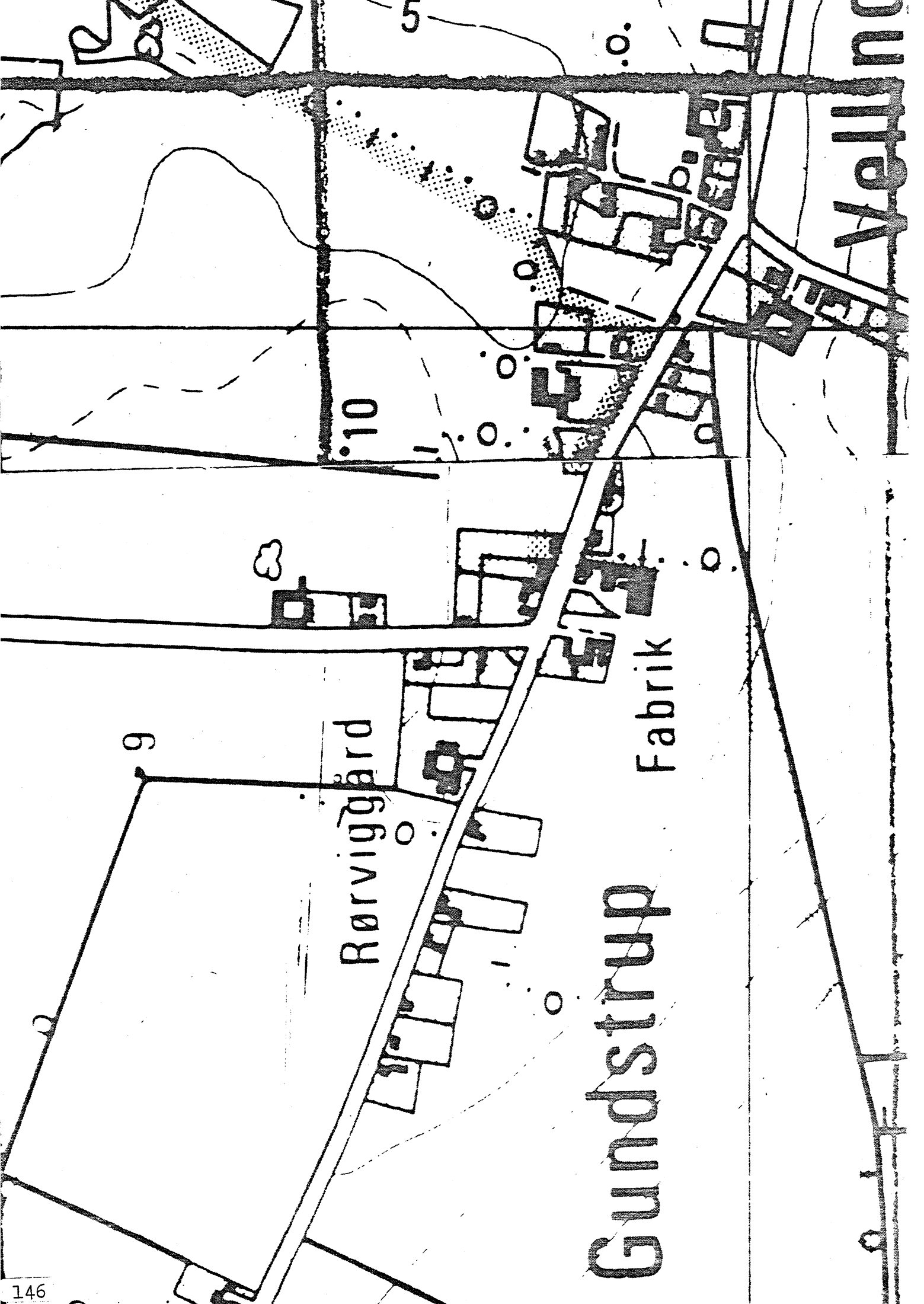
☐Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

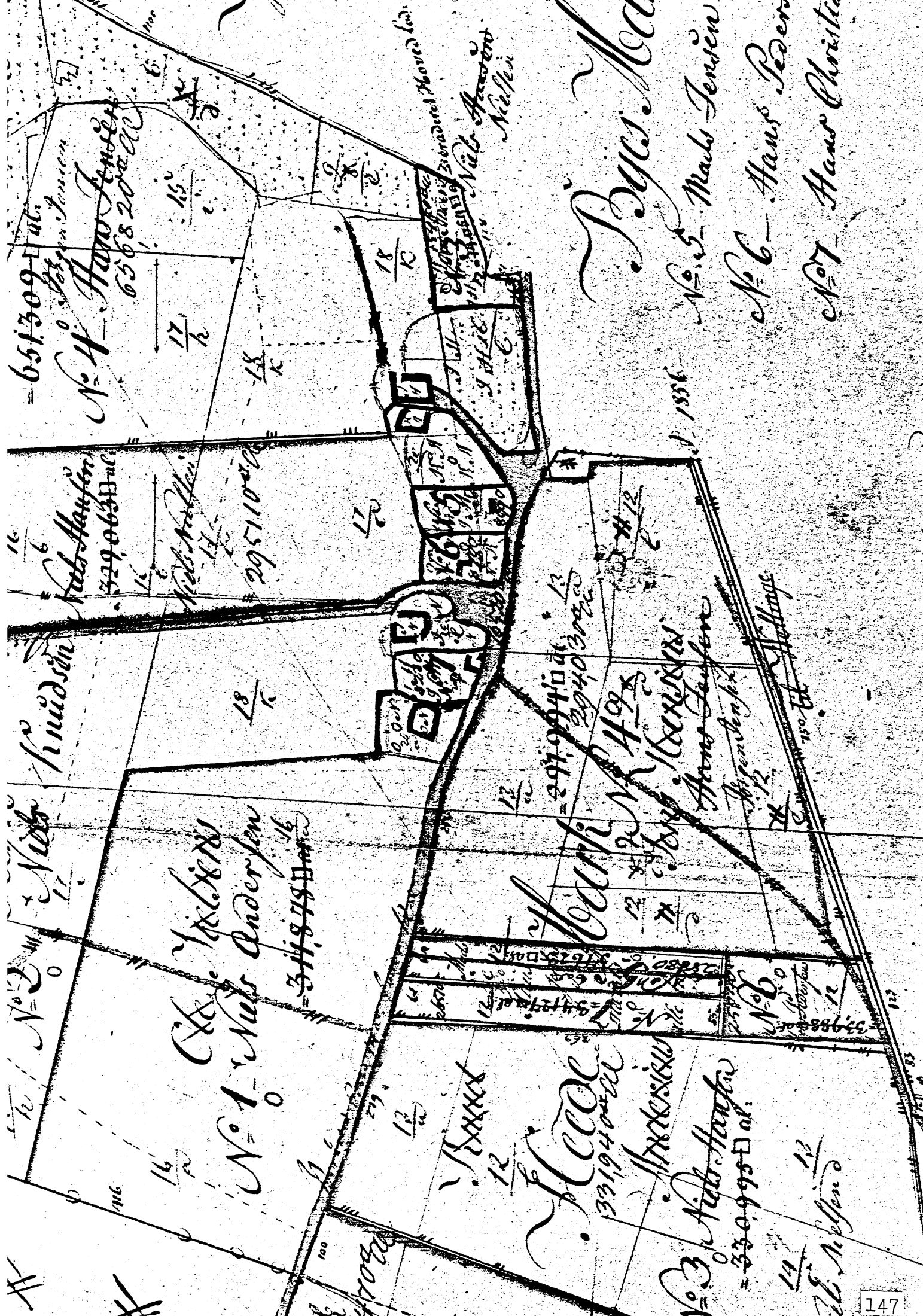
- 1) Anlægstype. Den lille udflytterbebyggelse af vikingetids-middelalder navnetypen - torp er randplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byen har nærmest karakter af en dobbeltby til moderbyen Vellinge. Byformen er slynget vejby.
- 2) Udviklingstype. Byen domineres i senmiddelalder af selvejere, og samles først sent under de indensogns hovedgårde Kørup-Einsidelsborg. Byen egaliseredes ved udskiftningen, men udviklede sig i øvrigt tragt i det 19. århundrede.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig men meget lidt typeren anlægstype med en ukarakteristisk videre udvikling.

Relikt-vurdering: mindre interesse

- 1) Bytomten er opløst og har nu karakter af spredt bebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en stor del udskiftningshegn og noget engareal.
- 3) Særlige relikter. -
- 4) Arkæologisk interesse: -

= 651309 at.
No 4 - Hans Jensen
656820 at.

No 2 - Nils Andersen
329063 at.

No 1 - Nils Andersen
34978 at.

No 5 - Mads Jensen
17/12

No 6 - Hans Pedersen
18/12

No 3 - Nils Andersen
330995 at.

No 7 - Hans Christensen
18/12

No 8 - Nils Andersen
18/12

No 9 - Nils Andersen
18/12

No 10 - Nils Andersen
18/12

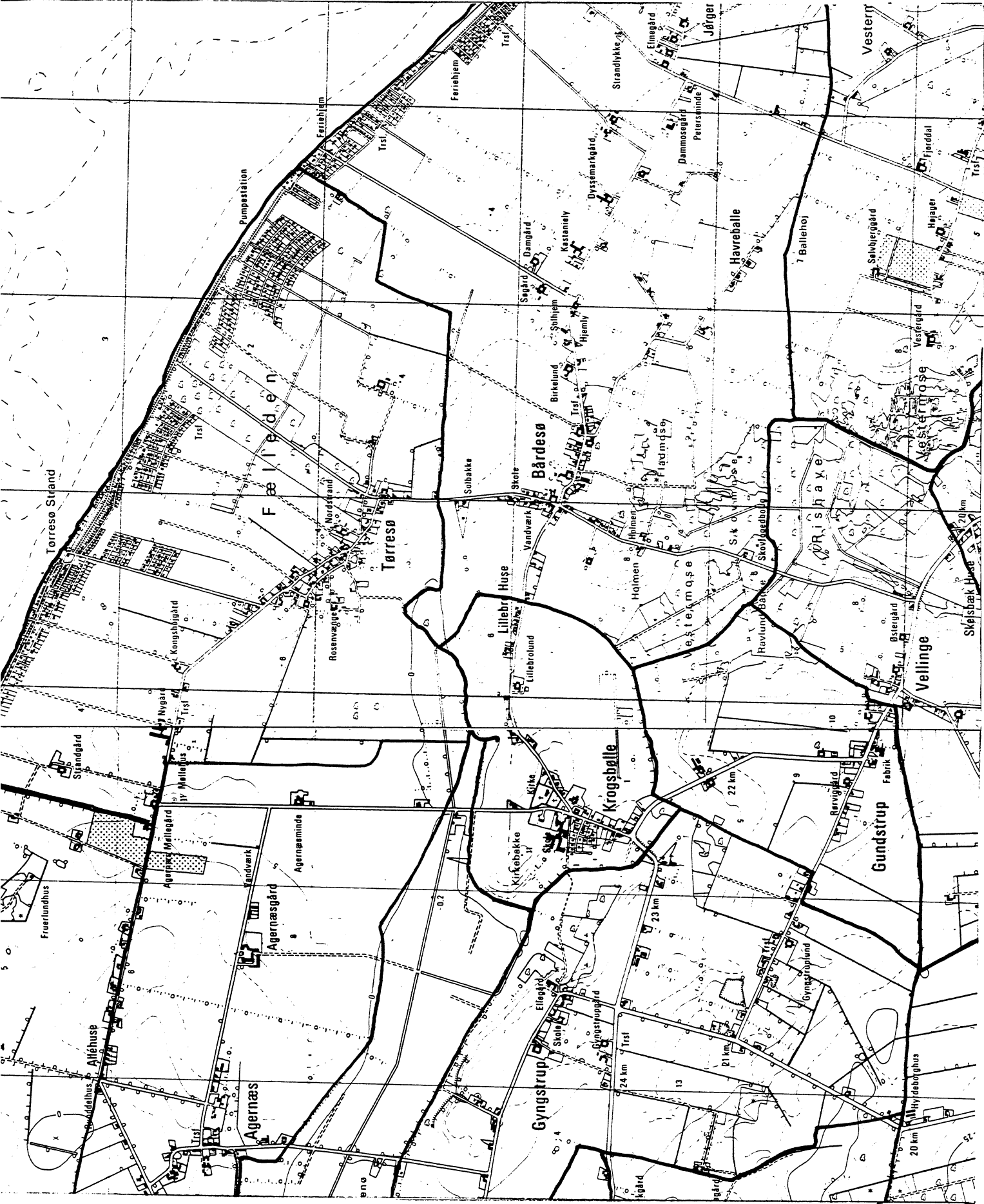
No 11 - Nils Andersen
18/12

No 12 - Nils Andersen
18/12

No 13 - Nils Andersen
18/12

No 14 - Nils Andersen
18/12

No 15 - Nils Andersen
18/12

GYNGSTRUP

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogshøjle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

Navn: Gyngstrup	Navnetype: -torp
--------------------	---------------------

Bemærkninger:

Gyngstrup er nævnt første gang 1408 i formen Gyindstrup. Forleddet en mandsnavnet gl'da. Gything, oprindelig tilnavn med betydningen "mand fra Göinge härad". Forleddet er -torp, gl'da, thorp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen til vikingetid og middelalder.
-----------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten reguleret vejby.

Af byens 9 gårde ligger 7 på en lige linie med omtrent lige stor afstand et lille stykke tilbagetrukket fra ØV-gående vej. Af de to øvrige ligger den ene midt i byen S for gaden, den anden N for gaden i Ø-bv-ende. Husene ligger spredt rundt i byen. En større fortelignende plads i Ø-enden af byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovoriering ☐ åorientering
☒ randby ☒ engorientering ☒ kystorientering

Store engarealer NØ og SV for byen.

c. Udskiftning

år: 1801 figur: Blokudskiftning, relativt store firkantede blokke.

d. Udflytning 4 gårde.

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 4 gårde flyttet ud dels langs vejen mod V, dels i S-ende af ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: Trevangsbrug

vangeantal: 3

2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten, med marint forland mod N og ekstra marg. afvandingsløb mod S.

jordbund: Smeltevandssand med moræner, saltvandssand og -ler, ferskvandsler og -tørve.

naturlig afgrænsning: Mod nord, øst og v-st, men ikke mod syd.

- ☐ overvejende
☐ overvejende ager med større indhold af eng
☐ blandingsøkonomi med

Store engarealer i kanten af ejerlavet mod NV, N, NØ og Ø.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

4 ud af 9 gårde flyttet, hvorved byen helt har mistet sit regulerede præg. Der er ikke sket nybebyggelse på de gamle tomter og kun i meget begrænset omfang i den øvrige del af byen. En eller to gårde flyttet lige S for byen, hvorved den forekommer meget åben og spredt. Vejnettet intakt, hvilket skelsystemet stort set også er.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

Engområde Ø for byen.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
-----------------	------------------------	----------------------------	----------------------------

STATISTIK

Areal: 329 ha, heraf opdyrket 1688: 59%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	82	67	54	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	9 ¹	10	9	9	9	12
Huse:		2	2		4		
Huse m/ jord:						7	19
Huse u/ jord:				1		0	5
I alt:	8	11	12	10	13	16	36

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(30) 1664	2	3	5	8,2
(56) 1688	2	3	4	7,4
1844		9		6,0
1903	7	5		3,4

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	61	70	108
Børn:	37	31	50
I alt:	98	101	158

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	4		3	2	3			
1844		1			9	6		
1903	10	17			2	7		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 329 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 59%. Byen havde da almindelig trevangsbrug og takseredes til 67 tdr. htk. mod 54 tdr. i 1844. Byen er orienteret ud mod - den nu inddæmmede - Krogsbølle Fjord. Byen blokudskiftedes i 1801 og siden er halvdelen af gården udflyttede/nedlagt. I 1408 indføres Niels Jensen Bild i Gyngstrup hovedgård med tilhørende gods i sognet. I midten af 1400-tallet erhverver Eggert Frille gods i byen. Ved skiftet efter hans datter i 1504 fordeles 2 gårde. Byen domineredes i øvrigt af selvejere, hvoraf der i 1502 var 4. Den ene af disse afhændede i 1530 en skovrettighed på Bårdesø mark. Endnu i 1664 holdt de 4 selvejere stand, medens nabohovedgården Kørup ~~da~~ kun ejede 3 gårde. I 1773 ejede Kørup/Einsidelsborg imidlertid tilsammen 8 gårde og 3 huse i byen, og denne stilling holdt sig endnu i 1844.

I 1903 var en væsentlig del af byen stadig fæstegods. Antallet af gårde synes svagt stigende fra 1511 til 1664, men stabiliserer sig herefter på 9 gårde frem til 1844. Overgangen til selveje ledsages af en markant gårdvækst. Hus- og befolkningstallets vækst i det 19. århundrede har tyngdepunktet i årh. anden halvdel, men er i øvrigt af normalt omfang. Byens gårde var i 1688 forholdsvis store. Byen er øjensynlig egaliseret ved udskiftningen.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle.
----------	-----------------	---------------------	----------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

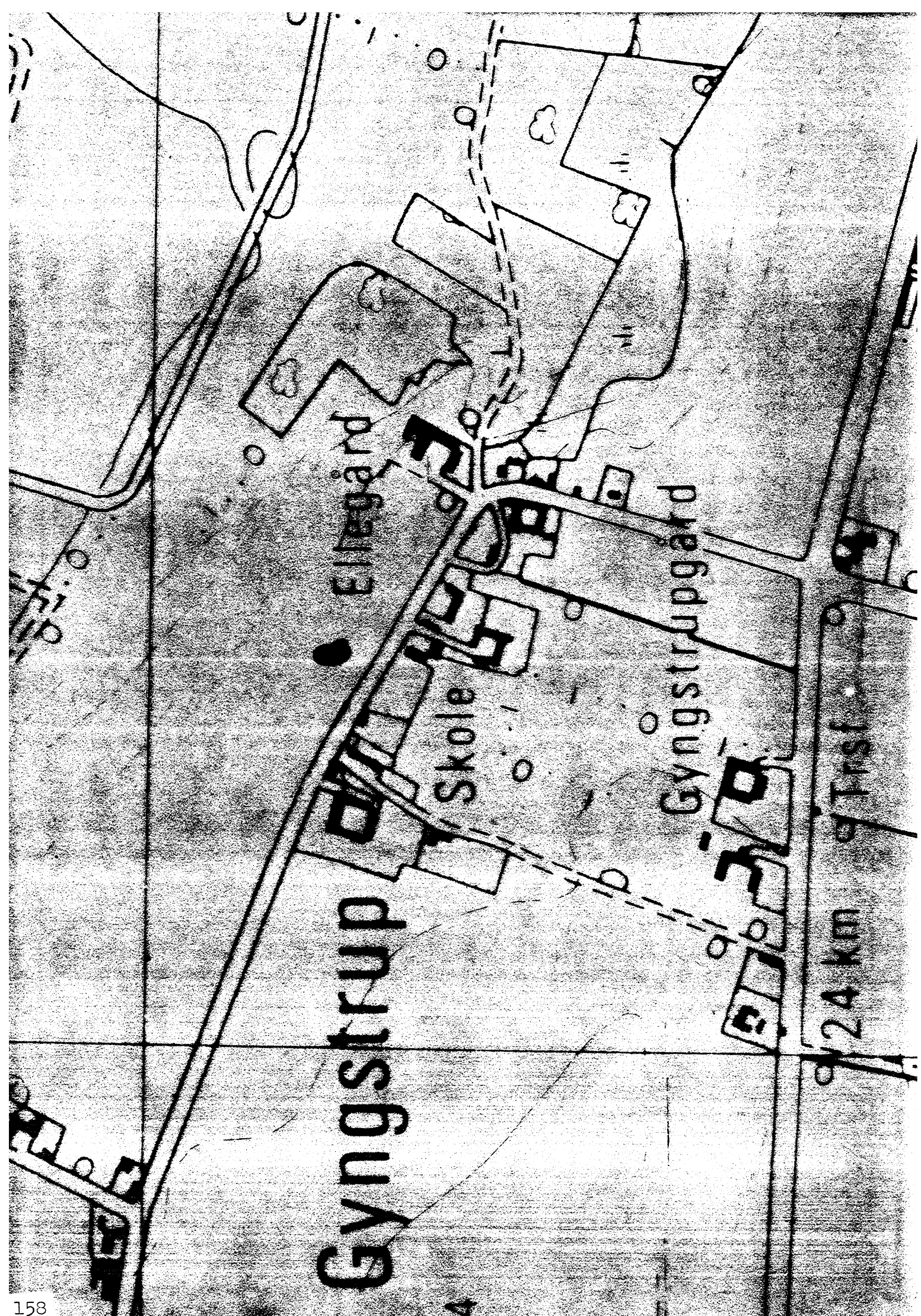
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

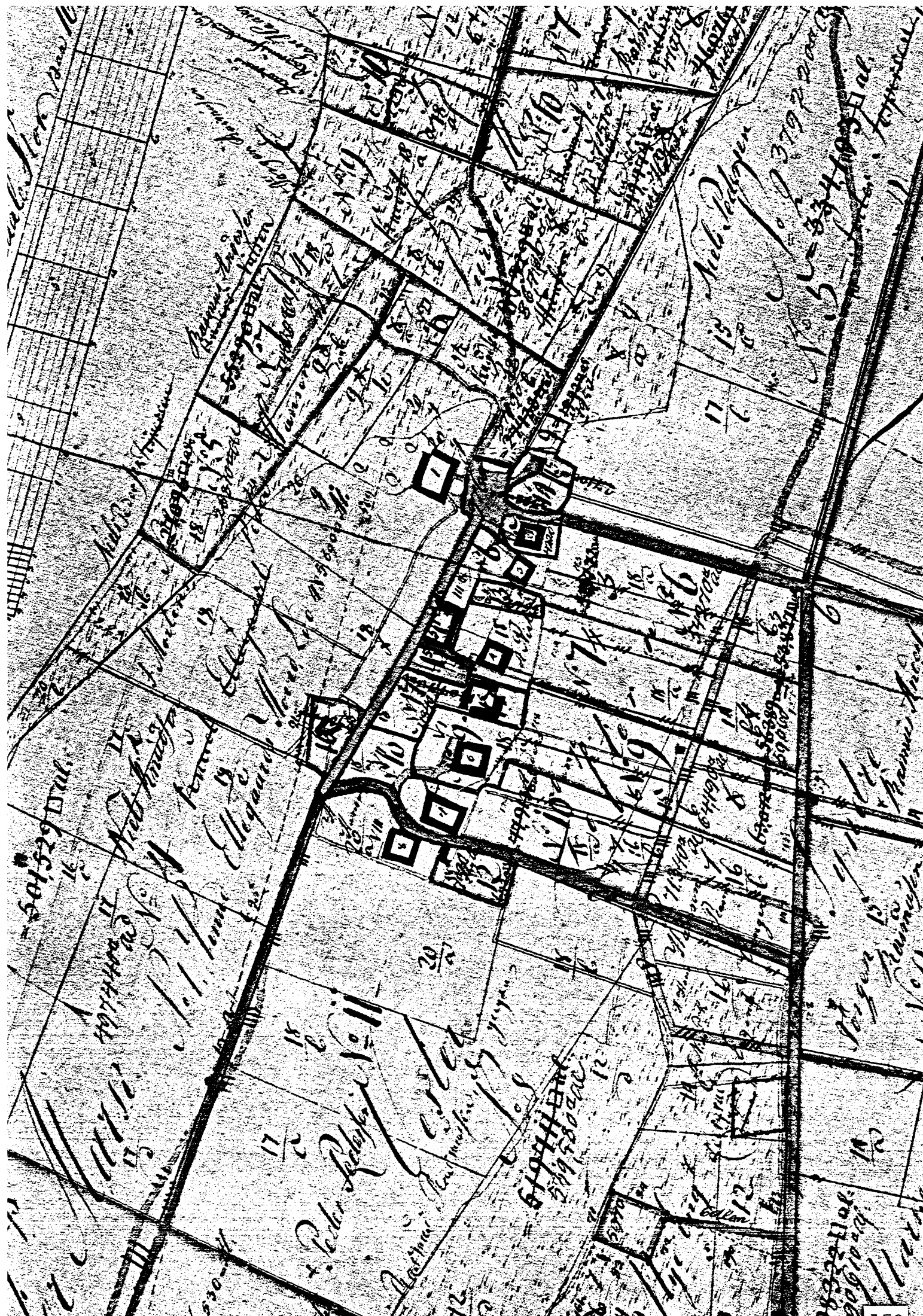
- 1) Den middelstore adelby af vikingetids- middelalder, navnetypen -torp er rand-placeret i sit ejerlav med kyst/eng orientering. Byformen er den på Fyn ret sjældne regulerede vejby.
- 2) Denne byform står måske i forbindelse med, at byen allerede husede en hoved-gård i 1408 (nuværende Ellegård?). I øvrigt lykkedes det først for de inden-sogns hovedgårde at blive enebesiddere i 1700-tallet. Byen egaliseredes først ved udskiftningen.

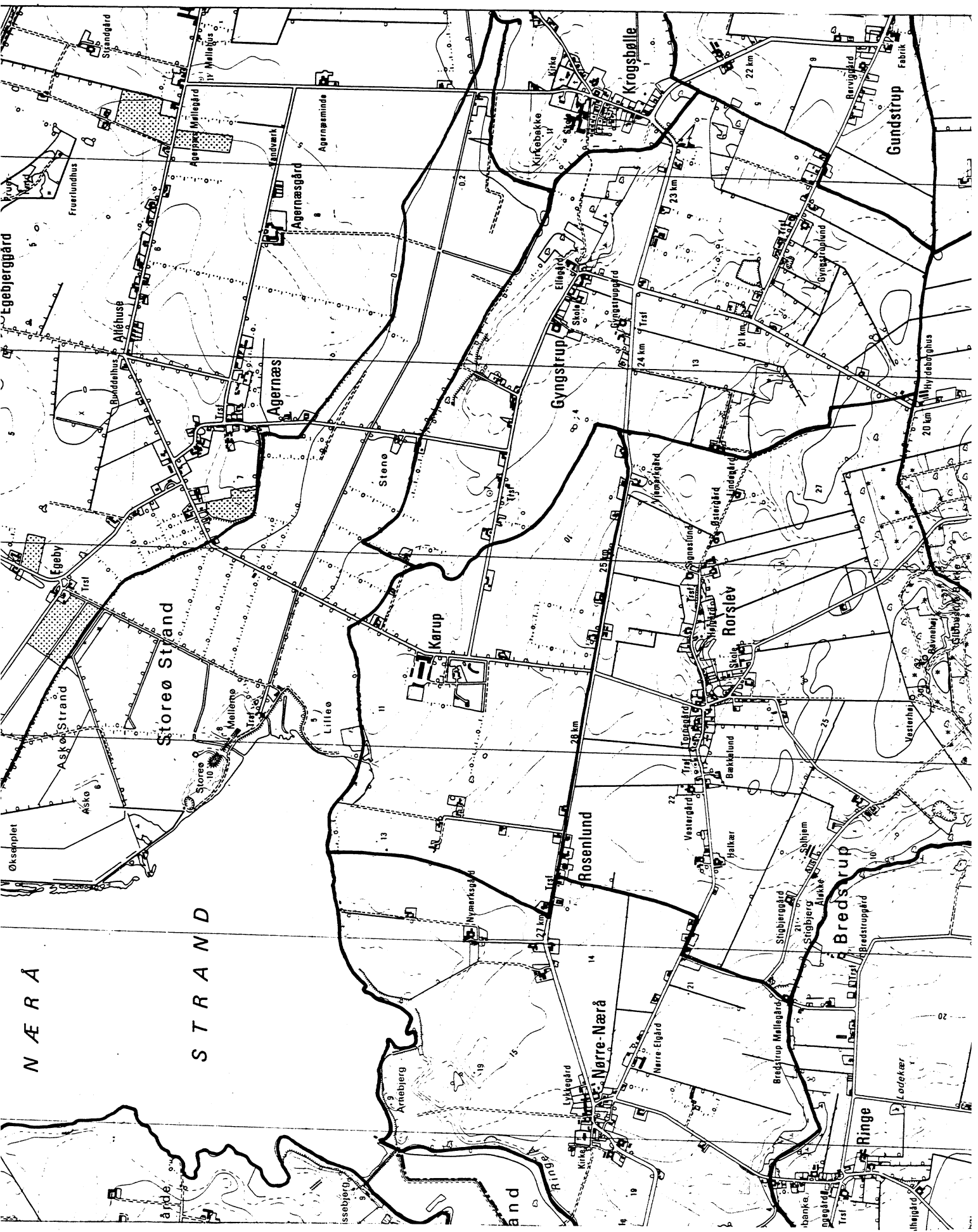
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis typeren anlægstype med enkelte karakteristiske udviklingstræk.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er opløst.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn og et engområde, men præges i øvrigt af inddæmninger, hvorved byen har mistet sin kystnære karakter.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: adskillige frilagte gårdtomter.

N Æ R Å

S T R A N D

HASMARK

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Norup
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

Navn: Hasmark	Navnetype: -mark.
-------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Hasmark er nævnt første gang 1447 i formen Harsmarck. Der er flere muligheder for forleddets oprindelse: 1) hars, forhøjning, 2) harth, skov, 3) har, stengrund, 4) hargh, stendynge, hedensk helligdom, 5) hals, næs eller navn for den smalle indsejling til Odense fjord. Efterleddet mark betyder en landsbys dyrkede og udyrk. jord el. en nærmere betegn. del heraf.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Hasmark blev kirkeby i 1898.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Norup
----------	------------------	---------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Hasmark er delt i to bebyggelser - Vester- og Østerballe (behandles som en enhed). Gårdene og husene ligger med ret stor indbyrdes afstand langs bygaden i et noget fladt landskab. Den nordlige del af Østerballe er en regulær husmandskoloni.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1784 ? figur: Fortrinsvis strimmeludsk. U-udskiftede moser mod Ø og V.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 5 gårde ved udskiftningen (flyttet mod V).
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, omgivet af marint forland mod Ø og S. Kattegat mod N.

jordbund: Moræner (visse steder med overlejret sand) med morænesand, saltvandsler, -sand og -grus samt ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Mod N og S af kyst og strandeng. Men ikke mod Ø og V. Mod Ø er ejerlavet beskåret ved Hofmansgaves oprettelse. Ligeledes unaturlig afgrænset mod Jørgensø (V). Påfaldende mange huse spredt over hele ejerlavet.

☐ overvejende

☐ overvejende

med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med eng, kyst (fiskeri) og ager.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Norup
----------	------------------	---------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Ingen gårde synes udflyttet siden udskiftningen og kun få huse er kommet til senere. De nye vejanlæg ændrer kun i begrænset omfang helhedsindtrykket. En kirke er opført i nyere tid ca. midt mellem de to byer.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Få af de oprindeligt mange hegn er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

De omfattende vådområder er afvandet. Landskabet er præget af en intensiv sommerhusbebyggelse langs kysten.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Norup
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

STATISTIK

Areal: 878 ha, heraf opdyrket 1682: 42%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	201	151	141	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	29	8	34	26	26	26	29
Huse:			16		+?		
Huse m/ jord:				13		25	68
Huse u/ jord:				8		3	17
I alt:	29	8	50	47	26+?	54	114

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(41) 1664	10	17	7	5,9
(62) 1688	8	18		5,7
1844	4	22		4,9
1903	20	9		3,4

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	201	245	367
Børn:	91	139	153
I alt:	292	384	520

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Norup
----------	------------------	---------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			7		27	16		
1844	1	1			25	27		
1903	25	78			4	6		1

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 878 ha store ejerlav var i 1682 opdyrket 42%, hvilket stemmer rimeligt overens med de forholdsvis store strandengsarealer i ejerlavet. Ejerlavet takseredes i 1688 til 151 tdr.htk. og i 1844 til 141 tdr. Byen havde i 1682 treårig rotation men 4 vange. Bytomten var delt i to, Vesterballe og Østerballe. I sidstnævnte befandt sig en isoleret gruppe strandbol. Ejerlavet har oprindeligt været større, men er blevet reduceret ved hovedgårdene Knyles (Hofmansgave) og Hasmarkgårds anlæggelse. De to gårde havde fra 1591 fælles ejer og Hasmarkgård forsvandt som selvstændig enhed v. 1700. Indtil 1756 udgjorde Hofmansgaves jorde en lille ø "Knyløen" hvortil Hasmarkgårds jorde sluttede sig. Også den vestlige grænse synes at bære præg af en bebyggelses regulering. Byen stjerneudskiftedes i 1784 og kun et beskedent antal gårde er siden nedlagt/udflyttet. Allerede i 1447 omtales en væbner i Hasmark, medens Knyle nævnes som hovedgård fra 1483. Formentlig er der ved anlæggelsen af og senere udvidelser af disse hovedgårde medgået en række bøndergårde. Allerede i 1610 var samtlige enheder i Hasmark - på nær 8 gårde - ugedagstjenere til de to hovedgårde. En del gårde var erhvervet fra kronen, der i 1537 foruden 4 selvejergårde ejede 3 fæstegårde i byen, ligesom man ved reformationen kom i besiddelse af yderligere 6 gårde, der tilhørte Odensebispens. Efterhånden samledes også de sidste krongårde under Hofmansgave, der endnu i 1844 ejede stort set hele byen og som endnu i 1903 havde 10 enheder tilbage. Antallet af gårde falder med 3 fra 1511 til 1688 formentlig i forbindelse med hovedgårdsekspansion. Det usædvanligt høje gårdstal i 1664 skyldes tilstedeværelsen af 9 strandbol af 1-3 tdr.htk. på Ouitzows-holm (Hofmansgave) gods. De 8 af disse rubriceredes i 1688 som huse med jord. Fra 1688 til 1844 er gårdtallet stabilt, hvorefter en beskedent stigning indtræffer. Hustallet og befolkningstallet ekspanderer derimod i stort set normalt omfang i det 19. århundrede. Gårdstørrelsen er i 1688 ret lav som følge af en række smågårde, der danner en glidende overgang til de egentlige strandbol. Byen synes egaliseret på udskiftningsstiden. Byen rummer da også en vejrmølle.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Otterup	Norup

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

- 1) Anlægstype. Den store adelby er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byen er topografisk set delt i en Østerballe og en Vesterballe. Byformen er slynget vejby.
- 2) Udviklingstype. I ejerlavet kendes fra 1400-tallet 2 hovedgårde der havde fællesejer fra 1500-tallet og senere lagdes sammen. Landsbyen samledes efterhånden helt under den hovedgård, Hofmansgave. Byen egaliseredes ret sent. Kystens nærhed afspejler sig i et markant indslag af småbol.

Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype, men med specielle træk, og en senere udvikling præget af samspillet mellem hovedgård og landsby.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

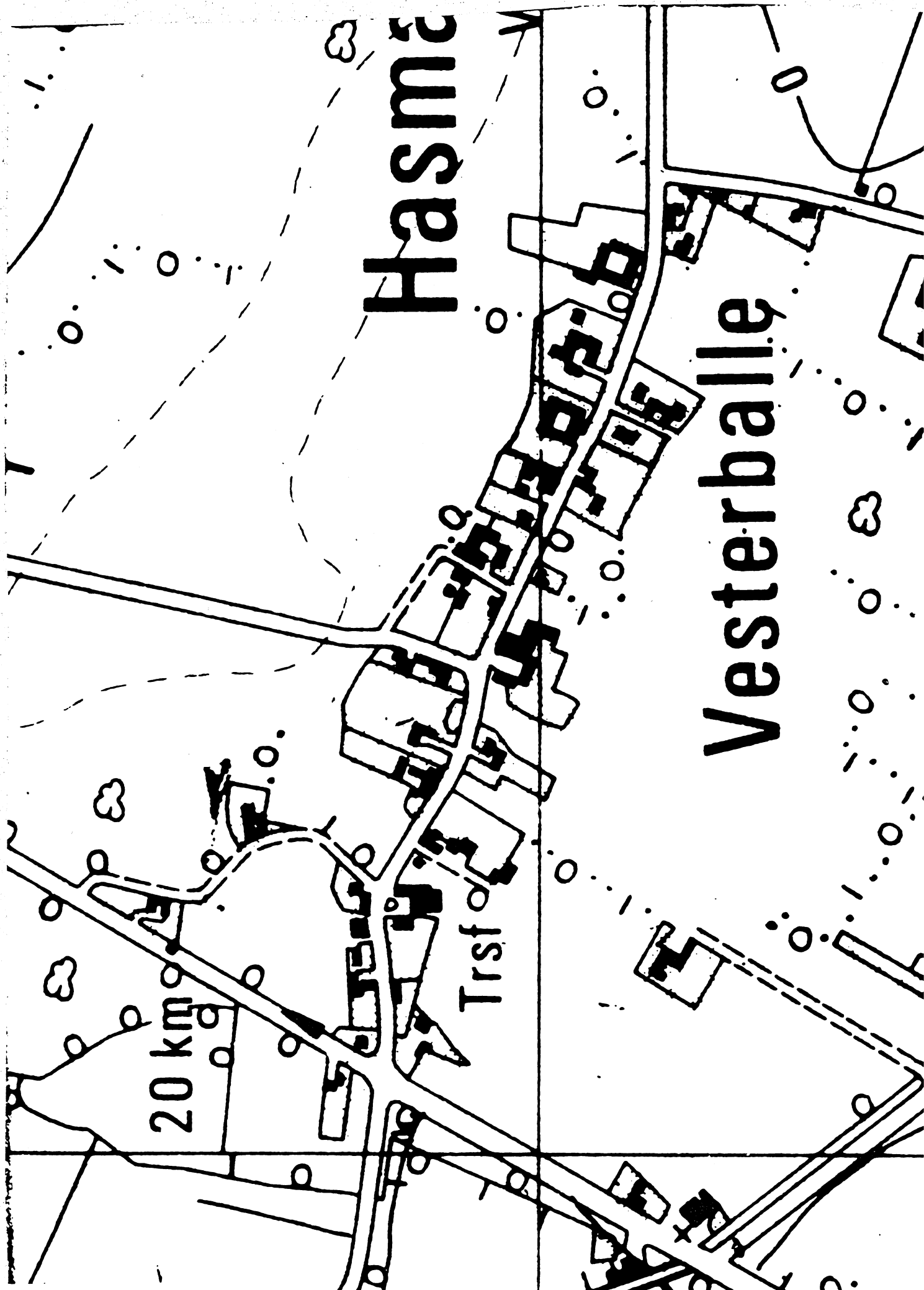
- 1) Bytomten er velbevaret.
- 2) Ejerlavet har ikke bevaret hegn i større udstrækning og kulturlandskabet er præget af landindvinding og sommerhusbyggeri.
- 3) Særlige relikter: kirke fra 1896.
- 4) Arkæologiske interesser: enkelte frilagte gårdtomter.

Hasme

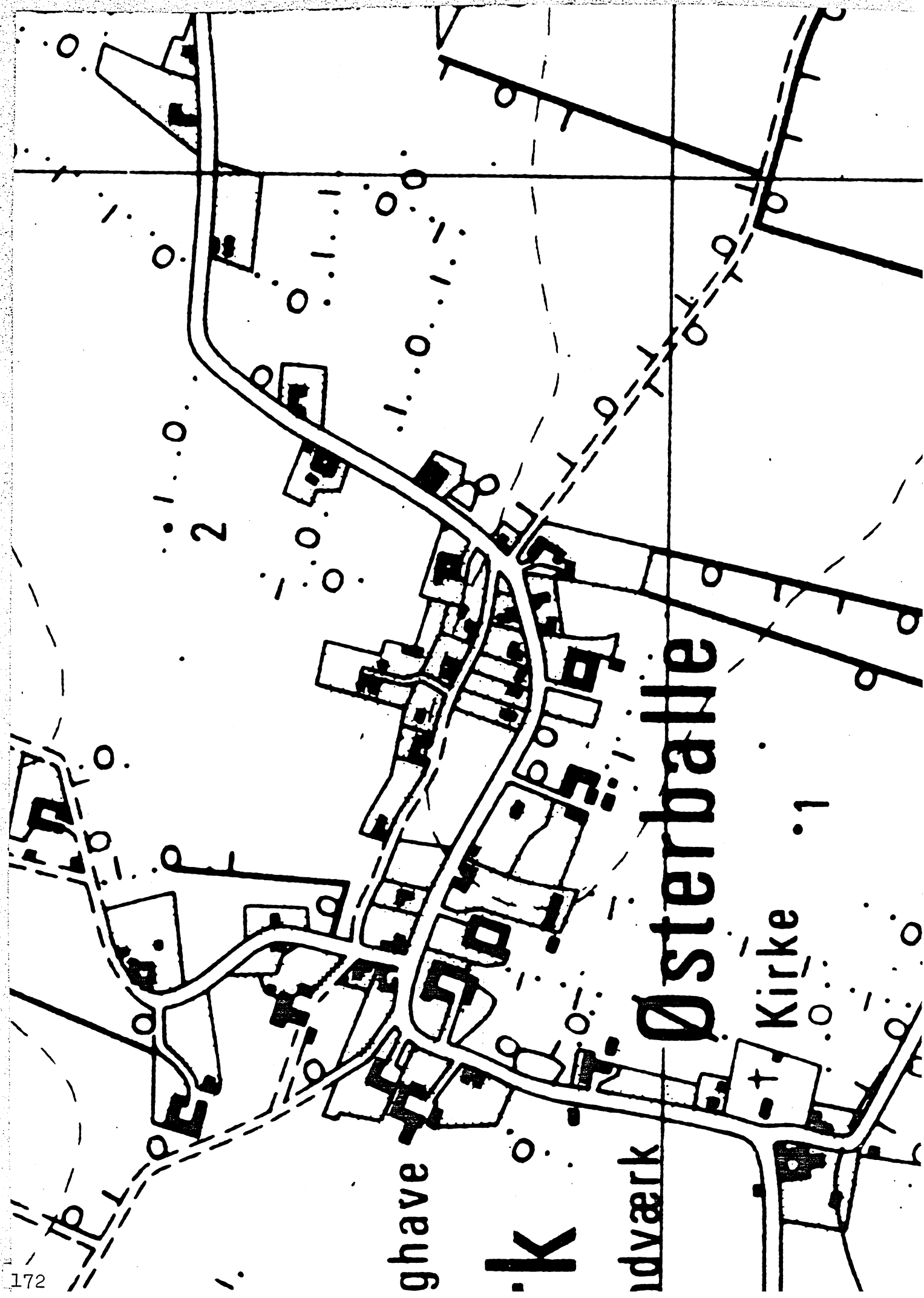
Vesterballe

Trsf

20 km

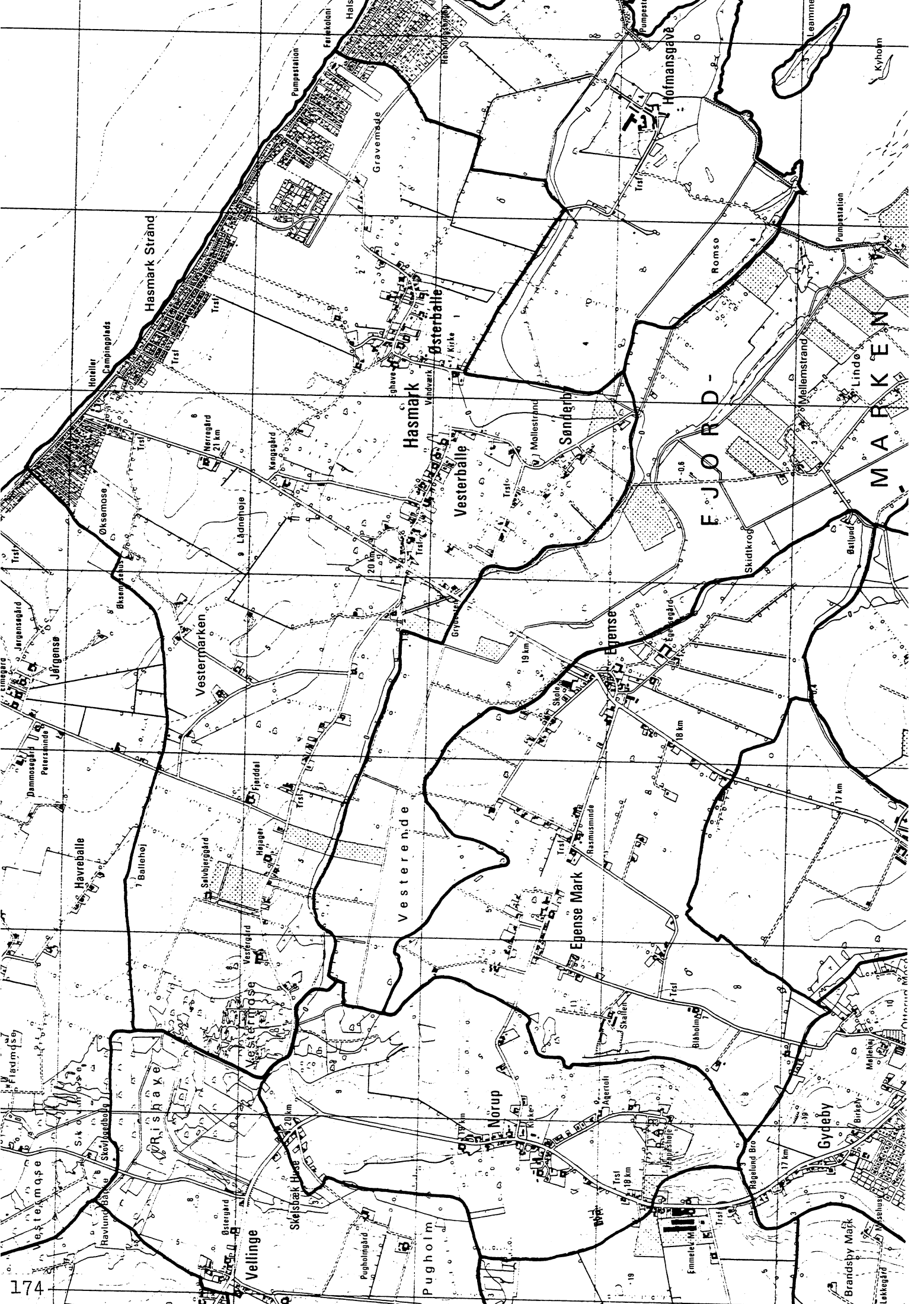
Østerballe

Kirke .1

ghave

k

idværk

HESSUM

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Skeby
----------	------------------	---------------------	----------------

Navn: Hessum	Navnetype: "-um".
---------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Hessum er nævnt første gang 1472 i formen Hessom. Navnet er måske en dativ form af navneordet hæs. Efterleddet kan enten være en dativ endelse til forleddet eller også være det glda. hem, i almindelighed i betydningen gård eller landsby. Hvis bebyggelsesnavnet har endelsen -hem anses det for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Overgangen vikingetid - tidlig middelalder.
---------------------------	--

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

I Hessum fødtes 1862 politikerens Mads Larsen.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Skeby
----------	------------------	---------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger langs vejen igennem landsbyen. I den østlige ende ligger 5 gårde med 4 på den sydlige side og 1 på den nordlige side, i den vestlige ende 4 gårde, alle på den sydøstlige side i vejkrumningen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Blokudskiftning, store uregelmæssige blokke.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem	driftssystem: 3-vangsbrug	rotation: 2/1
	vangeantal: 4 (el. 3).	(Dyrkningsfællesskab med Skeby).

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, marint forland mod V og Odense fjord mod N og Ø.

jordbund: Moræneler med saltvandssand og -ler.

naturlig afgrænsning: Ja, undtagen mod S.

- ☐ overvejende
☐ overvejende med større indhold af
☒ blandingsøkonomi med ager og eng. Engområder i ejerlavets periferi.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Skeby
----------	------------------	---------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☒ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Alle gårde ligger på deres gamle tomter undtagen 1 der er flyttet lidt længere mod Ø langs vejen. Vejsystemet uforandret. Skel i byen ligeså. Enkelte huse nybygget.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af u-hegnene.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Otterup	Skeby

STATISTIK

Areal: Skeby og Hessum: 385 ha, heraf opdyrket 1682: 54%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	27+43	29 + 35	60 (incl. Skeby)	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	7	8	5+4	5+4	9	incl Skeby 12	13
Huse:	1	1	2+1		6		
Huse m/ jord:						17	28
Huse u/ jord:				3			5
I alt:	8	9	7+5	8+4	15	29	46

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(60) 1664	2	4	3	7,8
(60) 1688	2	4	3	7,1
1844	5	6	1	5,0
1903	11	2		3,2

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	57	78	106
Børn:	30	62	41
I alt:	87	140	147

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Skeby
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			6	3	2		1	
1844	4	5					8	12
1903	13	29						4

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 385 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 54%. Byen havde da treårig rotation men 4 vange og indgik rimeligvis i syrkningfællesskab med Skeby. I 1600-tallet opfattedes den vestlige bydel med 4 gårde som en selvstændig by, Eskelund. Navnet kendes i øvrigt tilbage i 1400-tallet (i Trap er Eskelund opfattet som en nedlagt landsby). Byen takseredes i 1688 til i alt 64 tdr. mod 60 tdr. (incl. Skeby) i 1844. Byen blokudskiftedes i 1796. I det 19. og 20. årh. har store inddæmninger ændret området radikalt.

I 1440'erne og 1450'erne nævnes en væbnergård Eskelundgård, hvortil bl.a. hørte 1 gård i Ølund. Væbnergården synes dog aldrig at have spillet nogen betydelig rolle. Der var i senmiddelalderen et betydeligt indslag af selvejergårde (4 gårde) under kronlenet Næsbyhoved, medens Skt. Hans Kloster erhvervede en (øde) gård i Eskelund i 1427 fra Kitler Skinkel. Endnu i 1664 er kronen dominerende godsbesidder, medens Gerskovgård ejede 2 gårde og Nislevgård 1 gård. Efter krongodsauktionerne i 1700-tallet domineredes byen i 1844 af fæstegods under Østrupgård.

Antallet af gårde synes at stige jævnt fra 7-9 fra 1511 til 1664, hvorefter stabilitet frem til 1844. Frem til 1903 ekspanderer gård og hustal herefter i normalt omfang.

Også befolkningstilvæksten fra 1787 til 1901 har normalt omfang.

Gårdene var i 1688 af normal størrelse, der synes aldrig at være foretaget equalisering af byen.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Skeby
----------	------------------	---------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Ejerlavet rakte før det 19. årh.s inddæmninger ud til Odense Fjord. Bytomten er den almindeligt forekommende slynget-vejbytype. Byen er delt i to, hvoraf den vestlige tidligere bar det selvstændige navn Eskelund.

2) Udviklingstype.

Trods tilstedeværelsen af en væbnergård i senmiddelalderen fik byen aldrig centraliserede besiddelsesforhold og udviklingen følger i det hele gængse mønstre.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med gængs udvikling.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er velbevaret, men dog præget af en del husbyggeri.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: tomter af Eskelundgård.

Hessum

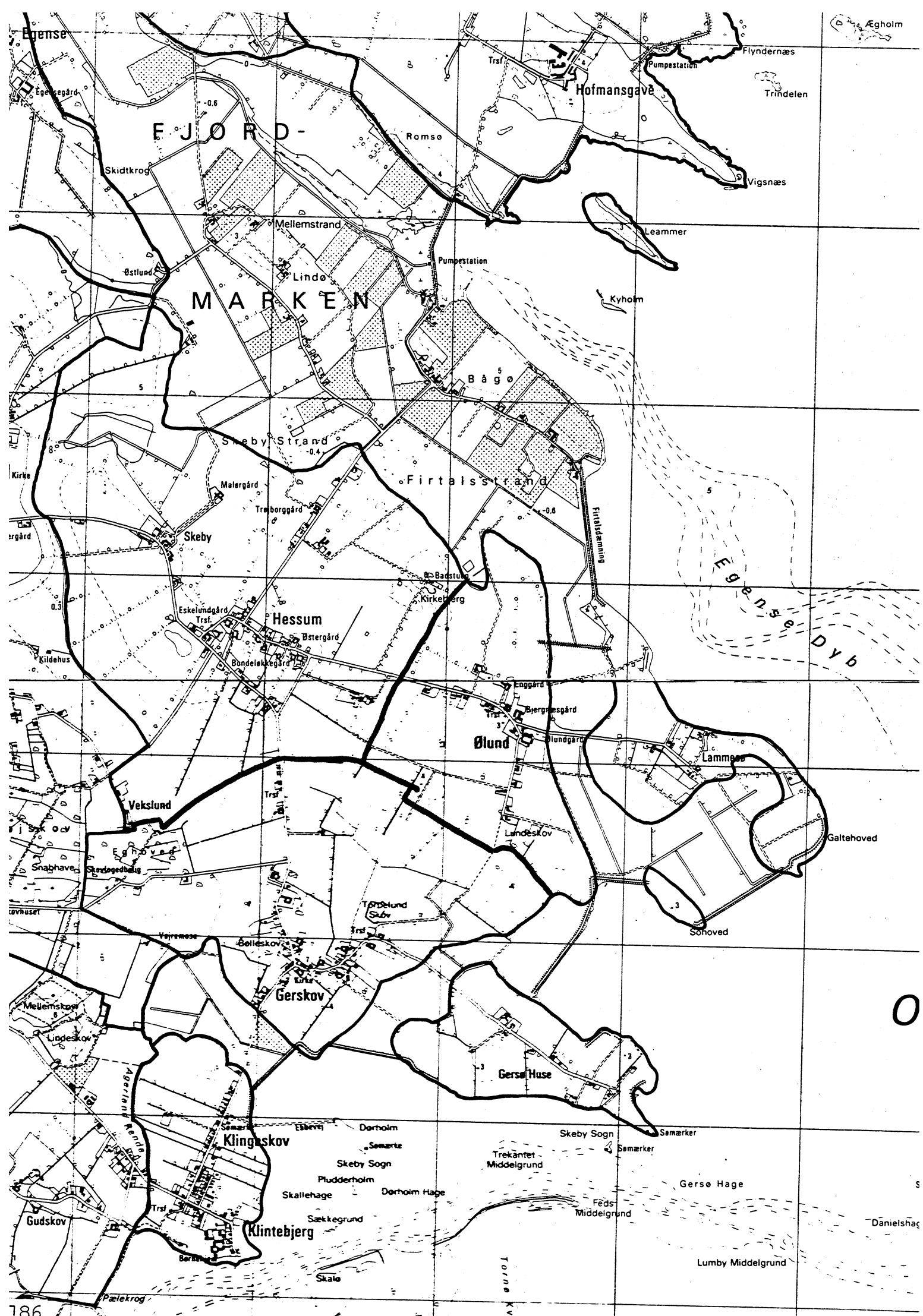
Østergård

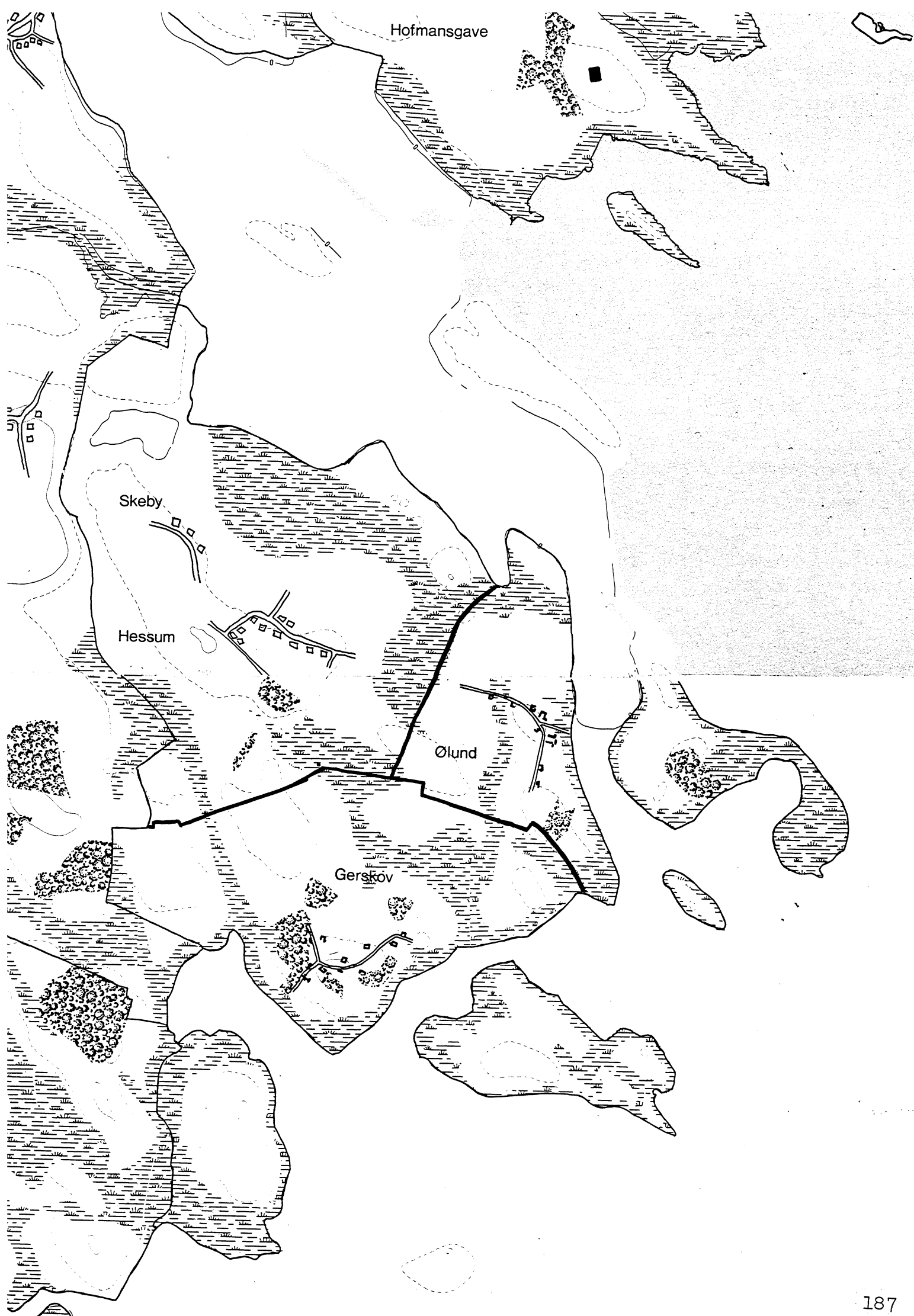
Bondeløkkegård

Eskelundgård

Trsf.

HJADSTRUP

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
----------	------------------	---------------------	--------------------

Navn: Hjadstrup	Navnetype: -torp.
--------------------	----------------------

Bemærkninger:

Hjadstrup er nævnt første gang 1404 i formen Hiøltorp. Navnets skiftende middelalderlige former vanskeliggør en tolkning. Forleddet er rimeligvis genitiv af et mansnavn måske Hialm. Efterleddet er -torp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i middelalderen - vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Hjadstrup er kirkeby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
----------	------------------	---------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby. (!)

Byen består af en retvinklet vejforte (N-Ø), hvor omkring byens gårde og huse ligger. Fra vejforten går veje mod Ø, S, NV og N. 5 af gårdene ligger langs Ø siden af den N del af vejforten, mens 3 andre ligger på N siden af den Ø del. På S siden af den Ø del ligger en gård (præstegården) og allerøstligst kirken. Husene ligger spredt langs vejforten.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Flere mindre engområder støder op til byen.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Stjerneudskiftning, stjernefigur i markerne lige omkring byen - blokfigur i de perifære marker.

d. Udflytning 2 gårde.

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen SV eller Ø for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem	driftssystem:	3-vangsbrug	rotation:	2/1
	vangeantal:	3		
b. Ressourceområdets sammensætning				
landskabsform: Glat, sletten med tunneldal mod V og åse mod Ø.				
jordbund: Moræner, der for halvpårtens vedkommende er overlejret af sand samt mindre forekomster af ferskvandstørv og smeltevandssand og ferskvandsdynd.				
naturlig afgrænsning: Mod V og SØ, men ikke mod N, Ø og S.				
☐ overvejende				
☒ overvejende ager med større indhold af eng.				
☐ blandingsøkonomi med				
Engområder mod V, SØ samt NØ og Ø for byen.				

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
----------	------------------	---------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

5 ud af 8 gårde bevaret på deres oprindelige sted, mens 2 er udflyttet (el. opløst) og 1 (V for kirken) er flyttet 100 m mod V. Ingen væsentlig nybebyggelse på gårdtomterne, men der er sket nyere bebyggelse Ø for den gamle by, således at kirken ikke ligger isoleret mere. Vejnettet intakt, bortset fra at vejforten er rettet ud med den S gående vej til at blive en sammenhængende vej, som er relativt stærkt befærdet. Skelsystemet i byen velbevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En mindre del af u-hegnene, men de efterlader ikke noget indtryk af stjernefigur.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størstепартен opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Otterup	Hjadstrup

STATISTIK

Areal: 364 ha, heraf opdyrket 1682: 62%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	88	91	75				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	9	10 *	10	13	8	11	11
Huse:			2		9		
Huse m/ jord:						15	16
Huse u/ jord:						1	14
I alt:	9	10	12	13	17	27	41
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	1	3	6	8,8			
1688	5	4	4	7,0			
1844	3	6	2	6,1			
1903	3	6	2	5,9			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	74	104	140				
Børn:	41	51	50				
I alt:	115	155	190				

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Hjadstrup
-----------------	-------------------------	----------------------------	---------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			9	2			1	
1844	8	10					3	6
1903	11	30						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 364 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket ikke mindre end 62%. Byen havde da almindeligt trevangsbrug. I 1688 takseredes byen til 91 tdr. hartkorn, en taksering der i overensstemmelse med den høje opdyrkning nedsattes til 75 tdr. htk. i 1844. Ejerlavet har oprindelig haft betydelig udstrækning men er blevet reduceret ved anlæggelsen af udflytterbebyggelsen Bladstrup, Østrup (hovedgård 1590-1609) og Brandsby, hvilket forklarer de regulerede skelforløb mellem Hjadstrup og disse byer. Sandsynligvis står det ejendommelige skelforløb mod Nislev også i forbindelse med en (nedlagt) udflytterbebyggelse. I 1664 gav 2 bønder i Hjadstrup og 1 bonde i Nislev tilsammen 9 tdr. htk. byg af Bjerrum jord på grænsen mellem de to byer.

Byen stjerneudskiftedes i 1797 men kun få gårde er siden flyttet ud eller nedlagte i landsbyen.

I senmiddelalderen erhvervede Skt. Knuds Kloster og Skt. Hans Kloster hver 2 gårde i byen, ligesom kronen besad 2 gårde til Næsbyhoved Len, hertil kommer 1 præstegård. Endelig havde Dallund år 1500 1 gård og 1 landbohus i byen.

Endnu i 1664 dominerede kronen helt som besidder i byen, der da havde 2 ødegårde. Overgangen til selveje forløb ret hurtigt, men i 1844 ejede Nislevgård og Østrupgård dog endnu 3 gårde og 6 huse i byen.

Antallet af gårde synes stigende i byen fra 1511 til 1688, hvorefter et brat fald frem til 1774. En del af dette fald skyldes dog formentlig at en række 1688-småbol ikke er regnet som gårde i 1774. Gårdstallet synes herefter ret konstant gennem det 19. århundrede, medens hus- og befolkningstal stortset tiltager i normalt omfang.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store og byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Otterup	Hjadstrup

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby af vikingetids-middelaldernavnetypen -torp er central-placeret i sit ejerlav men med engorientering. Bytomten er formet som en uregelmæssig vejforteby. Fra det oprindelige ejerlav er siden udparcelleret en række udflytterbebyggelser, hvoraf en senere igen er nedlagt, hvilket har præget skel-forløbene.

2) Udviklingstype.

Byen domineredes fra senmiddelalder af gejstlige besiddere og siden af kronen. Det lykkedes dog aldrig at samle byen på en hånd og den synes aldrig egaliseret. Overgangen til selveje fulgtes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en ikke særlig ren anlægstype, der dog tjener som et godt eksempel på torpudviklingen, men i øvrigt er uden særlige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Landsbytomten er delvis bevaret, men præges dog af en del nybyggeri og vejreguleringer.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn i større udstrækning.
- 3) Særlige relikter: Kirken.
- 4) Arkæologiske interesser: Den nedlagte bebyggelse Bjerrum, en enkelt frilagt gårdtomt.

14

Skole

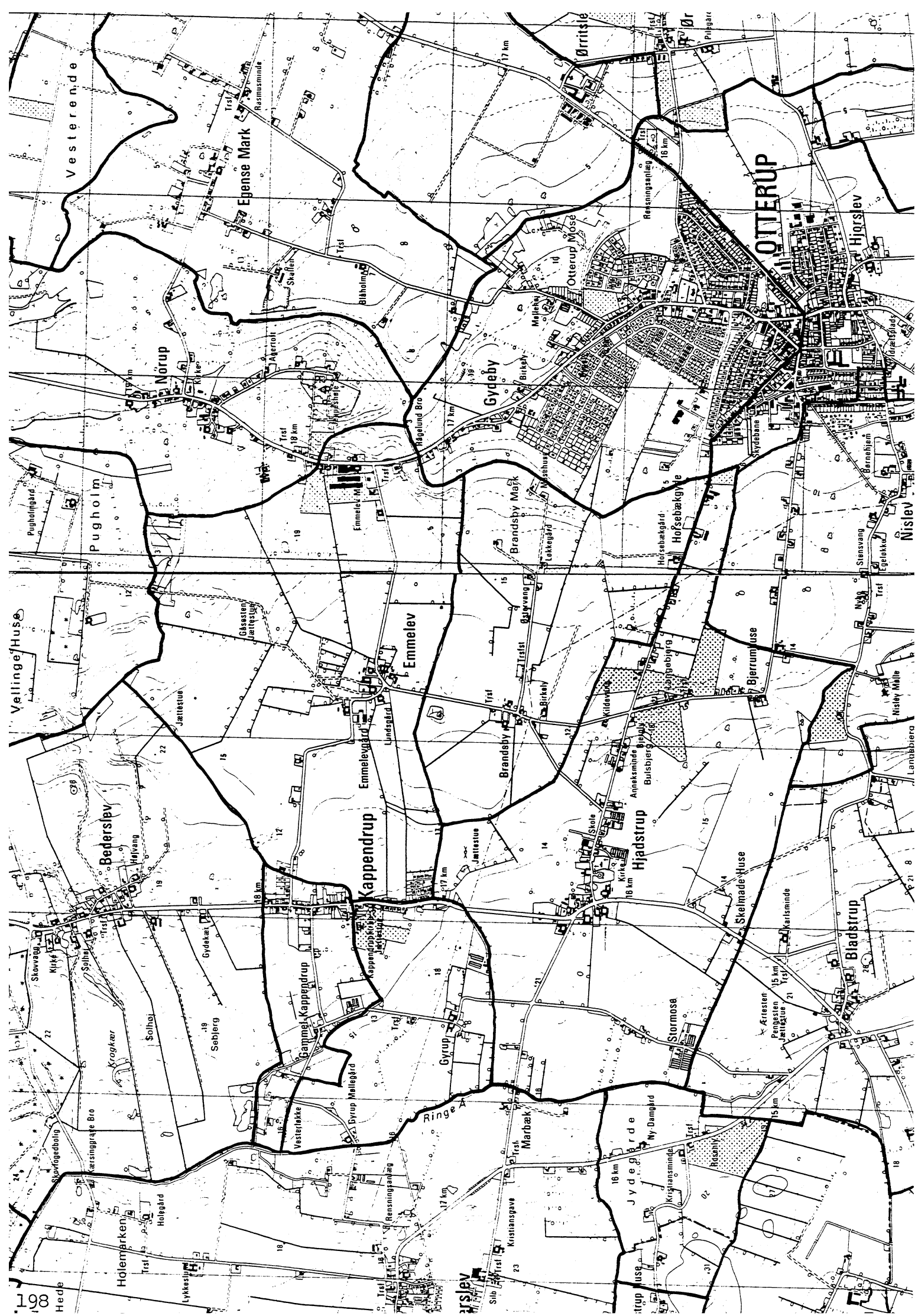
Kirke

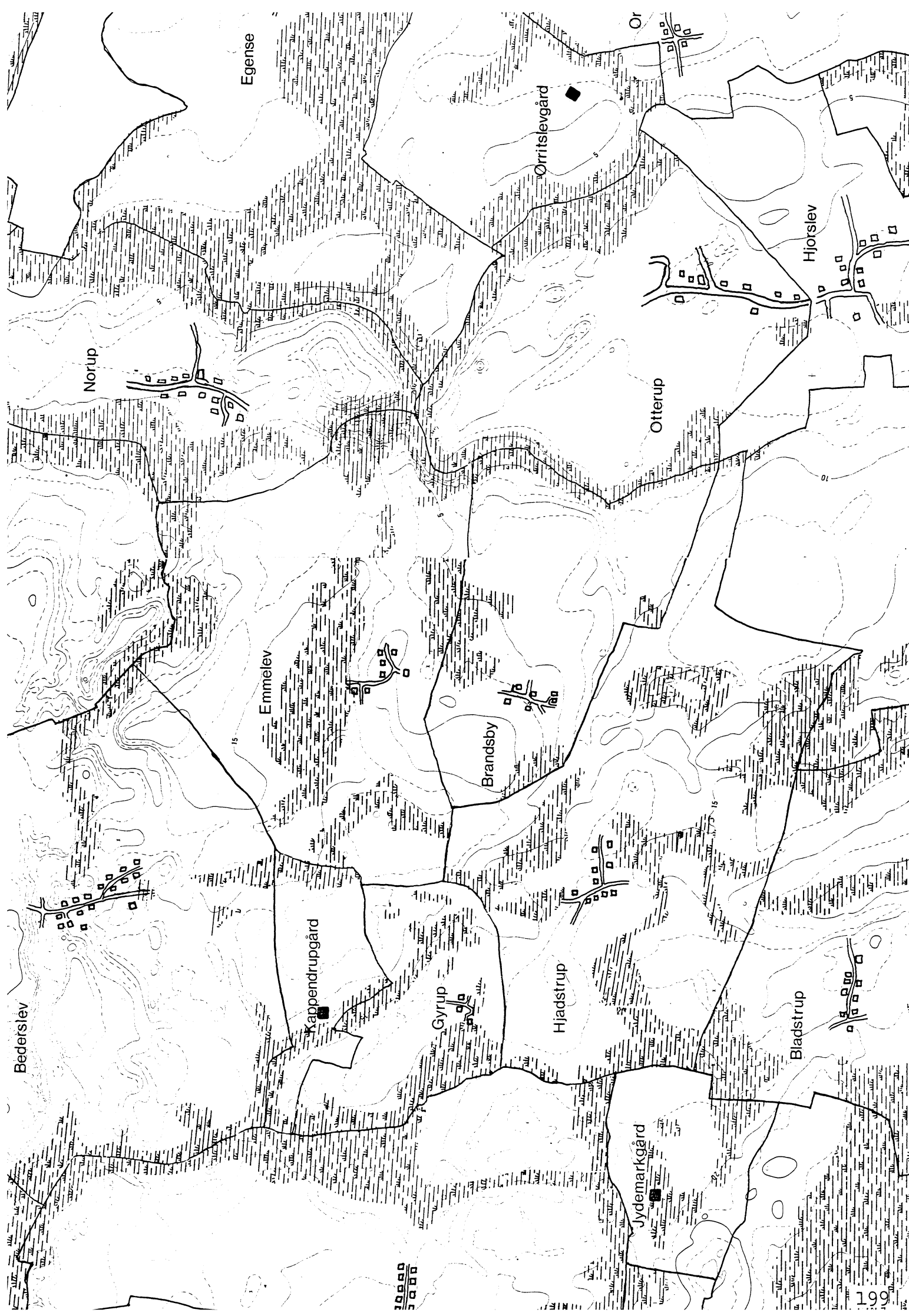
16 km

Hjadstrup

Anneksmøde

Bulsbjer

HJORSLEV

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Otterup
----------	------------------	---------------------	------------------

Navn: Hjorslev.	Navnetype: -lev.
--------------------	---------------------

Bemærkninger:

Hjorslev er nævnt første gang 1472 i formen Hiorsleff. Forleddet er rimeligvis en form af mandsnavnet glda. Hiort. Efterleddet er -lev, glda. lef, som formentlig betyder "arvegods". Bebyggelsesnavne på -lev anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Otterup
----------	------------------	---------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby.

Byen er organiseret i tre afdelinger langs den syd-sydvest-nordgående bygade. Der er ingen forskel i bebyggelsens sammensætning i de tre afdelinger. Den nordligste del går lige over i Otterup by.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby	☒ agerorientering	☐ skovoriering	☐ åorientering
☒ randby	☐ engorientering	☐ kystorientering	

c. Udskiftning

år: 1793 figur: Strimmeludskiftning. I ejerlavets udkant findes der blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen Ca. 2/3 af gårdene flyttet eller nedlagt.
- ☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten.

jordbund: Moræneler med ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: Mod S og SØ af eng og å. Mod N og NØ trukne linier, ligeså mod V.

- ☐ overvejende
- ☒ overvejende ager med større indhold af eng.
- ☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Otterup
----------	------------------	---------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Det er kun den sydligste del af landsbytomten, der er bevaret. Den midterste del synes at være blevet udstykket til huse. Den nordlige del er blevet til parcelhuskvarter. Kun 3 (måske 6) af gårdene ligger tilbage. Vejsystemet intakt. Byen virker umiddelbart velbevaret på grund af tredelingen, hvor den sydligste del er helt bevaret.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Udskiftet hegn er bevaret syd og nordøst for landsbyen.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Den nordvestlige del bebygget med parcelhuse. I det sydvestlige hjørne er der opstået en lille bebyggelse Tokkendrup.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Otterup
-----------------	-------------------------	----------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 329 ha, heraf opdyrket 1688: 58%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	87	86	69				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	Opf. under Otterup	7	12	11		11	12
Huse:			2				
Huse m/ jord:				5		12	25
Huse u/ jord:				3			46
I alt:		7	14	19		23	83
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	2	5	5	7,3			
1688	3	3	5	7,8			
1844	1	10		6,6			
1903	4	7	1	4,9			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	73	110	264				
Børn:	51	62	107				
I alt:	124	172	371				

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Otterup
-----------------	-------------------------	----------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		4	1	4	1	3	
1844		1			11	11		
1903	12	67				4		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 329 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 58%. Byen havde da alm. trevangsbrug og takseredes til 86 tdr. htk. I 1844 nedsatte taksationen til 69 tdr. Ejerlavsgrenserne er præget af en række reguleringer mod syd og vest. Ved husmandskolonien. Tokkendrup sydligst i sognet lå indtil 1400-tallet en landsby af samme navn Tokkendrup mark synes delt mellem Hjorslev, Dagstrup og måske Nislev. Nord for Tokkendrup minder gårdnavnet Ørkelygård om endnu en nedlagt landsby, Ørkeby, der synes nedlagt først i det 16. årh. I 1555 fordeltes Ørkeby mark permanent på 7 gårde i nabolandsbyerne Nislev, Hjorslev, Otterup, Østrup og Daugstrup. Også denne fordeling har givetvis påvirket ejerlavsskellene, ligesom hovedgården Nislevgårds ekspansion kan have spillet ind. Hjorslev strimmeludskiftedes i 1793 og siden er hovedparten af gårdene nedlagt/udflyttet.

Skt. Knuds Kloster og Skt. Hans Kloster havde del i de to nedlagte landsbyer, og sidstnævnte kloster ejede også 2 gårde i Hjorslev, medens 3 selvejere i byen hørte under Næsbyhoved Len i senmiddelalderen. Hovedparten af gårdene hørte dog under adelige godsejere. Efter Nislevgårds oprettelse sidst i 1500-tallet erhvervede hovedgården 4 gårde i byen inden 1664 (1610), medens Østrupgård i 1664 ejede 2 gårde. Efter krongodsauktionen i 1700-tallet lå byen endnu i 1844 som fæstegods under Nislevgård og Ørritslevgård.

Antallet af gårde synes uforandret fra 1600-tallet til 1903, medens hus og befolkningstal eksploderer i sidste halvdel af det 19. årh., hvor Hjorslev udvikler sig som en del af stationsbyen Otterup.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store. Byen synes egaliseret på udskiftningsiden.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Otterup
----------	------------------	---------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby af før-vikingetidssnavneendelsen -lev er randplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Denne ejendommelighed skyldes, at Hjorslev - Otterup faktisk er anlagt som en sammenhængende bebyggelse.

Hjorslevs bytomt er af alm. slynget-vejby type.

2) Udviklingstype.

Fra ejerlavet er sandsynligvis udskilt Ørkeby og Tokkendrup, der begge nedlægges i senmiddelalderen. Herudover er der måske tale om en vis ekspansion af Nislevgårds marker ind over Hjorslev ejerlavet. Byen samledes og egaliseredes først sent under nabohovedgårdene Nislevgård og Ørritslevgård. I det 19. årh. har byen udviklet sig som stationsby.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren anlægstype med en videre udvikling, der afspejler en række væsentlige bebyggelseshistoriske udviklingstrin

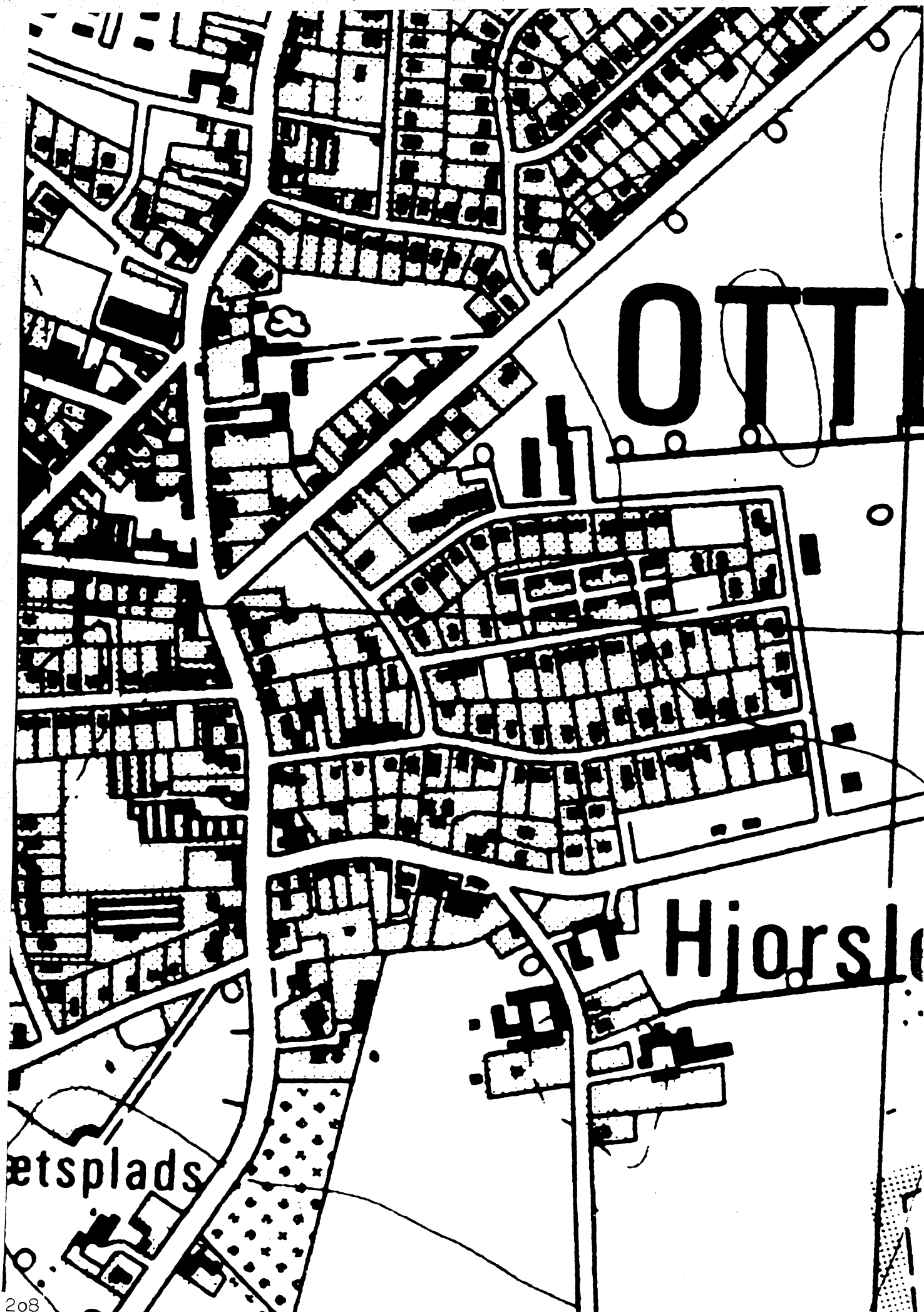
Relikt-vurdering: interesse

1) Bytomten er delvis bevaret, men præget af omfattende nybyggeri.

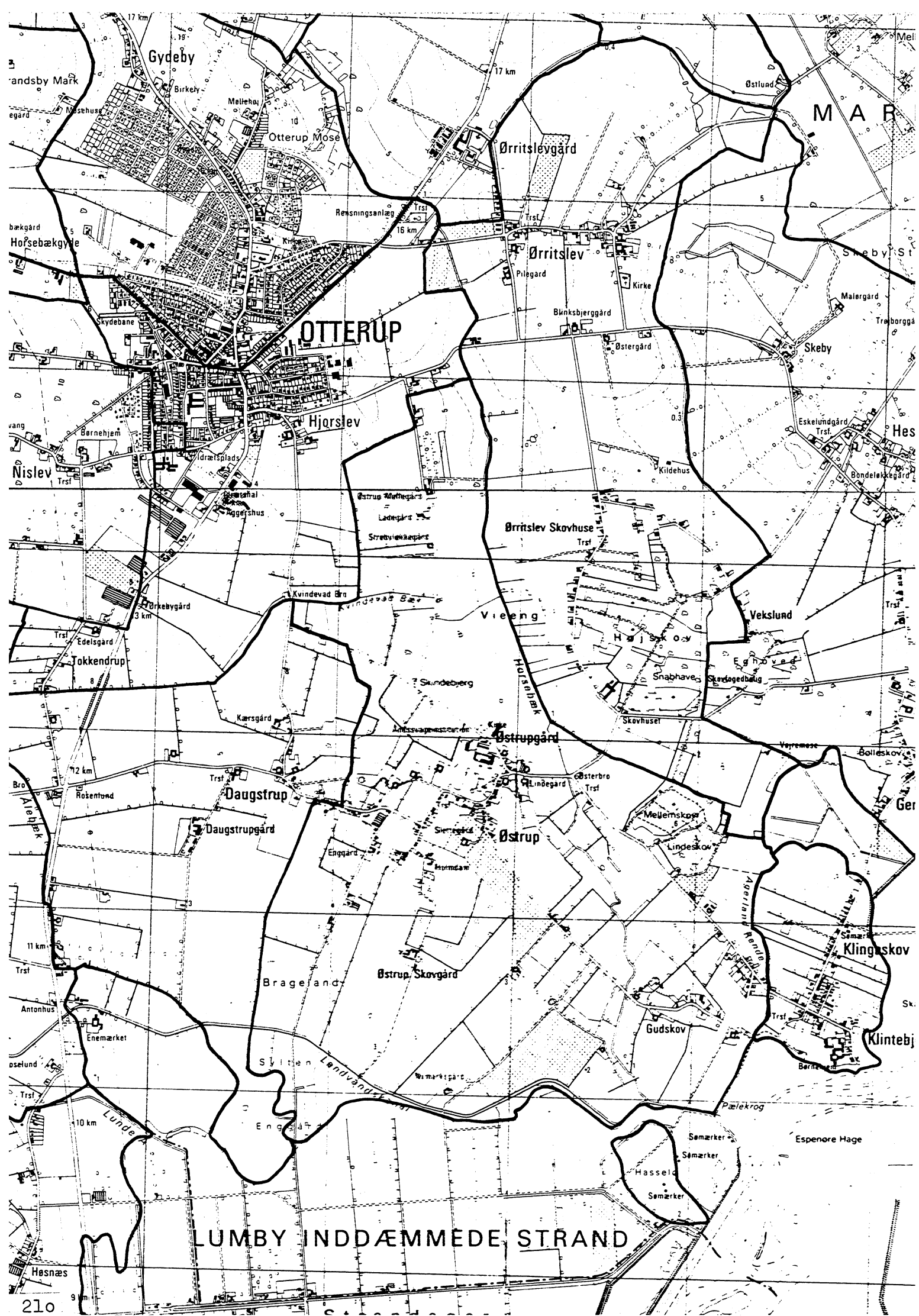
2) Ejerlavet er præget af nybebyggelse.

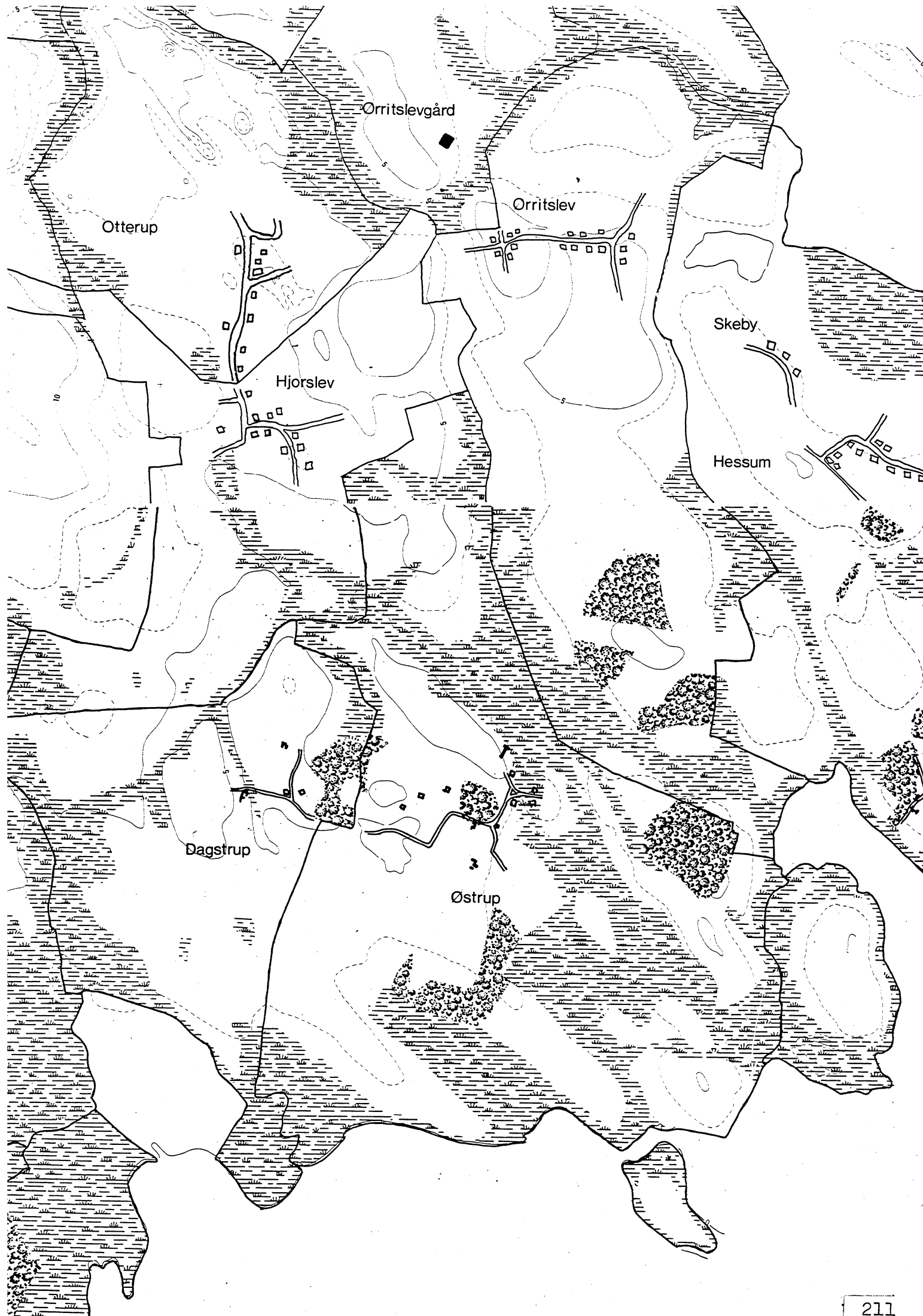
3) Særlige relikter: -

4) Arkæologiske interesser: tomterne af middelalderbyerne Tokkendrup og Ørkeby.

KROGSBØLLE

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

Navn: Krogsbølle	Navnetype: -bølle
---------------------	----------------------

Bemærkninger:

Krogsbølle er nævnt første gang 1409 i formen Krogsbølæ. Forleddet er gl'da. Krok, som er et mandsnavn. Efterleddet er -bølle, gl'da. bøli, er en afledning af navneordet bol, som formentlig betegner enkeltgård.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse med kirke	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
--	---------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en landsby, som er anlagt ved udflytning fra moderbyen (adelby). I dette tilfælde formentlig Bårdesø.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten ubestemmelig type.

Byens gårde ligger i den S-ende af byen tæt sammen. Midt i byen ligger et par huse og allernordligst kirken. Vejen løber S-N og deler sig mod nord i 2 grene rundt om kirken.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Engområder op til gårdene fra SØ.

c. Udskiftning

år: 1784 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke.

d. Udflytning 1 gård.

☐ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen

1 gård flyttet NØ for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: Trevangsbrug

vangeantal: 3

2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, Sletten med marint forland mod NV og SØ.

jordbund: Morænegrus, ferskvandstørv og moræneler.

naturlig afgrænsning: På alle sider.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager og eng.

Store engarealer mod SØ og langs ejerlavets kanter.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle.
----------	-----------------	---------------------	----------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

To af tre gårde ligger stadig i byen, ligesom kirken også har opretholdt sin ret isolerede position N i byen. Der er sket en større nybebyggelse langs den NS-gående vej S for den oprindelige bykerne og i den V del er bygget en skole. Vejen V om kirken er rettet ud, men ellers er vejnettet intakt. Skelsystemet stærkt udvidet ved det nye byggeri.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
-----------------	------------------------	----------------------------	----------------------------

STATISTIK

Areal: 125 ha, heraf opdyrket 1688: 39%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	33	17	22				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	3	3	4	3	5	5	6
Huse:		1	1		2		
Huse m/ jord:				1		3	9
Huse u/ jord:				1		1	10
I alt:	3	4	5	5	7	9	25
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(75) 1664	1		3	8,3			
(100) 1688		3		5,7			
1844	3	2		4,4			
1903	5	1		3,3			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	34	33	82				
Børn:	22	23	42				
I alt:	56	56	124				

1. 1568-72: 3 gårde.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					1	1	3	
1844					5	4		
1903	5	15			1	4		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 125 ha. lille ejerlav var i 1688 kun opdyrket 39%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets store indhold af engområder. Byen havde da trevangsbrug og takseredes til 17 tdr. htk. mod 22 tdr. i 1844. Ejendommeligt nok hedder kirke og sogn "Hundstrup" og ikke Krogsbølle i middelalderen. Allerede fra 1428 ses præstegården at ligge i Bårdesø, og Krogsbøllens lille naturligt afgrænsede ejerlav levner ikke plads for yderligere bebyggelse. Da navnet Krogsbølle optræder første gang i 1409 er det imidlertid et hovedgårdsnavn, og det sandsynligste er da, at hovedgårdsnavnet efterhånden har fortrængt det gamle "Hundstrup" - muligvis i forbindelse med en omstrukturering af bebyggelsen. Byen blokudskiftedes i 1784 og siden er en dobbeltgård flyttet ud.

I 1400-tallets begyndelse omtales en hovedgård Krogsbølle med min. 2 gårde til - hvoriblandt en vormed i Krogsbølle - samt skovrettigheder på Bårdesø Mark. Godset synes fra 1431 til 1447 opkøbt af Eggert Frille af væbneren Toms Jul, men ejendommeligt nok synes dennes hustru at have skødet Krogsbølle med 1 gård til Skt. Hans Kloster i Odense, hvorunder de 3 gårde hørte i 1500-tallet. I 1500-tallets slutning erhvervedes den lille by af Kørup, der i 1617 ejede 3 gårde og 3 huse i byen. Ved Kørup godsets delvise sprængning opløstes de centraliserede besiddelsesforhold imidlertid inden 1664, men i 1773 var byen atter samlet under Kørup, en situation der holdt sig endnu i 1844. I 1903 var der stadig en del fæstegods tilbage i byen.

Antallet af gårde er fra 1511 til 1688 uforandret 3, idet den 4. gård-enhed i 1664 er 1 "hus" på 1 1/2 tdr. htk. Antallet af gårde stiger i løbet af 1700 tallet øjensynlig som følge af to dobbeltgårds - anlæg. Antallet af huse vokser særdeles kraftigt fra 1844 til 1903, ligesom det er tilfældet for befolkningstallets vedkommende. I denne periode forsynedes sognebyen bl.a. med andelsmejeri og missionshus.

Landsbyen egaliseredes allerede af Kørup mellem 1588 og 1617, ligesom der var foretaget en ny egalisering af Kørups 4 gårde inden 1773.

FYNS AMT	Herred: Skam	Kommune: Otterup	Sogn: Krogsbølle
----------	-----------------	---------------------	---------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

- 1) Anlægstype. Den lille kirke-udflytterbebyggelse af vikingetids-middelalder navnetypen - bølle (måske er det opr. navn Hundstrup) er centralplaceret i sit ejerlav med engorientering. Byformen er ubestemmelig.
- 2) Udviklingstype. Byen udgjordes i 1400-tallet af et lille væbnergods, der erhvervedes af Sct. Hans kloster i Odense. Efter reformationen overtog Kørup hovedgård - med en enkelt afbrydelse - byen frem til det 19. årh. slutning. Byen egaliseredes i hvert fald 2 gange.

Sammenfattende drejer det sig om en ret atypisk anlægstype, hvis videre udvikling rummer adskillige karakteristiske træk.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men i dag afgørende præget af nybyggeri.
- 2) Kulturlandskabet har ikke bevarede relikter i større omfang.
- 3) Særlige relikter: kirken
- 4) Arkæologiske interesser: tomt af Krogsbøllegård ?.

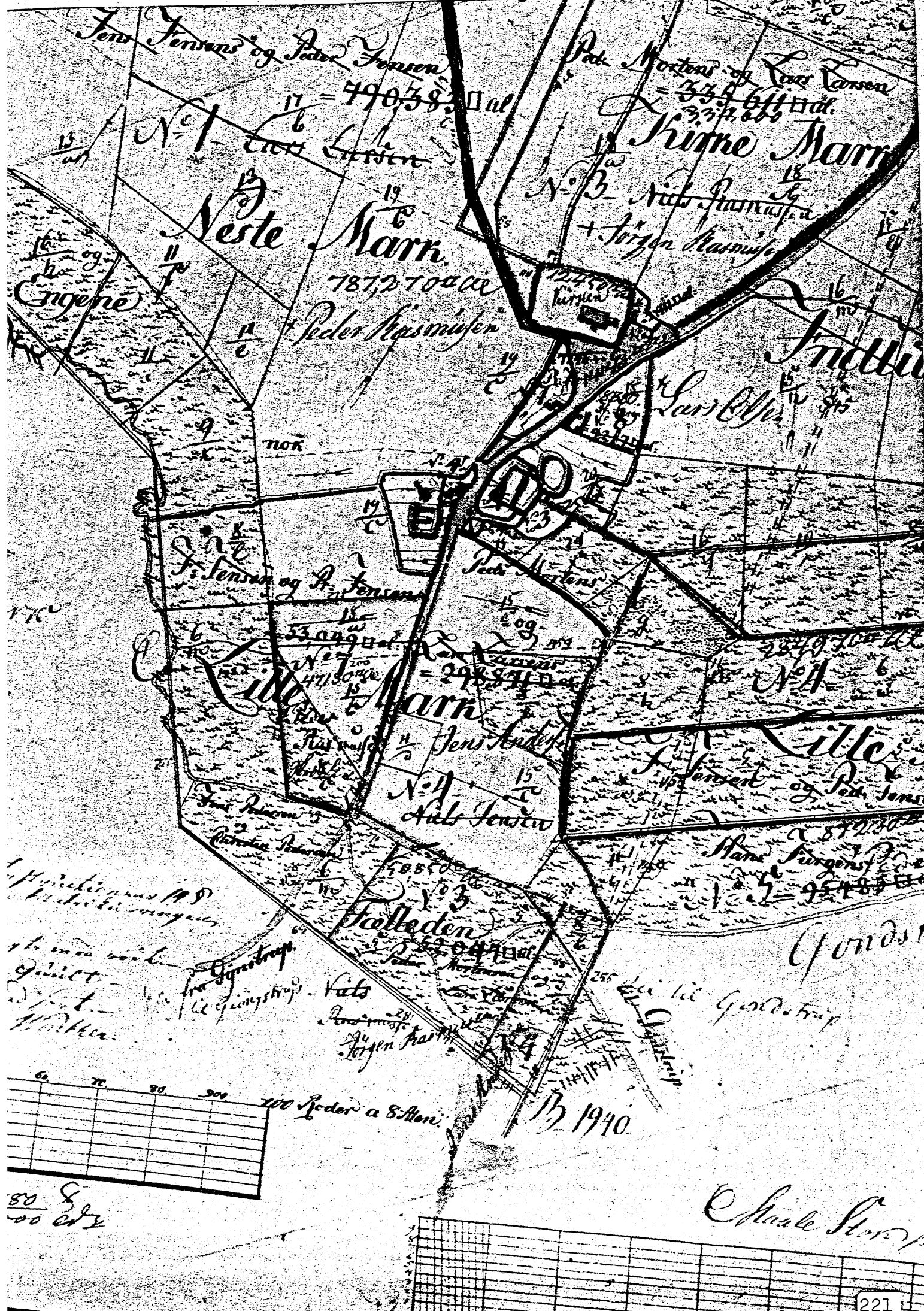
Kirkebakke

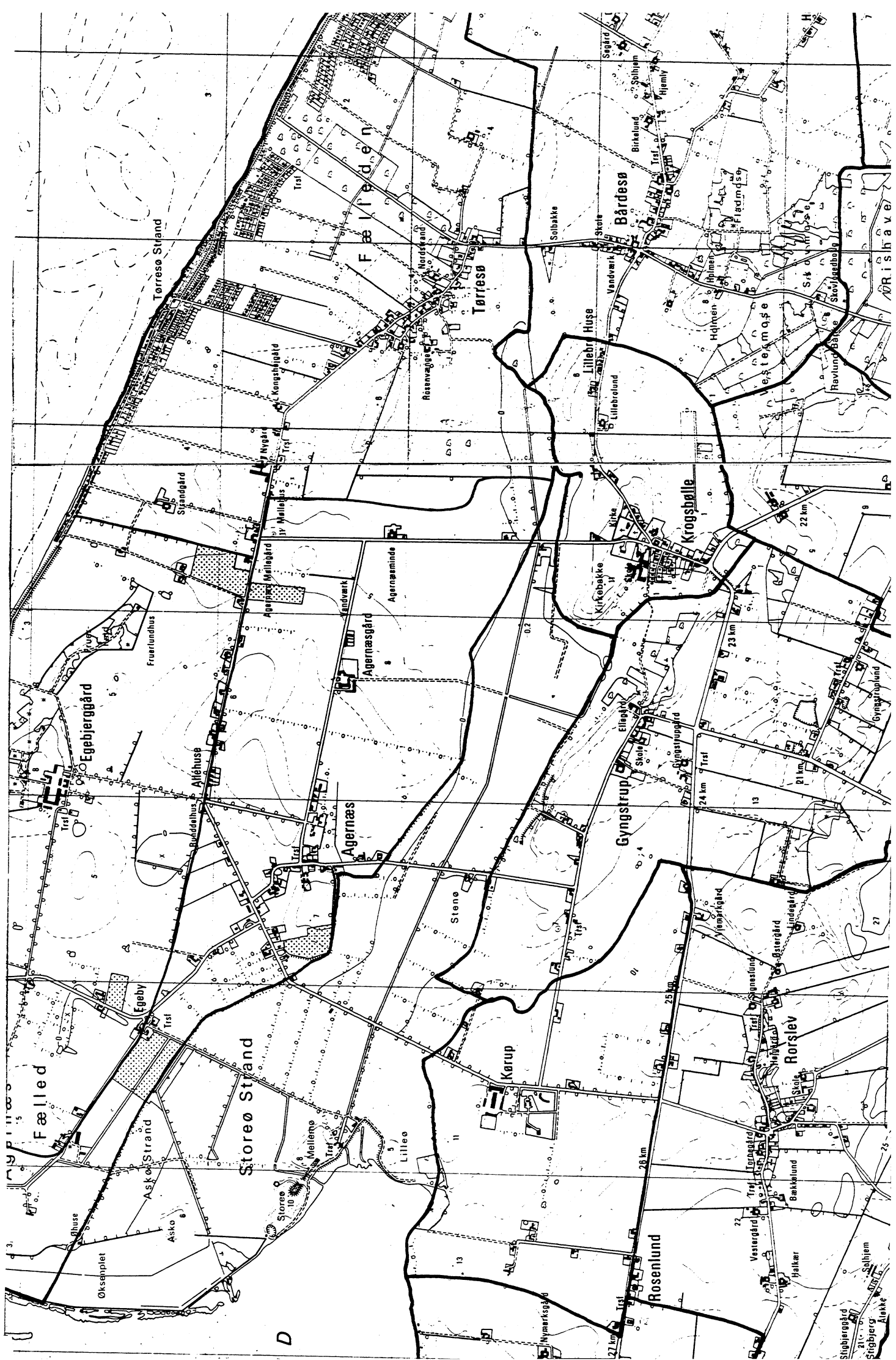
11

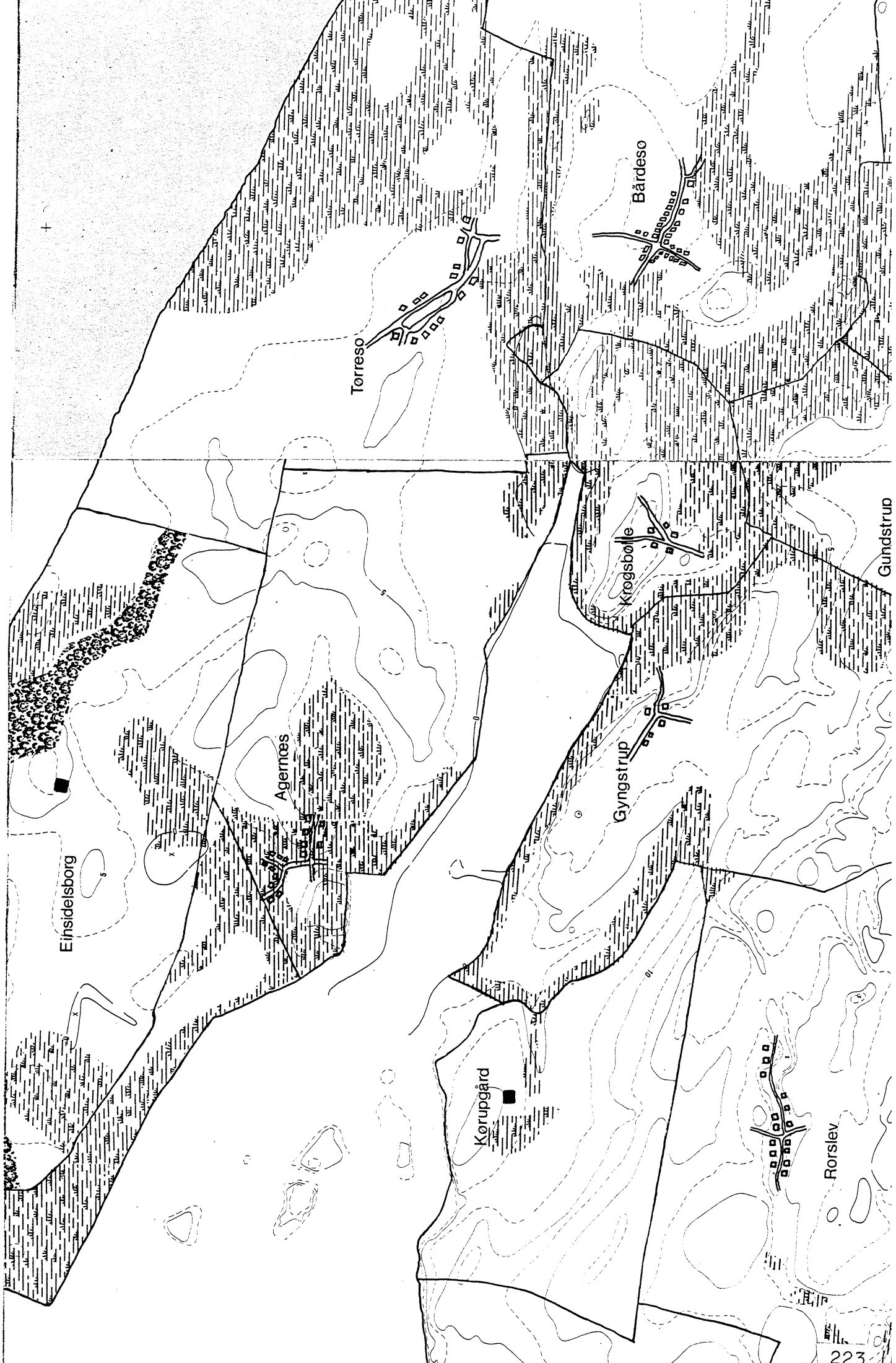
Kirke

Skole

Krogsbølle

Rorslev

Gundstrup

LUNDE

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
-----------------	-------------------------	----------------------------	-----------------------

Navn: Lunde	Navnetype: -e.
-----------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Lunde er nævnt første gang 1304 i formen Lundæ. Forleddet er navneordet lund. Efterleddet -e er en flertalsendelse fra tidlig middelalder. Vester Lunde er nævnt første gang 1472 i formen Vesterlunde. Øster Lunde er nævnt første gang 1457 i formen Østerlunde.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning. Kirken ligger i Vester Lunde.

Historiske tildragelser:

I haven ved Lunde Møllegård findes søjledele der skal stamme fra Græbrødrekirken i Odense. I sognet fødtes 1837 botanikeren P. Heiberg, 1857 husmandsføreren Lars Hansen, 1859 forfatteren Hans P. Lunde.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
----------	------------------	---------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby. (!)

Landsbyen er bygget op omkring en vejforte, hvor kirken ligger lige S for denne, men sådan set også udgør et midtpunkt i byen. Langs vejfor-greningen ud fra fortan (mod NØ, NV, SV og SØ) ligger gårdene placeret men med tydelige tomme felter imellem (har gårdene i Øster-Lunde tidligere ligger her?). Husene ligger inde ved vejforten vest for kirken samt i den nordøstlige del af byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby
 ☐ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☒ åorientering
☐ randby
 ☒ engorientering
 ☐ kystorientering

Byen ligger på den nordlige side af et åløb, omgivet af engdrag.

c. Udskiftning

år: 1800 figur: Blokudskiftning, rektangulære blokke af uens størrelse.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 2 gårde udflyttet Ø og V for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 5 el. flere.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten.

jordbund: Moræneler med små forekomster af ferskvandsdynd og -tørv.

naturlig afgrænsning: Ja, mod SØ og Ø, men ikke mod V og SV og N.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med

Stort engområde mod SØ og spredte engområder i bymarken især langs åløbet.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
----------	------------------	---------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger regelmæssigt langs den fra vest gående og mod nord drejende vej med 11 gårde på N og V siden af 3 gårde på den S og Ø side. De to V gårde ligger meget tæt sammen. Vejen følger i den ØV forløb højdekurverne, men går mod N på tværs af dem.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering
 Ager på alle sider af byen.

c. Udskiftning

år: 1800 figur: Blokudskiftning, rektangulære blokke og uregelmæssig størrelse.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 3 gårde udflyttet (eller opløst) - kun 1 kan genfindes lige S for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 5 el. flere.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten med hedeslette mod SØ.

jordbund: Moræneler med små forekomster af ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: Ja, mod Ø og N, men ikke mod S og V.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med

Stort engområde i den sydvestlige og vestlige del og mindre mod nord (op mod Fremmelev).

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
----------	------------------	---------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 2 ud af 11 gårde udflyttet, men der er sket en større nybebyggelse af parcelhuse i byen, især i vejforten og vest herfor. Den nordsyd-gående vej gennem byen er ført uden om byen mod vest. Derudover er vej-systemet intakt. Men tofterne er delvis opløst og opdelt på grund af nybyggeriet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af blokudskiftningsens hegn er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
----------	------------------	---------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun 3 ud af 14 gårde udflyttet eller opløst, men der er sket et større nybyggeri inde midt i byen langs vejnettet og mellem gårdene samt langs vejen mod øst. Vejnettet er intakt bortset fra en udretning af den nordgående vej. Toftesystemet delvis slået i stykker af nybyggeriet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af blokudskiftningshegn.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Otterup	Lunde

STATISTIK

Øster Lunde		Vester Lunde					
Areal:	381 ha.	378 ha.		Heraf opdyrket 1682: 61%.			
Tønder hartkorn	1664	1688		1844		1903	
	208	188		V.L.: 72+Ø.L: 83			
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10 ¹	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	29	25 [*]	+ 1gd [*] 26	27	26 [*]	V.L Ø.L 12 + 14	V.L Ø.L. 12 + 15
Huse:		4	11		24		
Huse m/ jord:				1		13 + 8	16 + 9
Huse u/ jord:				11		5	11 + 12
I alt:	29	29	37	39	50	30 + 22	39 + 36
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(38) 1664	2		10		12		8,7
(37) 1688	7		12		8		7,0
1844	V.L. 2		V.L. Ø.L. 9 + 14		V.L. 1		V.L Ø.L 7,1-5,8
1903	V.L. Ø.L. 3 + 3		8 + 11		1 + 1		6,0-5,6
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	V.L. Ø.L. 112 + 84		V.L. Ø.L. 144 + 102		V.L. Ø.L. 155 + 123		
Børn:	38 + 36		88 + 37		70 + 62		
I alt:	150 + 120		232 + 139		225 + 185		

1. 1568-72: Øster Lunde 16* gårde 1 huse.
Vester Lunde 11* gårde 2 huse.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
-----------------	------------------	---------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			15	11			11	
1844	2 + 1	6 + 1					10 + 13	12 + 7
1903	12 + 15	27 + 21						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 759 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket ikke mindre end 61%. Bykernen er i topografisk henseende opdelt i to, der allerede i senmiddelalderen benævntes Vester- og Øster Lunde. Byen fungerede dog som én driftsenhed med treårig rotation i 1682, men med 5 vange eller derover. Ejerlavet takseredes i 1688 til 188 tdr. htk. og i 1844 til 155 tdr. Af det oprindeligt meget store ejerlav er landsbyen Tåstrup og Ulkendrup udparcelleret. Ulkendrup nedlagdes omkring 1500 og 20 tdr. htk. af bymarken lagdes i 1506 under Dallund hovedgårdstakst, medens omtrent 13 tdr. htk. fordeltes på mere end 20 bønder under Næsbyhoved Len. Heriblandt var også bønder fra Bastrup, Torup og Skamby i Skamby sogn. Den nuværende Ulkendrupgård er oprettet i 1800-tallet som afbyggergård fra Dallund. De meget uregelmæssige skelforløb mod vest, med Ulkendrup, Ravnsmarken og kronjorden skyldes givetvis denne landsbynedlæggelse og jordens senere fordeling. Det er værd at mærke sig, at V. Lunde med sin åorientering danner kobling til ejerlavsdelen syd for åen. Lunde blokudskiftedes år 1800 og siden er et mindre antal af byens gårde udflyttet/nedlagt.

I 1419 skriver væbneren Jes Unkersen sig til Lunde, men i øvrigt omtales en række adelige lodsejer i 1400-tallet. Eggert Frille (senere Ermegård Frilles datter) besad to gårde, Kort Hogenschiold 1 gård, Margård 1 gård, medens Dallund gods i 1500 besat 2 gårde foruden møllen.

Skt. Hans Kloster erhvervede i alt 5 gårde i byen, medens Lundepræsten i 1457 fik en mensalgård foruden 3 gårde, der fulgte Fremmelevgodset (se under Fremmelev). Med reformationen blev kronen dominerende godsbesidder i byen, medens de adelige gårde i 1664 var fordelt på adskillige lodsejere.

Efter krongodsauktionen i 1700-tallet blev Nislevgård største lodsejer i byen, der fik en ret sen overgang til selveje.

Antallet af gårde i byen er stort set uforandret fra 1572 til 1903, medens der forekommer mindre nedgang fra 1511 til 1572. Hustallet følger den almindelige udvikling fra 1511 til 1774, men stagnerer herefter frem til 1844, hvorefter en stigning sætter ind. I overensstemmelse hermed er befolkningsstigningen fra 1787 til 1901 af ret beskeden omfang.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store. Byen synes egaliseret (bydelsvis) på udskiftningstiden. Lunde Mølle er kendt fra senmiddelalderen.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Otterup	Sogn: Lunde
----------	------------------	---------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav. Af de to bydele er den vestlige å-orienteret. Byformen er for den vestlige del uregelmæssig vejforteby for den østlige del slynget-vejby. Skelsystemet mod vest bærer et reguleret præg som følge af landsbyen Ulkendrups nedlæggelse og fordeling, ligesom udflytterbebyggelsen Tåstrup spiller ind.

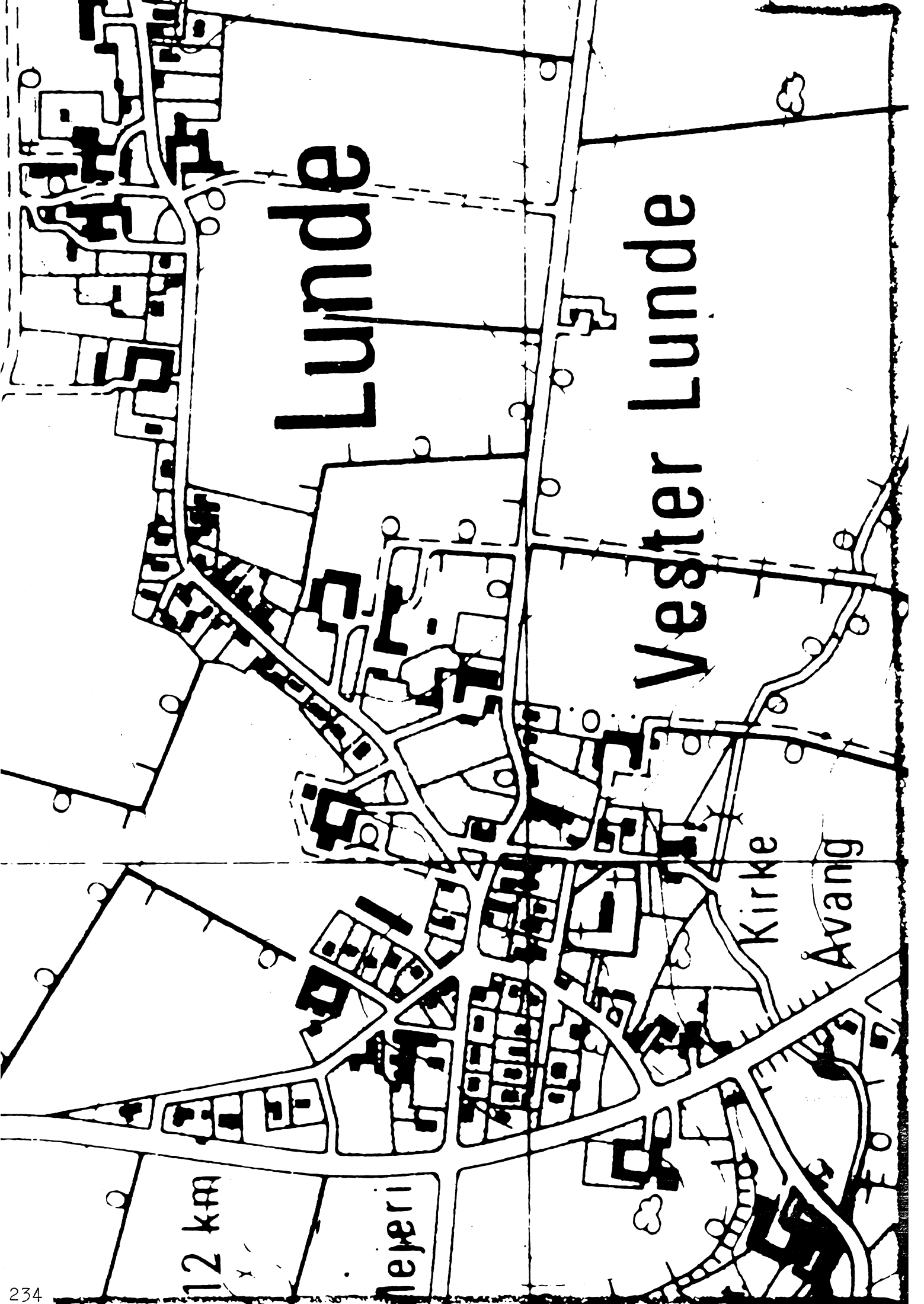
2) Udviklingstype.

Den store adelby blev aldrig samlet på en besidders hånd. Byen domineredes i århundreder af kronen - efter krongodsauktionerne af Dallund og Nislevgård. Den sene overgang til selveje ledsages af en forholdsvis træg 1800-talseks-pansion.

Sammenfattende drejer det sig om en ikke særlig typeren anlægstype med en forholdsvis ukarakteristisk udvikling.

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præget af nybyggeri.
- 2) Ejerlavet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene.
- 3) Særlige relikter: Kirken.
- 4) Arkæologiske interesser: Tomt af Ulkendrup?, tomt af væbnergård?.

Lunde

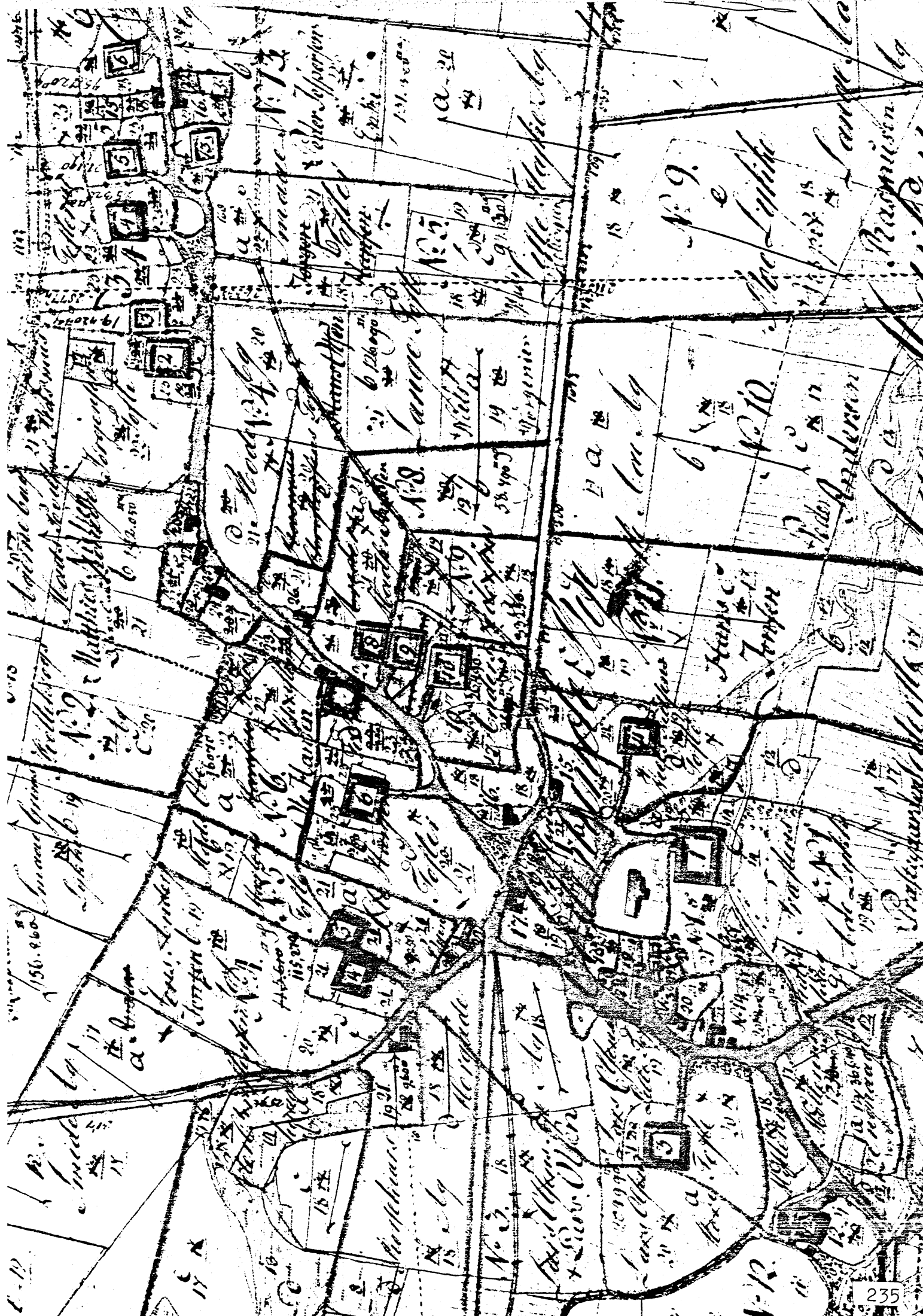
Vester Lunde

Kirke

Avang

12 km

neveri

Frømmelve Gårde

Øster Lunde

Vandværk

unde

Højlund

unde

